

ОДБРАНА

Интервју

Министар одбране Драган Шутановац

**ВОЈСКА НЕ СМЕ
ДА БУДЕ ПРОБЛЕМ**

Специјални прилог
ЛАМАРТИНОВИ
СПИСИ О СРБИМА

Они се буде са Србијом

Јована и Срђан

ЈУТАРЊИ ПРОГРАМ

ПРВИ ПРОГРАМ РТС, СВАКОГ ДАНА У 06.05

ВАШЕ ПРАВО ДА ЗНАТЕ СВЕ

www.rts.co.yu

НОВИНСКИ ЦЕНТАР

ОДБРАНА

ПРЕПОРУЧУЈЕ
КАПИТАЛНО
ИЗДАЊЕ

ЗЕМЉА ЖИВИХ

310116

Аутори: Владимир Стојанчевић, Љубодраг Динић и Ђорђе Борозан

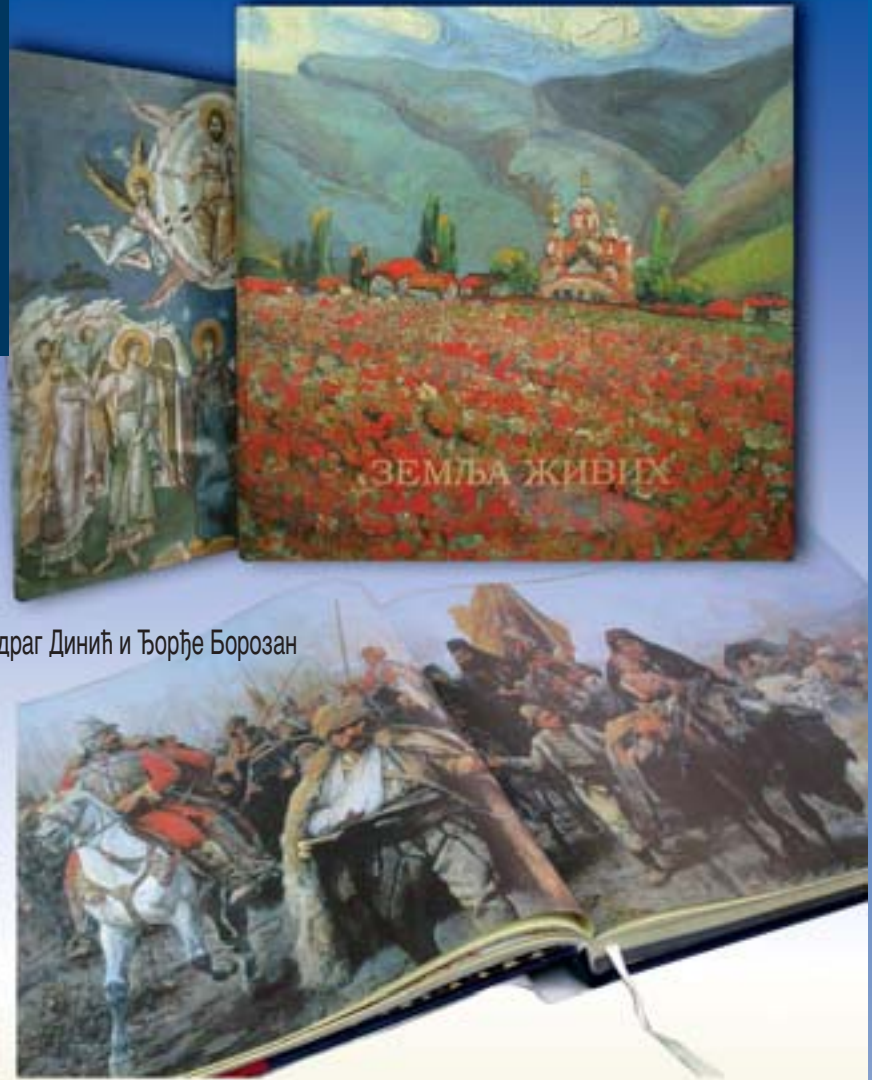
Угледни аутори Владимир Стојанчевић, Љубодраг Динић и Ђорђе Борозан написали су текст за репрезентативно издање „ЗЕМЉА ЖИВИХ“ који је дат у двојезичном слогу на српском и енглеском језику. Писан је на темељу потврђених чињеница и поткрепљен до сада необјављиваним историјским документима који појашњавају сложеност теме. Реч је о генези српско-албанских односа у 19. и 20. веку. Корени садашњих (не)прилика дубоки су више од две стотине година и неопходно је добро их изучити како би неке актуелне појаве биле много јасније. Прецизан научни приступ теми, јасна методологија истраживања и свима разумљива писана реч јесу додатне вредности књиге која садржи поуке и за наредне генерације.

Благослов за штампање књиге дао је Патријарх српски господин Павле.

Књига је врхунски опремљена, у тврдом повезу, смештена у кутију, обима 372 стране, формата 28,3 x 29 cm. Цена књиге је 7.560,00 динара.

Наручбеницу и примерак уплатнице послати на адресу: НЦ „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд.

Књига се може набавити и у нашој књижари – у Београду, Васина 22

НЦ „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд тел: 011/3241-026,
телефакс: 011/3241-363. жиро-рачун: 840-49849-58

НАРУЧБЕНИЦА

Наручујем примерака књиге: „ЗЕМЉА ЖИВИХ“

по укупној цени од 7.560,00 динара.

Књиге ћу платити (заокружити број): 1) одједном (плаћање унапред)
2) на кредит у месечних рата (највише 6)
по динара, уз оверену административну забрану.

Код плаћања унапред уз наручбеницу послати доказ о уплати целокупног износа
увећаног за поштарину у износу 200 динара. Купци на кредит достављају
административну забрану (обаразац се добија од НЦ „ОДБРАНА“) оверену
у Војној пошти или предузећу у коме су запослени.
Рекламације у случају неуручивања књига примамо у року од 30 дана.

Купац.....
(име, очево име, презиме)

Матични број грађана Број личне карте

издате у МУП

Улица и број

Место и број поште Телефон

Датум Потпис наручиоца

Именовани је стално запослен у
(назив ВП или предузећа)

Улица и број

телефон Место и број поште

МП Овера овлашћеног лица

ОДБРАНА

Магазин Министарства одбране Србије

"Одбрана" наставља традиције "Ратника",
чији је први број изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Новински центар "ОДБРАНА"
Београд, Браће Југовића 19

Директор и главни и одговорни уредник

Славољуб М. Марковић, потпуковник

Заменик главног уредника

Раденко Мутавић

Уредници

Душан Мариновић (деск)
Драгана Марковић (специјални прилози)

РЕДАКЦИЈА:

Александар Антић, поручник фрегате,
Душан Глишић (интернет), мр Снежана Ђокић (свет),
Бранко Копуновић (друштво),
мр Зоран Миладиновић, потпуковник (дописник из Ниша),
Александар Петровић, потпоручник,
Владимир Почуч, капетан I класе (одбрана),
Сања Савић, Мира Шведић (техника)

Стални сарадници

Бошко Антић, Станислав Арсић, Себастијан Балаш,
Игор Васиљевић, Југослав Влаховић, мр Славиша Влацић,
Милосав Ђорђевић, Александар Лијаковић,
др Милан Миљалковић, Предраг Милићевић,
Миљан Милкић, Крстан Милошевић,
др Милан Милошевић, др Александар Мутавић,
Благоје Ничић, Никола Остојић, Никола Оташ,
Будимир М. Поподић, Влада Ристић,
др Драган Симеуновић

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник),
Станислава Струњаш, Бранко Сиљевски
(технички уредници), Весна Јовановић

Фотографија

Горан Станковић (уредник)
Звонко Перге, Даримир Банда (фоторепортери)

Језички редактори

Мира Поподић, Слађана Мирчевски

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Вера Денковски

Документација

Радован Поповић (фото-центар)

ТЕЛЕФОНИ

Директор и главни и одговорни уредник
3241-104; 3241-258; 23-809
Заменик главног уредника 3241- 257; 23-808
Секретар редакције 3241-363; 23-078
Редакција 2682-937; 23-810; 3201-576; 23-576
Прелом 3240-019; 23-583
Дописништво Ниш 018 /509-481; 21-481
Маркетинг 3241-026; 3201-765; 23-765
Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995

ТЕЛЕФАКС 3241-363

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19

e-mail

odbrana@beotel.yu

redakcija@odbrana.mod.gov.yu

Internet

www.odbrana.mod.gov.yu

Жиро-рачун

840-49849-58 за НЦ "Одбрана"

Претплата

За припаднике МО и Војске Србије преко РСЦ
месечно 160 динара.

За претплатнике преко Поштанске штедионице
месечно 180 динара.

Штампа "ПОЛИТИКА" АД, Београд, Македонска 39

ЦИП – Каталогизација у публикацији

Народне библиотеке Србије

ОДБРАНА ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

"Одбрана" је члан
Европског удружења војних новинара

Снимио Жељко ШАФАР

22

САДРЖАЈ

ИНТЕРВЈУ

Министар одбране Драган Шутановац

ВОЈСКА НЕ СМЕ ДА БУДЕ ПРОБЛЕМ

8

Per aspera

ТРУМАНОВ ОМЛЕТ

11

У ФОКУСУ

Генерал Понош у посети САД

УЗЛАЗНИ ТРЕНД ВОЈНЕ САРАДЊЕ

12

Заједничка вежба са Националном гардом Охаја

ЗНАК ПОВЕРЕЊА

13

ТЕМА

Перспектива војног здравства

ИЗМЕЂУ ПОТРЕБА И МОГУЋНОСТИ

16

ОДБРАНА

Јединице Прве бригаде Војске Србије на *Пасуљанским*
ливадама

ГРМЉАВИНА ГВОЗДИКА

22

Упис у Војну академију и Војну гимназију

СТВАРНОСТ И СНОВИ

24

Пуковник Јозеф Хелцл, изасланик одбране Републике Аустрије

ДРЖАВА НИЈЕ ОСТРВО

26

О Протоколу Министарства одбране

УРЕЂИВАЊЕ СЦЕНЕ

29

Последице употребе касетне муниције у Србији и Црној Гори

ЖУТЕ УБИЦЕ

30

Пут око света за 73 дана

АВАНТУРА НА ДВА ТОЧКА

34

30

56

ПРИЛОГ

Алфонс де Ламартин

СРБИЈА ИЗМЕЂУ ЕВРОПЕ И ОРИЈЕНТА

35

ДРУШТВО

Вељко Ђуровић, ратни сниматељ и извештач

РАТ У ОТКУЦАЈУ СРЦА

51

СВЕТ

Оружане снаге Румуније

КРУНИСАНИ ИНТЕГРАЦИЈСКИ НАПОРИ

56

Заједничка обука грчких и српских падобранаца

СКОК СА ДУГОМ ЗАДРШКОМ

59

Ирачке бактерије отпорне на антибиотике

НЕВИДЉИВИ НЕПРИЈАТЕЉ

60

КУЛТУРА

Јиржи Динстбир, новинар и дипломата

ОПТИМИЗАМ ЈЕ СТРАТЕГИЈА УСПЕХА

66

ФЕЉТОН

Војни музеј и београдска тврђава (4)

ТРАЈНО РЕШЕЊЕ

70

ЛИЧНОСТИ

Десанка Максимовић

ШАПУТАЊЕ МОЛИТВЕ

74

СЕЋАЊЕ

ГЕНЕРАЛ МИЛОРАД - МИША ПРЕЛЕВИЋ

77

Акција ВУ Тара поводом тридесет година рада

СЕДАМ ДАНА НА СЕДАМ РАТА

79

САРАДЊА

Министарство одбране и Војска Србије остварују веома динамичну и плодотворну међународну војну сарадњу са оружаним снагама више од 40 земаља света. Тако се на делу потврђује чињеница да су то важни инструменти спољне политике једне земље. Главни оспонци те сарадње, према речима министра одбране Драгана Шутановца, биће Брисел, Вашингтон и Москва.

Бројне сусрете и заједничке активности мала екипа новинара нашег листа понекада једва успе да забележи и о томе обавести јавност. Неке од њих свакако заслужују посебну пажњу.

Недавно, после више од пола века, поново су се сусрели највиши војни представници САД и Србије. Начелници генералштабова две земље, генерали Питер Пејс и Здравко Понош, договорили су том приликом конкретне облике војне сарадње у оквиру Програма државног партнерства са Охајом који, да подсетимо, обично почиње као војни, а касније се све више развија и у сферама економије, науке, здравства, образовања и другим областима.

Значајан подстицај војној сарадњи и изграђивању партнерских односа са оружаним снагама САД биће и отварање Канцеларије за сарадњу у области одбране у Београду и успостављање редовних билатералних консултација два министарства одбране.

По Програму државног партнерства са Охајом, у протеклих девет месеци од његовог потписивања, реализован је читав низ заједничких активности. Најзначајнија тек предстоји. Припреме су у пуном јеку за учешће наших официра и подофицира на вежби Националне гарде Охаја средином месеца у Форт Грејлингу у Мичигену.

Биће то прилика за стицање нових искустава и овладавање оперативним процедурама у процесу мобилизације јединица, припреми и извршавању наменских задатака, а све ради постизања интероперабилности Војске Србије, која се изражава у њеној способности да учествује сада у обуци и вежбама, а већ сутра и у заједничким задацима и мисијама.

На сличном испиту већ крајем јуна, како је најављено, наћи ће се и јединице румунске, бугарске и српске војске на трилатералној вежби „Дунавска стража“ која ће показати какве су могућности за заједнички одговор на регионалне безбедносне ризике и претње уз учешће националних тела за управљање кризама. У овом броју представљамо оружане снаге Румуније, а у наредном смо резервисали простор за бугарску армију.

Грчки и српски падобранци недавно су разменили искуства на заједничкој обуци у Специјалној бригади. За такав облик сарадње заинтересоване су и њихове италијанске колеге, а већ на јесен, како је најављено, придружиће им се и руски специјалци на традиционалном међународном падобранском вишебоју у Нишу. ■

ПРИМОПРЕДАЈА ДУЖНОСТИ

У Министарству одбране Републике Србије 16. маја извршена је примопредаја дужности између досадашњег министра Зорана Станковића и новог министра одбране Драгана Шутановца.

Том приликом Зоран Станковић је захвалио члановима Колегијума на доброј сарадњи, а новом министру пожелео успешан рад.

Министар одбране Драган Шутановац најавио је да ће приоритет у његовом раду бити наставак реформи система одбране и Војске Србије и обезбеђење материјалних и других услова за успешно спровођење тог процеса. ■

НОВА ПОСТАВЉЕЊА
У МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ

На дужност државног секретара Министарства одбране именован је **др Зоран Јефтић**. Рођен је 1959. године. Дипломирао је и магистрирао на Факултету народне одбране у Београду. Докторирао на Факултету безбедности. Од 1993. године обављао је више руководећих функција у Војсци и Министарству одбране. Од 2003. до 2005. начелник је Одељења за сарадњу са НАТОом у Министарству одбране СЦГ, од 2005. до 2006. био је помоћник министра одбране за људске ресурсе, а 2007. постављен је за начелника Одељења за цивилно-војну сарадњу Генералштаба ВС.

Секретар Министарства одбране је **Драган Радуловић**. Рођен је 1952. године. Дипломирао на Правном факултету у Београду 1976, а правосудни испит положио 1986. У више организација радио је као секретар или помоћник директора за правне и опште послове. На функцији секретара Савезног министарства унутрашњих послова био је од 2001. године до престанка рада Министарства.

Др Бојан Димитријевић постављен је за помоћника министра одбране за људске ресурсе. Рођен је 1968. године. Доктор је историјских наука. Од марта 2003. до средине априла 2004. био је саветник министра одбране. У то време руководио је тимом који је израдио *Стратегију одбране СЦГ* и *Белу књигу одбране СЦГ*. У периоду 2004–2005. био је саветник министра спољних послова, а од априла 2005. је саветник председника Србије за одбрану и војна питања.

Мр Душан Спасојевић је нови помоћник министра одбране за политику одбране. Рођен је 1974. године. Дипломирао на Правном факултету у Београду, а магистрирао на Лондонској школи економије и политичких наука. Током 2000. радио у Савезном министарству унутрашњих послова, а 2004. именован за саветника председника Републике Србије.

Илија Пилиповић је постављен за помоћника министра одбране за материјалне ресурсе. Рођен је 1968. године. Дипломирао на Машинском факултету. Радио у представништвима више компанија, а од јануара 2003. је у „Југоимпорту – СДПР“. ■

МИНИСТАР ОДБРАНЕ ДРАГАН ШУТАНО

НАСТАВАК

Министар одбране Драган Шутановац присуствовао је 29. маја седници проширеног Колегијума начелника Генералштаба Војске Србије.

На састанку у Генералштабу, генерал-потпуковник Здравко Понош представио је процес трансформације Војске Србије. Министар Шутановац изразио је задовољство досадашњим током трансформације и нагла-

ФОРМИРАН 126.

Свечаност формирања 126. Центра ваздухопловног осматрања, јављања и навођења, одржана је 28. маја у касарни Бањица.

Свечаности су присуствовали и начелник Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Здравка Понош, заменика начелника ГШ ВС генерал-потпуковник Милоје Милетић и командант Ваздухопловства и противваздухопловне одбране генерал-мајор Драган Катанић.

Обраћајући се старешинама и гостима генерал Понош је подсетио на традиције рода ВОЈИН и изразио висока очекивања од команде новоформираног Центра. Начелник Генералштаба је указао на потребу већих улагања у радарске и осматрачке системе у нашој војсци.

Командант Центра потпуковник Славолуб Тадић рекао је да се пред њима налази одговоран задатак да наставе традиције славне 126. бригаде ВОЈИН. Он је додао да ће припадници Центра дати пуни допринос стварању услова за улазак Војске Србије у евроатланске интеграције. ■ А. П.

РЕФОРМИ

сио да је за наставак успешног спровођења реформи неопходно хитно доношење нових закона о војсци и одбрани.

Састанку су присуствовали државни секретар др Зоран Јефтић и помоћници министра одбране за људске ресурсе др Бојан Димитријевић, за политику одбране мр Душан Спасојевић и за материјалне ресурсе Илија Пилиповић. ■

ЦЕНТАР ВОЈИН

ИЗ АКТИВНОСТИ МИНИСТРА ОДБРАНЕ

>>> ПРИЈЕМ ЗА АМБАСАДОРЕ ИТАЛИЈЕ И РУСИЈЕ – Министар одбране Драган Шутановац разговарао је, 28. маја, у одвојеним сусретима, са амбасадорима Италије и Русије, Алесандром Меролом и Александром Алексејевим.

У разговору са амбасадором Италије министар Шутановац је истакао да је та земља један од најважнијих партнера Србије и нагласио да изузетно цени њену снажну подршку пуноправном чланству Србије у Партнерству за мир и ЕУ.

Састанку министра Шутановца са руским амбасадором присуствовао је војни изасланик генерал Владимир Луговој, коме је министар поводом одласка са дужности уручио позлаћену сабљу.

Амбасадор Русије и министар Шутановац исказали су заједничко опредељење ка наставку сарадње министарстава одбране и војски Србије и Русије. Министар је изразио посебно задовољство што ће припадници падобранских јединица Руске Федерације учествовати на интернационалном такмичењу које ће се одржати у Нишу. Састанцима са амбасадорима Италије и Русије присуствовао је и помоћник министра за политику одбране мр Душан Спасојевић. ■

>>> СУСРЕТ СА АМБАСАДОРОМ ЈАПАНА – Министар одбране Србије Драган Шутановац разговарао је 29. маја са амбасадором Јапана Тадашијем Нагајем о унапређењу свеукупних билатералних односа Србије и Јапана, као и о унапређењу сарадње министарстава одбране две земље. ■

>>> ПОДРШКА „ЗАСТАВА ОРУЖЈУ“ – Министар одбране Републике Србије Драган Шутановац састао се 25. маја са представницима предузећа *Застава-оружја* а. д. Крагујевац.

Представници *Застава-оружја* информисали су министра о проблемима предузећа.

Министар Шутановац је нагласио спремност Министарства одбране да помогне у решавању проблема *Застава-оружја* и најавио да ће обавити консултације са другим министарствима ради проналажења најбољег модела за поједностављење процедуре за добијање дозвола за извоз оружја. ■

>>> ПОМЕН ПОГИНУЛИМ ПРИПАДНИЦИМА ГАРДИЈСКЕ БРИГАДЕ – Министар одбране Драган Шутановац положио је 20. маја венца на спомен-обележје припадницима Гардијске бригаде и тројици пацијената болнице „Др Драгиша Мишовић“, који су погинули у бомбардовању 20. маја 1999. године.

Цвеће су положили и чланови породица погинулих војника и представници Скупштине града Београда, Гардијске бригаде и Клиничко-болничког центра „Др Драгиша Мишовић“.

После полагања венца, министар Шутановац је разговарао са представницима породица погинулих и обећао подршку Министарства одбране у изградњи спомен-обележја на месту страдања. ■

>>> ПРИЈЕМ ЗА ПРЕДСТАВНИКЕ НЕВЛАДИНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ПОРОДИЦА НАСТРАДАЛИХ И УНЕСРЕЋЕНИХ ИЗ БЕОГРАДА – Министар одбране Републике Србије Драган Шутановац састао се 23. маја са представницима невладине организације породица настрадалих и унесрећених из Београда.

Представници организације затражили су помоћ министра одбране у проналажењу одговора на питања која се односе на бомбардовање зграде РТС и погибију 16 радника телевизије, али и страдања других војника и цивила у бомбардовању 1999. године.

Министар је изразио спремност да Министарство одбране у оквиру својих надлежности пружи сву неопходну помоћ у расветљавању ових случајева, најавио да ће у оквиру Министарства бити формирано радно тело које ће се тиме бавити, те да ће иницирати поставку меморијалне собе страдалим у бомбардовању 1999. године. ■

МИНИСТАР ОДБРАНЕ
ДРАГАН ШУТАНОВАЦВОЈСКА
НЕ СМЕ
ДА БУДЕ
ПРОБЛЕМ

Имам поверење у нашу Војску и њене припаднике и у своје сараднике у Министарству и Генералштабу. Нећу штедети ни себе ни њих, како бисмо заједничким снагама поправили тренутно стање. Војска не сме да буде проблем, али ни војска не сме да има проблеме, рекао је министар одбране Србије Драган Шутановац у свом првом интервјуу магазину „Одбрана“.

Непуне две недеље после преузимања дужности, у првом интервјуу откако је на тој функцији, најмлађи министар одбране Србије Драган Шутановац говори о приоритетима у раду и наглашава јасно опредељење да се започети реформски процеси у систему одбране приведу крају.

Господине министре, шта су приоритети у раду Министарства одбране?

– Основни приоритети у овом тренутку се могу поделити у више сегмената: на наставак започете реформе система одбране, брже и активније укључивање у безбедносне интеграције и побољшање социјалног и материјалног статуса припадника Министарства одбране и Војске.

Да бисмо успешно наставили са спровођењем реформе, неопходно је хитно доношење нових закона о одбрани и Војсци, затим закона о службама безбедности, али и усвајање низа подзаконских аката, успостављање оптималне функционалне организације и у Војсци, и у Министарству, достизање пројектоване бројчане величине система одбране и потпуна професионализација, техничка модернизација и реформа војношколског система и обуке.

Морам да напоменем да ће један од великих послова запослених у Министарству одбране бити и враћање угледа Војсци, Министарству и њиховим припадницима. Сваки од ових сегмената је подједнако важан и апсолутно ћу инсистирати на њиховој потпуној реализацији.

Имајући у виду да је Влада формирана на основу пет стратешки битних питања за Србију, од којих је један однос са Хашким трибуналом, сматрам то једним од својих приоритетних задатака и усмерићу све потенцијале ка решавању тог питања.

Подсетићу вас да је Министарство одбране тек недавно у оквиру Владе Републике Србије. Убеђен сам да ће због саме те чињенице имати бо-

љи, дакле, равноправан третман у односу на друга министарства, што до сада није било тако.

Како видите наставак реформских процеса у систему одбране Србије?

– Реформа која се односи на успостављање оптималне и ефикасне Војске добрим је делом приведена крају, у складу са предвиђеним и планираним активностима у *Нацрту стратегијског прегледа одбране*, и она се мора завршити у току овог полугодишта. Истовремено, значајан и обиман посао предстоји и у оквиру реформе Министарства одбране и то ће, такође, бити наш приоритет.

Нормативни оквир је основа за наставак реформског процеса. Каква ће бити динамика усвајања неопходних закона и стратегијско-доктринарних докумената?

– Драго ми је што је и сам премијер у свом експозеу изнео став да је један од најпречих задатака нове Владе Србије усвајање *Предлога закона о Војсци и одбрани* и сигуран сам да ће то бити приоритет у мом раду као министра одбране и мојих сарадника.

Свестан сам да убрзани наставак реформи зависи и од тих закона, учинићу све да се *Предлог закона* за најкраће време нађе на дневном реду Скупштине Србије и да се тај вишегодишњи проблем превозиће. Сматрам да је усвајање закона неопходан предуслов и за боље финансирање система одбране, што је једна од кључних потреба. Морамо бити свесни да у Војску није улагано недопустиво дуго и да се ти проблеми, нажалост, не могу решити преко ноћи. Желим да кажем – драго ми је што ћу то рећи баш за „Одбрану“ – да имам поверење и у нашу Војску и њене припаднике, и у своје сараднике у Министарству и Генералштабу. Нећу штетити ни себе ни њих како бисмо заједничким снагама поправили тренутно стање. Војска не сме да буде проблем, али ни војска не сме да има проблеме.

Дугогодишња тешка материјална ситуација у систему одбране јесте стање које сте наследили. Шта ћете предузети напревазилажењу тих проблема и какве су, по Вашој оцени, перспективе за њихово решавање?

– Без побољшања личног и радног стандарда и без савремених средстава ратне технике нема респектабилне и ефикасне војске. Очекујем да ћемо у оба правца већ следеће године остварити значајан напредак.

Поред буџета, један од битних сегмената за финансирање система одбране јесте и *Мастер план*, односно продаја војне имовине и планско улагање тих средстава. Желим да нагласим да је *Мастер план* јединствен и непоновљив и да нећу дозволити да се та средства троше неплански. Такође, очекујем и средства из *Националног инвестиционог плана*, која ће нам омогућити неке капиталне инвестиције, као што је ремонт авиона МиГ 29.

Припаднике Министарства одбране и Војске свакоко занима

и Ваше виђење њиховог материјалног положаја и статусних питања, јер је Нацртом стратегијског прегледа одбране, до краја године предвиђено знатно смањење броја запослених у систему одбране, међу којима би, како је најављено, без посла остало највише цивилних лица?

– Није тајна да у оквиру МО има више запослених цивилних лица него што је нашој војсци потребно. Неопходно је смањење броја запослених, јер је овакво стање неодрживо. Инсистираћу да се дискрециона права надређених сведу на најмању меру, те да се број запослених смањи уз пажљиво вредновање квалитета, стручности и неопходности кадрова (запослених).

У надлежности министра одбране је и решавање нагомиланих проблема у одбрамбеној индустрији Србије. Каква је перспектива предузећа у тој привредној групацији?

– Наивно би било помислити да Министарство одбране или Војска Србије могу самостално да решавају тај проблем. Проблем је много већи и озбиљнији и мораће да га решава сама Влада. Оно што могу да кажем јесте да Министарство одбране неће радити у

Имајући у виду да је Влада формирана на основу пет стратешки битних питања за Србију, од којих је један однос са Хашким трибуналом, сматрам то једним од својих приоритетних задатака и усмерићу све потенцијале ка решавању тог проблема. Проблем хашких оптуженика је, у ствари, проблем цивилних безбедносних структура, и нећу дозволити да се тај проблем пребацује на терет Војсци.

Морамо бити свесни да у Војску није улагано недопустиво дуго и да се нагомилани проблеми, нажалост, не могу решити преко ноћи.

Неопходно је смањење броја запослених у систему одбране, посебно цивилних лица, јер је овакво стање неодрживо. Инсистираћу да се дискрециона права надређених сведу на најмању меру и да се број запослених смањи уз пажљиво вредновање квалитета, стручности и неопходности кадрова.

Одбрамбена индустрија Србије мора да се прилагоди величини тржишта на које жели да пласира своју робу и да има реалне захтеве према Министарству одбране.

Успостављање рационалног и ефикасног обавештајно-безбедносног система јесте један од приоритета за укупну реформу система одбране, али и битан сегмент успостављања укупног обавештајног система Републике Србије. Сигуран сам да ће Министарство одбране у оквиру Савета за националну безбедност имати важну улогу, стога је неопходно да се за најкраће време донесе закона о службама безбедности.

Министарство одбране и Војска јесу инструмент спољне политике. На том плану залагаћу се за развијање сарадње са три главна ослопца, Бриселом, Вашингтоном и Москвом.

корист штете Војске тако што ће само трансферисати (усмеравати) новац из буџета ка одбрамбеној индустрији. Поддржаваћемо сваку иницијативу одбрамбене индустрије која побољшава одбрамбену моћ наше земље, а са друге стране одбрамбена индустрија мора да се прилагоди величини тржишта на које жели да пласира своју робу и да има реалне захтеве према МО.

Уласком у Партнерство за мир отварају се перспективе за одбрамбену индустрију и сматрам да је то један од приоритета којима се ресорно министарство у будућем периоду мора бавити. Ако смо некада говорили да је одбрамбена индустрија у проблему због немогућности извоза, ја ћу учинити све за убрзавање издавања дозвола. То питање сам већ покренуо на седници Владе, али и иницијативу за измене и допуне *Закона о спољнотрговинском промету наоружања и војне опреме*.

Стратејским прегледом одбране најављена је и реорганизација војног обавештајно-безбедносног система. Како ће се она одвијати и шта је суштина тог процеса?

– Успостављање рационалног и ефикасног обавештајно-безбедносног система одбране јесте један од приоритета за укупну реформу система одбране, али и битан сегмент успостављања укупног обавештајног система Републике Србије. Сигуран сам да ће Министарство одбране у оквиру Савета за националну безбедност имати важну улогу, стога је неопходно да се за најкраће време донесе закон о службама безбедности.

У овом тренутку обавештајно-безбедносни систем Министарства одбране чине Војнообавештајна агенција, Војнобезбедносна агенција, обавештајно-извиђачки органи и јединице Војске. Новим законом ће се формирати јединствено агенција од ВОА и ВБА.

Због политичких прилика у земљи дошло је до застоја у реализацији планираних активности у оквиру програма Партнерство за мир. Који су први кораци за убрзање тог процеса?

– Процес избора нове Владе Србије је успорио активности у оквиру Програма Партнерство за мир. Наш први корак јесте доношење Презентационог документа на коме се у Министарству увелико ради. Потом следи појединачно потписивање Програма Партнерства за мир, у коме ће бити прецизиране активности и обавезе у којима ће наша земља учествовати. То ће свакако допринети даљој реформи оружаних снага и достизању савремених стандарда у тој области.

До застоја у међународној војној сарадњи није дошло. Напротив! Она је и протеклих месеци била врло динамична. У којим областима ће се убудуће одвијати?

– Министарство одбране Србије одржава веома динамичну међународну сарадњу са више од 40 земаља, која се спроводи према билатералним споразумима.

Размена искустава у билатералним сусретима представља добар начин да се стекне представа о искуствима других земаља и пренесе стечена знања у активностима које се спровode на реформи система одбране. Пријемом у Партнерство за мир наша земља је добила више могућности за усавршавање наших официра и размену искустава у области едукације и обуке, што знатно доприноси наставку реформи и интеграционих процеса у нашој земљи.

Показатељ добре регионалне сарадње јесте трилатерална вежба, коју ће крајем јуна извести војске Србије, Румуније и Бугарске, али и учешће припадника падобранских јединица Руске Федерације на интернационалном такмичењу, које ће се током године одржати у Нишу.

Истовремено се повољно развијају партнерски односи са оружаним снагама Сједињених Америчких Држава и конкретно – са Националном гардом Охаја. Начелник Генералштаба генерал-потпуковник Здравко Понош вратио се недавно из САД, и прве информације које сам добио указују на успешност посете, а већ за десетак дана у Охајо ће отпутovati и група професионалних војника у оквиру обучавања на нивоу размене малих јединица. Све то указује да се брзо отварају бројне нове и корисне могућности за међународну војну сарадњу.

Министарство одбране и Војска јесу инструмент спољне политике. На том плану залагају се за развијање сарадње са три главна ослонаца, Бриселом, Вашингтоном и Москвом.

Већ дуго се бавите питањима одбране и безбедности, између осталог и као председник и заменик председника Одбора за одбрану и безбедност Народне скупштине Србије. Како оцењујете цивилно-војне односе у Србији, а посебно демократску цивилну контролу Војске?

– Нажалост, то није проблем који је карактеристичан само за наше доба. Олга Поповић-Обрадовић у једној својој студији, расправљајући о војној елити и цивилној власти у Србији, каже да већ летимичан поглед на историју односа цивилних и војних власти у Србији и Југославији пружа онеспокојавајућу слику.

Учинићу све да се та слика промени, односно да парламент има потпуни увид у рад овог министарства. Наравно, као и у сваком демократском друштву, уважићу све конструктивне идеје које долазе од невладиног сектора, јер сматрам да је та сарадња корисна за војску, а самим тим и за наше друштво.

Један од битних сегмената биће и отварање ка јавности и рушење разних предрасуда које су створене под плаштом „војне тајне“.

Желим на крају да кажем да и поред тешког периода кроз који је наша војска прошла, грађани имају висок степен поверења у њу. Учинићу све што је у мојој мoћи да на крају мог мандата грађани Србије буду још поноснији на своју војску.

У јавности се често помиње име генерала Младића везано за Војску Србије. Какав је Ваш став о томе?

БИОГРАФИЈА

Драган Шутановац, први министар одбране Републике Србије, рођен је 24. јула 1968. године у Београду, где је завршио основну школу и Шесту београдску гимназију. Дипломирао је на Машинском факултету у Београду, Одсек хидроенергетике.

Посебно се специјализовао у области безбедности. Са успехом је завршио специјалне курсеве у Сједињеним Америчким Државама, где је добио диплому за област спровођења закона (Law Enforcement), диплому за област сигурносних питања и надзора (Security Issues and Oversight) и диплому престижног америчко-немачког Центра „Маршал“ за безбедносне студије у Гармиш-Партенкирхену.

У периоду април–мај 2000. био је стажиста Европског парламента у Стразбуру и Бриселу.

Новембра 2000. године именован је за специјалног саветника Савезног министарства унутрашњих послова, а 2001. за помоћника савезног министра унутрашњих послова.

На парламентарним изборима 2000, 2003. и 2007. године биран је за народног посланика у Народној скупштини Републике Србије.

Од 2002. до 2003. године је на функцији председника Одбора за одбрану и безбедност Народне скупштине Републике Србије. Од 2004. до 2007. је заменик председника Одбора за одбрану и безбедност Народне скупштине Републике Србије.

На локалним изборима 2000. и 2004. године изабран је за одборника у Скупштини града Београда.

На седници Народне скупштине, одржаној 15. маја 2007, изабран је за министра одбране у Влади Републике Србије.

Војни рок служио је 1987/1988. године у Самобору – род веза.

Говори енглески језик.

Ожењен, отац синова Предрага и Страхине.

– Мој лични вредносни суд је врло јасан, а то је да сви хашки оптуженици морају сести на оптуженичку клупу. С друге стране, на основу законских овлашћења, а у оквиру Министарства одбране и Војске Србије учинићу све да се мој вредносни суд реализује и да се тај однос демистификује.

Посебно желим да нагласим да сам ја, као и војни врх, свестан својих законских обавеза, али да је проблем хашких оптуженика, у ствари, проблем цивилних безбедносних структура, те да нећу дозволити да се тај проблем пребацује на терет Војсци. У најкраћем року покренућу активности којима ће бити показана јасна опредељеност Министарства одбране и Војске да ефикасно учествује у решавању тог проблема. ■

Славољуб М. МАРКОВИЋ

Пише
Љубодраг
СТОЈАДИНОВИЋ

ТРУМАНОВ ОМЛЕТ

Зашто је проклетство митске официрске непоузданости окренуто само Западу? Зашто се још мисли да је свако окретање Русији љубав, а према Америци издаја? Ко би га знао! Као да нас још држи оно јогунасто, инацијско, дрско, тврдоглаво, историјско НЕ великог мајстора Јосипа Броза, које је изврнуто у своју апсурдну супротност, као војничка чарапа. Или је већ на боље место отишла она генерација која још памти значај Труманових јаја.

Генерал Понош се вратио из Америке. И раније су наши војници летели преко велике воде, али одавно нашег НГШ није примио његов амерички колега. Има томе више од пола века, онда кад Здравко Понош није био ни у петогодишњем плану.

Тим поводом лично сам дао неколико изјава радозналим српским новинарима, тумачећи посету како сам знао и умео. Та су објашњења, наравно, битно несавршена због недостатка важних информација.

Али рекао сам да у томе не видим ништа лоше, и поред питања која су била интонирана нијансом родољубиве трагике. На пример, „Хоће ли Американци сада градити своје базе код нас?“ Или, „Зашто Понош није ишао у Русију?“ Или, „Јесмо ли ми то заборавили деведесет девету?“ Или, „Поставимо ли ми обичан привезак највеће војне силе?“ Или: „Да ли нас то Понош продаје за шаку долара?“

Мислим да Американци неће градити своје базе код нас, јер су ти музеји хладног рата већ одсвирали своје. Не знам зашто Понош није ишао у Русију, мислим да ће ићи ако га позов, јер човек изгледа учтиво, а тако се и понаша. Деведесет и девета се заборавити не може, а и не сме!

На следећа два питања нисам одговарао, мада се у принципу на свако може одговорити. Али скромном новинском писцу није дато да лечи било чију идеолошку параноју. Макар се она представљала као мајка свих патриотизама. Нити је моје да обнављам злехуду басну са наученом поуком: *о поквареном Западу и рајском Истоку, са матушком Русијом на челу.*

А шта то први генерал продаје, није моје да гатам. Вероватно нема чиме да тргује. Колико знам човек је изузетно скромног имовног статуса. Инсинуација о продаји државне војске толико је глупа и зарђала да о томе није хигијенски водити расправу.

Но, збиља, шта значи тај Поношев пут?

Јесмо ли ми на тај начин коначно изашли из војне изолације и кренули да се дружимо по свету са свима који то желе. То је предност војски слободних држава – да тражи савезнике и да буде тражена као партнер.

Зашто баш Америка?

А зашто баш да не?

Лично, на срцу ми је само моја, српска војска, али о томе не говорим често, јер је патетично и непотребно. Онај ко се стално буса у модра прса, и позива на љубав према своме, мора да изазове јаку сумњу. Али, ево, зар пре петнаест-шеснаест година нисмо остали сасвим без савезника? Испало је онда да је читав свет полудео, а само владајућа фамилија у нас зна шта ради.

Тада смо имали немогућ задатак: да победимо читав свет, или да пропаднемо. Наше вође су пробале једно, што им није ишло, али друго су много боље знале. Показали су свима да им суноврат иде од руке, на ужас свих нас. Али остао је жал за немогућом мисијом, која је онда немушто дефинисана као једини излаз: да сви изгинемо, па тек онда да живимо као људи!

Зашто је онда Понош толико сумњив менталним наследницима те клике? Био је и раније, зато што је учио неке војне школе у Лондону. Ако је већ био тамо, мора да је врбован. Наши официри и не иду преко Ламанша, нити Атлантика, ако не дозволе да буду продати страним силама. Шта то значи, аман, браћо Срби?

То је за све српске Чворовиће посланица и значи да наш генерал у Пентагону ради неке мутне послове. А пре свега одваја српску војну силу од Јосифа Висарионовича и предаје је Харију Труману. За чуваре утвара ништа се није променило, и тешко ће се било шта мењати!

За њих и даље постоје два непомирљива блока: источни и западни. Они су стално у сукобу, а ми смо на граници тога сукоба, ако већ нисмо на својој, то јест источној страни.

А ту нас редовно чека „историјско НЕ“, које је друг Тито у онакав брк скресао Стаљину. Учили смо да је то била борба за самостални пут у социјализам. А испале да то беше судар између два култа. Мали је онда победио великога, али је имао подршку код још већег. Но, шта се онда случило са нашим официрима који су се школовали широм матушке? Било их је више од 2.000. Замислите, више од 400 (по подацима којима располажем) остало је да заувек држи страну великом брату.

Да ли су они били издајници отаџбине или заробљеници идеологије? Та се дилема не да лако растабирити. Неко је можда само мало више волео Стаљина од Поморавља. И многи од њих су помрли, или су само немоћни старци, заборављени у родном крају и нових господара. Утопљени у носталгију и умрли од ње кад је занос прошао, а Хаџијин невољно отишао да се придружи својим жртвама.

Зашто је онда проклетство митске официрске непоузданости окренуто само Западу? Зашто се још мисли да је свако окретање Русији љубав, а према Америци издаја?

Ко би га знао! Као да нас још држи оно јогунасто, инацијско, дрско, тврдоглаво, историјско НЕ великог мајстора Јосипа Броза, које је изврнуто у своју апсурдну супротност, као војничка чарапа.

Или је већ на боље место отишла она генерација која још памти значај Труманових јаја. ■

Аутор је коментатор листа „Политика“

ГЕНЕРАЛ ПОНОШ У ПОСЕТИ САД

УЗЛАЗНИ ТРЕНД ВОЈНЕ САРАДЊЕ

Сусрет са начелником Генералштаба америчке војске генералом Питером Пејсом први је сусрет највиших војних представника САД и Србије после више од педесет година. Током посете договорени су даљи облици војне сарадње, посебно у оквиру Програма државног партнерства са Охајом. Наши првенствени интереси су у области образовања, обуке и експертске сарадње.

Начелник Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Здравко Понош боравио је од 21. до 25. маја у посети Сједињеним Америчким Државама. Првог дана посете генерал Понош је у Пентагону имао сусрет са начелником Генералштаба америчке војске генералом Питером Пејсом. Био је то први сусрет највиших војних представника САД и Србије после педесет шест година.

– Тај састанак је индикатор достигнутог нивоа односа, након њиховог обнављања после неколико година, оцењује генерал Понош. – Изражена је спремност обе стране да се максимално користи расположиви политички простор за војну сарадњу. Договорен је наставак сарадње у конкретним областима за које смо ми највише заинтересовани, а то је образовање, обука и експертска сарадња. Ми и сада имамо официра на школовању у САД, али ће их већ током ове године бити више.

Током разговора у Америци, са генералом Пејсом и другим саговорницима, размотрена је сарадња Војске Србије и КФОР-а. Добијена су уверавања да ће у случају насиља на Косову и Метохији америчка војска реаговати професионално и

заштитити становништво, а првенствено српско. Такве гаранције су јако важне, имајући у виду значај америчког контингента у оквиру КФОР-а.

Од осталих питања која су покренута, генерал Понош издваја отварање Канцеларије за сарадњу у области одбране у Београду, и то врло брзо, већ почетком јуна. Отварање такве канцеларије такође је индикатор намере да се унапређује војна сарадња, јер управо та канцеларија треба да координира конкретне облике војне сарадње.

За унапређење односа значајно је и отварање редовних билатералних консултација два министарства одбране, о чему је посебно било речи приликом сусрета са Денијелом Фејтом, замеником помоћника министра одбране САД.

У разговорима у Стејт департменту са помоћником државног секретара Денијелом Фридом такође је било речи о подршци војној сарадњи две земље, јер Стејт департмент контролише фондове за међународну војну сарадњу. Том приликом подржани су договори и планови које су постигли генерали Пејс и Понош.

У Вашингтону се генерал Понош састао и са генералом Стивенем Бламом, командантом Националне гарде САД и том приликом потврђени су основни правци са-

радње у оквиру Програма државног партнерства.

У наставку посете, у Охају, генерал Понош је о конкретним облицима те сарадње разговарао са генералом Грегором Вејтом, командантом Националне гарде Охаја. Константовано је да је за девет месеци – од када постоји тај програм, односно од када су председник Борис Тадић и државни секретар Кондолиза Рајс потписали споразум SOFA који је омогућио отварање Програма државног партнерства са Охајом – било девет активности. Неке су реализоване у Србији, а неке у САД, међу којима су и посете наше делегације Ваздухопловства и ПВО и делегације Сектора за људске ресурсе Министарства одбране. Следећа битна активност је

ВИСОКА ОЦЕНА РЕФОРМИ

Генерал Понош је приликом посете Националном универзитету одбране САД, са групом угледних стручњака за реформу система одбране разговарао о досадашњим резултатима и плановима реформе Војске Србије. С обзиром да су они пратили како су реформе спровођене у другим државама централне и источне Европе, добро је било чути њихово мишљење и указивање на могуће ризике у том процесу.

Наш приступ реформи високо је оцењен, посебно организацијски део трансформације војске, урађен за 13 месеци, у чему друге земље нису биле тако ефикасне.

учествовање 15 наших официра и подофицира на заједничкој вежби са јединицама Националне гарде Охаја у другој половини јуна. У септембру, планиран је долазак око 40 припадника Националне гарде у Србију.

У разговору са генералом Вејтом договорено је и даље унапређење сарадње у области обуке и образовања. Достижање високих професионалних стандарда у обуци и образовању представља, према речима генерала Поноша, улагање у будућност и значајну инвестицију у неопходну интероперабилност Војске Србије.

У Охају је генерал Понош разговарао и са гувернером те америчке државе Тедом Штриклендом, председавајућим Сената Билом Харисом и спикером охајског Конгреса Џоном Хустедом. У тим и више сусрета са представницима појединих департмана размењене су информације о економским и другим темама интересантним за наставак Програма државног партнерства, који обично почиње као војни, а касније се све више развија у цивилним сферама, као што су економска сарадња, наука и образовање. За сада војна сарадња има запажен узлазни тренд, а као транзициони облик према цивилним програмима поменуто је војно здравство, јер ту имамо значајне капацитете.

Генерал Понош и чланови наше делегације посетили су у Охају и више центара за обуку. Заједничка је оцена да постоји широк простор за размену искуства, где ми имамо првенствени интерес за упознавање са штабним процедурама, системом обуке и припремама јединица. ■

Р. МУТАВЦИЋ

ПРИПРЕМЕ ЗА ЗАЈЕДНИЧКУ ВЕЖБУ СА НАЦИОНАЛНОМ ГАРДОМ ОХАЈА

ЗНАК ПОВЕРЕЊА

Наш основни циљ јесте постизање интероперабилности Војске Србије, која се изражава у њеној способности да учествује у заједничкој комуникацији, обуци и вежбама. То значи компатибилност са другим армијама и могућност извођења заједничких задатака и мисија.

У другој половини јуна 15 официра и подофицира Војске Србије учествоваће у редовним вежбовним активностима Националне гарде Охаја, која припрема своје јединице за мисије и наменске задатке. Заједничко увежбавање планирано је годишњим програмом државног партнерства Србије и Охаја, а комплетна координација предстојеће ак-

тивности договорена је током недавне посете начелника Генералштаба генерал-потпуковника Здравка Поноша Сједињеним Државама и Охају. У нашој делегацији био је и координатор те активности пуковник Милан Мојсиловић, помоћник за операције у Здруженој оперативној команди Генералштаба Војске Србије.

На састанцима са бригадним генералом Метјуом Кембичем, замеником команданта Националне гарде Охаја, затим са командантима бригада које учествују на вежби и командантима батаљона, прецизирани су ангажовање и задаци нашег тима у предстојећој активности.

У нашем тиму су 13 официра и два подофицира, а предводи их пуковник Петар Ђорнаков, начелник Управе за обуку и доктрину. Њих ће 13. јуна у Колумбусу, главном граду Охаја, и авио-бази Рикенбакер, дочекати руководилац и координатор вежбе, а сутрадан авионом одлазе у рејон извођења вежбе – Форт Грејлинг у Мичигену, на обали језера према Канади. У Форт Глејлингу остају до краја вежбе, 21. јуна.

– Садржај наших активности је припрема и увежбавање штабних процедура бригадног тима – објашњава пуковник Мојсиловић – а на листи је око 115 задатака које треба разрадити за јединице у процесу њиховог припремања и провере за наменске мисије и задатке. Проћи ће се кроз стандардне процедуре које дефинишу оперативно поступање у оквиру задате мисије, са бројним специфичностима у реализацији појединих задатака.

Ми се заправо укључујемо у редовну вежбу Националне гарде Охаја, која припрема своје јединице за наменске мисије и задатке. Програм планираних активности вежбе проћи ће око 4.000 припадника Националне гарде.

Пуковник Мојсиловић истиче да су, после обављених припрема, члановима нашег тима познате све планиране активности и они одлази у Охају детаљно обавештени о својим обавезама. Део официра биће директно укључен у штабне активности бригадног тима, део ће бити у командним структурама батаљона и чета, а подофицири ће бити у нижим саставима јединица које учествују у вежби.

Током свог рада они ће моћи да сагледају процес мобилизације Националне гарде, затим начине, поступке и активности у заштити снага у зони извођења операције, проучиће и руковати новом опремом која је специфична за извршење наменских задатака и одређених мисија, са-

Фото Пенгагон

Фото Национална гарда Охаја

СРДАЧНОСТ И ОТВОРЕНОСТ

– Оно што је сигурно и у шта се наша делегација уверила током недавних припремних активности у Националној гарди Охаја је крајње коректан однос, отворен приступ и жеља да нам се што више прикаже, обезбеди, омогући, како бисмо стекли што веће искуство, односно знање, истиче пуковник Милан Мојсиловић, наш координатор у предстојећој заједничкој вежбовној активности у Охају.

Нашој делегацији омогућено је да посети више центара за обуку Националне гарде и стекне увид у процес обучавања њених припадника.

– Занимљиво је истаћи и веома срдачан однос становништва Охаја према људима у униформи, како према припадницима Националне гарде, тако и према онима који носе другачије војне ознаке. Веома често људи у униформи доживљају да им пролазници прилазе и кажу „хва-ла што служите својој земљи“ – каже пуковник Мојсиловић.

гледаће припрему и оцењивање способности, односно борбене готовости војничког састава уз реализацију садржаја ватреног оспособљавања и тактичке употребе појединих јединица. У том делу наши припадници имаће и сами прилику да гађају из разних врста наоружања. Учествоваће и у реализацији задатака логистичке подршке.

У нашем тиму су официри и подофицири на одговорним дужностима у Војсци. Долазе из струке, добри су познаваоци свог посла и вежбу ће моћи да прате на енглеском језику. Имаће прилику да виде како све те задатке извршавају други, и то припадници оне армије од које сви уче. Пуковник Мојсиловић истиче да ми не идемо тамо да препишемо како они то раде, нама преписивање није потребно јер такву организацију си-

гурно не можемо одмах успоставити. Оно што је функционално је да видимо њихове процедуре, израду тежишних задатака, приоритете, како долази до појединих решења... Наши официри биће активно укључени у тај рад, моћи ће у отвореној комуникацији да сазнају све што их занима и после тог искуства сигурно ће знати више.

Шта се заправо добија оваквом разменом?

– Оно са чим смо ми врло успешно кренули у том правцу јесте израда већег броја нормативних докумената, јединице се прилагођавају новим концептима оперативног планирања и употребе – каже пуковник Мојсиловић. – Оно што добијамо учествовањем у вежби у Охају јесте примењени облик реализације тих садржаја. Ми смо и

до сада имали таквих појединачних ангажовања и искустава наших официра, али ће сада први пут један наш тим, по структури сличан бригадном тиму с којим ће радити у Националној гарди Охаја, бити укључен у штабни процес чији је задатак припрема и провера одређених јединица за извршење наменских задатака, односно мисија. Ми ћемо имати могућност да непосредно, током вежбовних активности, сагледамо начин и методе њиховог рада.

Размена малих јединица, како се овакав вид сарадње назива, представља примењени део обуке и оспособљавања наших официра и подофицира различитих родовских специјалности, на дужностима од командира чета до оних на тактичким и оперативним нивоима. Овога пута наш тим одлази у САД на едукацију, тренинг и заједнички рад, а онда ће већ у септембру уследити долазак групе америчких официра и подофицира у Србију. Распоред оваквих облика сарадње утврђује се једногодишњим државним партнерским програмом. У програму за ову годину ми смо тежиште својих очекивања испољили у области обуке, образовања и заједничких вежби, а то ће бити наши приоритети и у будућој сарадњи.

И управо у чињеници да наш тим први одлази у САД, у оквиру Програма државног партнерства са Охајом, треба уочити битну разлику у односу на друге сличне програме сарадње које америчке државе имају са партнерским земљама, жели да нагласи пуковник Мојсиловић. Обично су у овакве посете најпре одлазили Американци, па тек касније тимови партнерских земаља, али овде ми први одлазимо на једну овакву активност у Охају, што је сигуран и добар знак поверења, добрих односа и уважавања наше жеље да у тој сарадњи научимо што више.

Наш основни циљ је постизање интероперабилности Војске Србије, која се изражава у њеној способности да учествује у заједничкој комуникацији, обуци и вежбама. То значи компатибилност са другим армијама и могућност извођења заједничких задатака и мисија. ■

Р. МУТАВЦИЋ

Пуковник Милан Мојсиловић са генералом Метју Кембичем, замеником команданта Националне гарде Охаја

Делегација Војске Србије у центру за обуку Националне гарде Охаја у Равени

НОРВЕШКА ДОНАЦИЈА ВОЈНОМЕДИЦИНСКОЈ АКАДЕМИЈИ

На Војномедицинској академији, 29. маја, изасланик одбране Краљевине Норвешке у Србији потпуковник Терје Хаверстад и начелник ВМА генерал-мајор проф. др Миодраг Јевтић потписали су протокол о донацији лаке пољске болнице и тренажног сета за обуку, којим је Србија добила капацитете за међународне мировне операције.

Генерал Јевтић је у име министра одбране захвалио на тој високој донацији, чија укупна вредност износи око милион долара, и рекао да ће војноздравствена служба Републике Србије умети да цени тај чин и да ће у наредним активностима заједнички допринети успостављању мира широм света. На овај начин Војска Србије и санитетска слу-

жба знатно повећавају своје капацитете и могућности за учествовање у активностима Партнерства за мир.

Потпуковник Хаверстад је изразио уверење да ће се сарадња две земље и армије успешно наставити и у будућности. Примопредаја донације планирана је за 29. јун ове године. ■ М. Ш.

ДВЕ ДЕЛЕГАЦИЈЕ У ПОСЕТИ ВОЈНОЈ АКАДЕМИЈИ

Делегације Сектора за обуку грчког генералштаба и Војне академије Вест Поинт из САД посетиле су 25. маја Војну академију. Том приликом разменили су искуства из рада и школовања војног кадра.

Делегацију Сектора за обуку грчког генералштаба (Hellenic National Defense General Staff Training Directorate), предводио је потпуковник Карацидис Димитриос. У разговору са начелником Војне академије генерал-мајором Видосавом Ковачевићем посебно је било речи о пројекту учења грчког језика на тој високошколској

установи, који се спроводи у савременом кабинету чије је опремање донирала влада Грчке. Делегација је посетила и Управу за школство, Школу националне одбране и Војну гимназију. Тежиште планиране сарадње је размена студената војних академија који би се школовали у Грчкој, односно Србији.

Војну академију посетили су и представници Војне академије Вест Поинт из Сједињених Америчких Држава. У делегацију су били професор географије потпуковник др Стивен Олујић и четири студента. Циљ ове посете био је да се сагледа какав је систем школовања официрског кадра у нашој земљи и да се размене искуства на том плану. Студенти са Вест Поинта остварили су и непосредан контакт са студентима наше војне академије током дружења и заједничког ручка. ■

50. КЛАСА ГЕНЕРАЛШТАБНОГ УСАВРШАВАЊА У НОВОСАДСКОМ ГАРНИЗОНУ

Током командантског извиђања на делу територије Војводине полазници 50. класе Генералштабног усавршавања стекли су увид у рад Прве бригаде Војске Србије, Војног округа Нови Сад и Речне флотиле.

– Уобичајено је да се током завршног дела обучавања и оспособљавања на највишим нивоима војног школовања у Војсци Србије обилазе и јединице у гарнизонима и

проверава објективност и реалност вежбених замисли, сагледавају географске, економске, безбедносне и друге карактеристике територије на којима су разрађивани оперативни задаци – рекао је пуковник Љубиша Лојаница, начелник Школе националне одбране, приликом обиласка новосадског гарнизона са полазницима 50. класе Генералштабног усавршавања. ■ Н. О

ДОГАЂАЈИ

ГЕНЕРАЛ ЋИРКОВИЋ У РУМУНИЈИ

Командант Копнене војске генерал-потпуковник Младен Ћирковић са сарадницима боравио је средином ове седмице у тродневној посети оружаним снагама Румуније, на позив начелника Генералштаба Копнених снага румунске армије, генерал-потпуковника Теодора Фрунзетија.

Циљ сусрета, који је део Плана билатералне војне сарадње Србије и Румуније, јесте проширење и унапређење односа између копнених снага двеју земаља и размена искустава о процесу реформи и модернизацији овог вида армија. ■

НОВИ ПОСМАТРАЧИ У МИРОВНОЈ МИСИЈИ У ЛИБЕРИЈИ

Капетан прве класе Дејан Вујаклија и капетан Дамир Јеина отпутовали су 18. маја у мировну мисију Уједињених нација UN-MIL у Либерiji, где су заменили мајоре Живка Божића и Слободана Шкрбића, који су завршили једногодишњи мандат.

Официри Војске Србије учествују у мисији УН у Либерiji од децембра 2003. године у својству војних посматрача. Тада су упућена два припадника ВСЦГ, а сада је стално присутно шест припадника Министарства одбране и Војске Србије. До сада је у мисији UNMIL у Либерiji укупно ангажовано 18 припадника МО и ВС. ■

СКИНУТА ТАЈНОСТ СА ДОКУМЕНТА ОБЈАВЉЕНИХ У „ВОЈНОЈ ТАЈНИ“

Одлуком начелника Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковника Здравка Поноша, донетом 18. маја, скинута је тајност са делова стенограма седница Колегијума начелника Генералштаба објављених у књизи „Војна тајна“ Владана Влајковића, у издању Хелсиншког одбора за људска права у Србији, 2004. године, у Београду.

Одлуком је укинут степен тајности „војна тајна – строго поверљиво“ са делова стенограма седница Колегијума начелника Генералштаба Војске Југославије током 1999, 2000. и 2001. године.

Степен тајности је укинут на основу процене да подаци објављени у тој књизи не садрже информације чије би откривање могло имати штетне последице за Војску Србије и одбрану земље. На доношење одлуке утицала је и чињеница да је књига „Војна тајна“ већ доступна јавности, као и одлука ванрасправног већа Окружног суда у Београду из 2006. године којом је наложено да се заплете примерци књиге врате аутору.

„Из наведених разлога, дошао сам до уверења да су настали услови за укидање степена тајности“, наводи се у одлуци генерала Поноша. ■

ИЗМЕЂУ ПОТРЕБА И МОГУЋНОСТИ

ПЕРСПЕКТИВА
ВОЈНОГ ЗДРАВСТВА

Када је пре две године спроведена прва фаза реформе у Војсци, линеарно смањење нанело је ненадокнадиве штете систему војног здравства. Поучени тим искуствима, у Сектору за материјалне ресурсе Министарства одбране, благовремено планирају даље активности како би што лакше пребродили укидања гарнизонских амбуланти у местима где се гасе јединице и очекивани други талас реформе. Обе непогоде сручиле су се на крајње кориснике медицинских услуга – војне осигуранике.

Велике теме увек иницирају ситни инциденти. Тако је текст објављен у нишким новинама у коме се један грађанин жали да војни осигуранци морају из свог џепа да плаћају све лекове, отворио причу о положају војног здравства. Иако је критика била прилично субјективна, јер је жалилац посматрао несташицу из личне визуре – недостатка два лека, морали смо се запитати шта се то у санитету данас дешава и на каквим се све мукама налазе војни осигуранци – корисници медицинских услуга.

Тај пут нас је одвео у Управу за здравство МО која је многим познатија као Санитетска управа. И она је од пре две године реформисана – па осим нових људи има и ново име. Настала је обједињавањем санитетске и ветеринарске управе и представља једну од организационих јединица Сектора за материјалне ресурсе. Надлежна је за организацију и спровођење здравствене подршке у систему одбране, тачније, бави се организацијом лечења на свим нивоима – од превентиве, основне медицинске заштите до највишег терцијалног нивоа лечења, те обуком кадра, научноистраживачким радом, а недавно има још једну активност – успостављање међународне војносанитетске сарадње ради учешћа у мировним мисијама.

■ ТРИ НИВОА ЛЕЧЕЊА

По новој реформској шеми војноздравствене установе распоређене су на три нивоа. На нивоу Генералштаба, примарну здравствену заштиту обављају санитетска одељења. Други ниво чине војноздравствене установе које су непосредно потчињене Министарству одбране, тачније Управи за здравство – Војно-медицински центар Нови Сад, Војна болница Ниш, Центар војномедицинских установа Београд (ЦВМУ) и Централна апотека „Складиште“ у Лисичјем потоку. Центар војномедицинских установа Београд (у чијем саставу су војномедицински

центри Карабурма, Нови Београд, Славија, са пунктовима на Цераку, Земуну, Бежанији, Бањици) обавља примарни и секундарни ниво здравствене заштите (поликлиничко збрињавање), а у Новом Саду и Нишу су установе типа опште болнице. На врху тог система је ВМА, највећа и најзначајнија војноздравствена установа.

– То је, дакле, уређен систем кроз који се пацијент лако креће и може да дође до највишег нивоа здравствене заштите – до ВМА. Сем тога, све те установе функционишу веома складно, међусобно сарађују и све више су ослоњене једна на другу јер имају заједнички проблем – да са мало пара обезбеде што бољу здравствену заштиту војним осигураницима. И када гледате комплетно здравствено збрињавање у систему одбране, можемо рећи да је највећи број војних осигураника потпуно збринут (око 80 одсто), осим гинеколошких пацијената, породиља и педијатријске службе – каже пуковник др Јован Максић, заступник начелника Управе за здравство.

А ко су све војни осигураници? Под појмом војни осигураници подразумева се првенствено професионални састав, укључујући и војнике на редовном и на цивилном служењу војног рока, потом студенти ВА, ученици војних школа, војни пензионери и лица која то остваре по *Закону о Војсци*. А свако осигурано лице, као у цивилству, има право да осигура члана своје породице – децу до 26 година старости (ако се школују), супруге које су на бироу, а нису у родном односу, а може да осигура, под одређеним законским условима, и поједине чланове ближе породице – оца, мајку, усвојену децу итд. Речју, војни осигураници су сва лица за која се из плата и пензија издваја допринос за здравствено осигурање.

У Управи за здравство кажу да су прошле године, после одвајања од Црне Горе одмах започели са формирањем базе података о корисницима права на војно здравствено осигурање. Та база се из месеца у месец ажурира и до сада је на територији Србије евидентиран 171.721 војни осигураник (у тај број не улазе студенти, ученици и војници на редовном и цивилном служењу војног рока), а по евиденцији Фонда СОВО око 52.400 корисника има права на личну и породичну пензију.

Први талас реформе и линеарног смањење кадра из 2005. године најтеже је погодио Центар војномедицинских установа у Београду, у којем је евидентирано нешто више од 70.000 активних картона. Створени су велики редови, гужве, чак је било и смртних случајева. Такво хаотично стање приморало је надлежне да хитно ураде унутрашњу реорганизацију на нивоу Центра, а уведен је и систем заказивања прегледа телефоном.

У току прошле и ове године су, у оквиру реорганизације Војске, угашене гарнизонске амбуланте у Руми, Зрењанину, Суботици, Вршцу, Ковину, Смедереву, Смедеревској Паланци, Чачку, Ужицу, а ускоро и у Пироту. А то су били састави од осам до 12 људи који су обављали основну здравствену заштиту на нивоу гарнизона. Тренутно се реорганизују гарнизонске амбуланте у Нишу, Краљеву и Крагујевцу и оне ће постати санитетска одељења. Планирано је да се та реорганизација заврши до краја године.

– Нас, међутим, брине најављено ново смањење кадра, предвиђено пројектом о реорганизацији. Ми сада у систему здравства, укључујући и ВМА, имамо око 4.800 запослених, санитетског и неса-

ПРИХОДИ

Све војноздравствене установе првенствено пружају здравствену заштиту војним осигураницима, а слободним капацитетима излазе на тржиште. То ради ВМА, али раде и друге установе – у Новом Саду и у Нишу, а почеће и ЦВМУ у Београду. Све војноздравствене установе, наравно ту предњачи ВМА, прошле године оствариле су приход од око 1,4 милијарде динара на основу пружања здравствене помоћи цивилним осигураницима, путем уговора са фондовима и плаћањем цивилних осигураника.

УГОВОРИ СА ДОМОВИМА ЗДРАВЉА

До сада је са цивилним домовима здравља потписано 88 уговора. У поступку је закључење 35 уговора, а преговара се и са 12 нових здравствених установа. Укупно би требало да се потпише око 300 уговора јер то траже здравствене установе, али се у Управи надају да ће се и ти проблеми решити ако се усвоји Платформа о интеграцији два здравства.

Пуковник др Јован Максић

Пуковник мр Драган Симоновић

Пуковник др Душко Ристивојевић

нитетског кадра. Тај број само изгледа велики, али ако знате да се бавимо превентивом, школовањем и обуком, свим видовима лечења, научноистраживачким радом, припремама за учешће у мировним операцијама, те да су војни осигураници распоређени широм земље, и да сви имају иста, законом прописана права, онда и наша служба мора бити тако организована – истиче др Максић.

ВОЈНОМЕДИЦИНСКИ ЦЕНТРИ

По броју запослених и обиму посла одмах иза ВМА је Центар војномедицинских установа (ЦВМУ). У њему ради 610 запослених. У тој установи није било отпуштања од 2005, па су чак и нека критична места, упражњена претходним систематизацијама, попунили кадром, првенствено професионалним официрима, лекарима и техничарима које су преузели из угашених војних амбуланте. Начелник Центра пуковник др Душко Ристивојевић каже да су они готово 90 посто попуњени. Наравно, није све тако идеално јер се поједини специјалистички прегледи морају заказивати, али је то учињено како би се спречиле гужве. Хронични мањак кадра је у апотекама и у Војној хитној помоћи.

– Не треба заборавити да се у војномедицинским центрима уради око 320.000 општих медицинских прегледа и више од 215.000 специјалистичких прегледа и да је за тај број растеређена ВМА, наша врхунска установа. У процентима, ми од 100 одсто пацијената који се јаве на специјалистичке прегледе, 90 одсто збринемо, а само десетак одсто одлази на супспецијалистичке прегледе на ВМА. Ако је већ тако и ако су центри максимално оптерећени да бисмо били први бедем у здравственој заштити, онда не треба да објашњавам каква је улога и значај ВМЦ-а, и шта би значило укидање ове установе – истиче др Ристивојевић.

Уз велике напоре успели су да лабораторијске капацитете доведу на солидан ниво, посебно у ВМЦ Карабурма, установи која је најмеродавнија за давање оцене способности и систематске прегледе.

Највише проблема има у раду Војне хитне помоћи. Она покрива све војне осигуранике у Београду, а има јако мали број исправних возила. Успели су само да добију возило за превозење пацијената на дијализу. Са оним што имају могу да покрију потребе

града само у неодложној помоћи, али не и у домену хитне помоћи. Тренутно раде са две екипе у хитној. Срећом, добро сарађују са градским центром за хитну помоћ који се одазива и на њихове позиве. Некада је та сарадња била обострана.

Проблеми постоје и у раду 50. завода превентивне медицинске заштите који припадају Центру. Он покрива три четвртине Србије, а за преосталу територију задужен је нишки завод мањег обима. Не улаже се у опрему, технологију, па чак ни у потрошна санитарска средства. А управо се од тог завода и ВМЦ Карабурма очекује да почну да остварују приходе.

– Наша је жеља да остварен приход улажимо у занављање медицинске опреме. Управо је од прихода купљен најновији скенер за ВМА, а очекујемо и набавку магнетне резонанце за ту установу. Од прихода је набављена и опрема за војне болнице и без тих средстава технолошки бисмо застарели – истиче начелник Управе за здравство.

Откада се прегледи заказују у војномедицинским центрима нема гужве

■ ОСЛОНАЦ НА ЦИВИЛНО ЗДРАВСТВО

Гашењем гарнизонских амбуланти по Србији настали су нови проблеми – око 20.000 војних осигураника, првенствено војних пензионера и чланова њихових породица, остало је без примарног нивоа војномедицинске заштите.

Суочени са том чињеницом, а свесни да се тим људима мора обезбедити здравствена заштита, у Управи за здравство били су принуђени да прошле године, у сарадњи са Управом за снабдевање и Републичким заводом за здравствено осигурање, направе моделе уговора које би понудили здравственим установама у тим местима како би се наставило збрињавање војних осигураника у гарнизону.

Убрзо су се показали проблеми, пре свега због неусклађених законских прописа. Када је требало направити уговоре о сарадњи са цивилним домовима здравља врло брзо је откривено да је *Закон о здравственом осигурању* у Србији рестриктивнији у односу на још актуелан *Закон о Војсци и Уредбу и Правилник о здравственој заштити војних осигураника и чланова њихових породица*.

– Ми смо инсистирали да се у што већој мери заштите права војних осигураника и имали смо, морам да кажем, јако добру подршку и разумевање Републичког завода за здравствено осигурање. Они су нам помогли у прављењу модела типског уговора. И направили смо два модела – један за пружање здравствене заштите, а други за издавање лекова – ка-

же први човек Управе за здравство и додаје:

– Када смо добили сагласност правобраниоца за моделе типских уговора, кренули смо сукцесивно, испред реорганизације и гашења, да са локалним здравством потписујемо те уговоре како не би дошло до прекида у здравственом обезбеђењу наших осигураника. Идеја нам је била да уговоримо само примарну здравствену заштиту, значи да оно што су радиле гарнизонске амбулante наставе да раде домови здравља и то смо прецизирали уговорима, а лекари тих установа су се обавезали да, у зависности од медицинских индикација, наше војне осигуранике упуте у најближе војноздравствене установе секундарног нивоа и на ВМА. Дом здравља обезбеђује на пример и превоз до ВМА и то наплаћује. Наравно, у уговорима је регулисано да се издају одговарајући цивилни упутни налози. Све оно што је војни

осигураник имао претходно, моћи ће и сада да оствари.

У тим уговорима надлежни у Министарству одбране успели су да се изборе да се цене фактуришу према ценовнику Републичког завода за здравствено осигурање, а у почетку је било притисака да се формирају цене на основу ценовника управних одбора домово здравља који су били далеко већи и разликовали су се од медицинских установа.

У Управи за здравство сазнајемо да је највише проблема било око стоматолошке заштите. Она се у цивилству плаћа, док је за војне осигуранике бесплатна и требало је помирити те прописе.

Ни са издавањем лекова није лако. Апотекарске установе су практично трговине и уговорима је морало да се регулише да пацијент плати део лекова са негативне листе, а остали да се фактуришу Фонду СОВО. И не само то, војни осигураници имају право и на рефундацију путних трошкова, право на посмртну помоћ и погребне трошкове. То су права социјалног осигурања које се остварују преко најближе команде гарнизона, и на том нивоу би требало и да се решавају. Проблем је што се због нередовног финансирања војног здравства на рефундацију чека два до три месеца.

Поједини војни осигураници често стављају примедбе да не могу да дођу до војноздравствених установа на својој територији, а камоли до ВМА.

– У цивилству, у већини случајева, лечење се завршава на нивоу медицинског центра. Иако смо ми желели да не укинемо права нашим осигураницима да оду и до ВМА, могу да се десе појединачни случајеви да лекар дома здравља процени да није неопходно одлазак у ВМА већ да се пацијенту може помоћи у медицинском центру. Принципијелно, наш пацијент није онемогућен да оствари своја права. У крајњем случају, може да седне у аутобус и да оде са здравственом књижицом у Нови Сад, Ниш или дође у ВМА и тамо буде

ИЗ ФОНДА СОВО

Како смо сазнали у Фонду СОВО, *Законом о буџету Републике Србије* у периоду 2004. до 2006. те Уредбом о привременом финансирању за јануар-јун 2007. године, за финансирање права војних осигураника одобрена средства су у мањем износу у односу на планирана. За период јануар-април ове године планирано је око 726 милиона динара (375 милиона од бруто плата и 420 милиона динара на нето пензије). У истом периоду реализована су дупло мања средства – 449.400.000 динара (375 милиона од бруто плата, а само 74,4 милиона од нето пензија). У таквој ситуацији Фонд СОВО није у могућности да врши своју законску обавезу, уплату доприноса на здравствено осигурање на нето пензије корисника војних пензија. А како се у тој установи чуло, уколико се у наредном периоду не обезбеди већи износ средстава из буџета, због планираног повећања корисника војних пензија, Фонд СОВО неће бити у могућности ни да исплаћује нето пензије.

Централна апотека
„Складиште“

ПРЕОПТЕРЕЖЕНОСТ АПОТЕКАРА

Војне апотеке само у Београду издају преко милион рецепата годишње. Највећи проценат издавања има апотека у ВМЦ Нови Београд којој правитира највећи број војних осигураника. У њој ради шест-седам фармацеута и они издају око 3.000 рецепата дневно, а то је 500–600 рецепата по фармацеуту. Ако се зна да је норма до 300 рецепата дневно, онда су ти медицински посленици двоструко више оптерећен.

НЕГАТИВНА ЛИСТА

Војно здравство прихватило је негативну листу лекова, али не и процентуалну, с тим што се и неки лекови са негативне листе преписују на основу конзилијарне препоруке. Често се дешава да тих лекова нема у војним апотекама па се на основу овереног рецепта лек мора потражити у приватним апотекама са којима је Војска потписала уговоре. Због нередовног плаћања поједине цивилне апотеке су запале у тешку ситуацију и одустале од уговора, тако да данас на територији Београда ради само њих пет-шест.

прегледан. Једини је проблем што не може да рефундира путне трошкове – истиче др Максић.

Из наведеног се види да је врло комплексно питање лечења војних осигураника у цивилним здравственим установама, али, и поред свих проблема систем за сада функционише добро, док се услуге плаћају.

ФИНАНСИРАЊЕ

Најважније је питање како функционише финансијска подршка целог овог система? Познато је да се буџетским средствима финансирају плате, исхрана и одржавање. Део новчаних средства директно одређених у буџету одваја се за здравствено збрињавање војника и она су прошле године износила око 480 милиона динара. И ту нема проблема. Међутим, много већи део новчаних средстава требало би да обезбеди Фонд СОВО, и то преко основних доприноса на плате и пензије. Законом прописан допринос је од 11,9 одсто на бруто плате официра и 7,2 одсто на нето пензије.

– Крајем или почетком сваке године ми добијамо очекивани пројектовани износ доприноса за здравствено осигурање којим су, ево, за 2007. годину биле предвиђене 2,4 милијарде динара. Али, већ 16 месеци Фонд за социјално осигурање не може да обезбеди нашој управи та пројектована и планирана новчана средства. Разлог је јасан. Буџетски нису планирана довољна средства да се исплати месечна редовна пензија и доприноси на те пензије (7,2 одсто на 52.000 нето пензија) због чега већ сада Фонд дугује војном здравству око 1,6 милијарди динара. Фонд редовно одваја само допринос на плате официра и професионалних војника – објашњава др Максић.

Све набавке у Војсци и МО врше се према *Закону о јавним набавкама Републике Србије*, па и набавке лекова и санитетског материјала. Планови набавке праве се током новембра-децембра за наредну годину, у оквиру очекиваних новчаних средстава. Тај план на нивоу санитета обједињује Централна апотека „Складиште“ која је под непосредном контролом Управе за здравство, а паралелно се прави и план у оквиру ВМА за њене потребе. Оба плана стижу у Управу за здравство и обједињују се. Те листе се дају Управи за снабдевање и она организује јавне набавке. По завршеном тендеру испоручена средства допремају се у централно складиште, а одатле се дистрибуирају по војноздравственим установама.

Ове године је набавка била успорена због привременог финансирања. Да није било тог проблема план би се могао покренути у јануару-фебруару за целу годину, овако су били присиљени да праве листе приоритета, тачније изводе из годишњег плана набавке за функционисање два до три месеца. Због такве ситуације набавке се покрећу два-три пута годишње а тада се губе бонитети код произвођача јер се набавља мања количина у једној транши. Срећом, до прекида у снабдевању није дошло јер војноздравствене установе (ВМА, војне болнице, ЦВМУ) имају право на „мале набавке“ – до два милиона динара, а могу и да ангажују средства из оствареног прихода.

Управо се у апотекама преламају сви проблеми војног здравства. О њиховом раду разговарали смо са начелником Централне апотеке пуковником мр фармације Драганом Симоновићем. Централна апотека „Складиште“ је извршни санитетско снабдевачки ор-

ган непосредно потчињен Управи за здравство и она лековима и другим материјалом обезбеђује 35 јединица у Србији и војноздравствене установе непосредно потчињене Управи за здравство, изузев ВМА.

– Ми имамо кадровске и материјалне проблеме, а и једни и други су узроковани недостатком финансијских средстава. Реалне потребе за лековима су отприлике три пута веће од средстава која се одобравају на годишњем нивоу, само за лекове, плус за потрошни материјал. А чињеница је да се све мање финансијских средстава одобрава, а да задаци остају исти – број осигураника за које треба обезбедити здравствену заштиту се не смањује. И тој несклад нам умногоме отежава рад – каже пуковник мр фармације Драган Симоновић.

Када је реч о снабдевању војних осигураника у гарнизону Београд, оно се одвија преко апотека у ВМЦ Нови Београд, Славија и Церак, које раде сваког радног дана, а организовано је и дежурство викендом у војној апотеци Славија. У унутрашњости, постоје апотеке само у Нишу, Новом Саду и у Крагујевцу, јер тамо имају фармацеуте. Иначе, тај кадар је најтраженији у санитету и у свакој апотеци недостаје око 40 одсто стручног фармацеутског кадра. Пуковник Симоновић каже да стално уригира како би се попунила та места и обезбедио бољи рад.

■ СНАБДЕВАЊЕ ЛЕКОВИМА

– Тренутно се у војним апотекама реализује 85–90 одсто рецепата, а ако траженог лека нема, на основу овереног рецепта војни осигураници могу да подигну лек у приватним апотекама са којима имамо закључене уговоре о снабдевању. То је задовољавајући проценат јер се најчешће рецепти оверавају за лекове са негативне листе (са конзилијарним мишљењем). Те лекове, такође, набављамо, али у мањим количинама, првенствено за стационарно лечење болесника у здравственим установама и за војнике за које је лек бесплатан – објашњава пуковник Симоновић.

Прошла година је била тешка за санитарет јер је постојао застој у испоруци лекова. Уговори о набавци лекова почели су да се реализују по плану за 2006. годину тек у децембру 2006. године, а други део је испоручен тек пре неки дан. Значи, требало је покрити целу прошлу годину и готово пола ове оних што се имало. А кад нема континуитета испоруке, догађа се да у крајем периода нема ни појединих лекова па се прибегава непопуларним мерама – издавањем паралелних лекова. То опет има лоше стране – пацијенти се буне, не желе замене, већ прописане лекове.

Да би та своја права војни осигураници остварили потребно је да се измени и Закон о јавним набавкама, сматрају у Управи за здравство. А о чему се ради, објашњава пуковник Максим:

– Ми смо дуго година практиковали, на основу искуства из потрошње, да планирамо и набављамо лекове по фабрикама, по њиховим фабричким именима. У новом Закону о јавним набавкама инсистира се на генеричком називу лека, а не на фабричком. Епилот те приче је да се купују јефтинији паралелни лекови, а онда они стоје у магацину јер их пацијенти не желе. На крају постаје скупље оно што се чинило јефтинијим приликом набавке. А како пацијент инсистира на овери рецепта ми на крају поново плаћамо тај лек. То је његово право, а тако раде и цивили.

Управа за здравство је успела да бар донекле олакша посао фармацеутима. У три апотеке је тешком муком уведена информатичка подршка која омогућава евидентирање потрошње и ажурност података утрошка лекова. На тај начин се дневно ажурира утрошак лекова, а повољности тог система се очекују првенствено у фази планирања, које је најболнија тачка у снабдевању.

■ ИНТЕГРАЦИЈА СИСТЕМА

Са свим тим проблемима тешко да ће моћи да се избори само војно здравство, зато се већ увелико прича о интеграцији са цивилним структурама.

– Када је почела прича о гашењу гарнизона ми смо већ схватили да имамо проблем да обезбедимо адекватну здравствену заштиту на целој територији за све војне осигуранике, јер немамо наше здравствене установе тамо. У септембру 2006. министар је формирао радни тим на нивоу наше управе, војноздравствених установа, и сектора, укључујући и Генералштаб, како би се сачинила Информација о могућим правцима реформе здравственог система војних осигураника. Тим је разматрао могућности интеграције у систем цивилног здравственог осигурања. Усвојена је и Платформа, као

централна основа, за разговоре са представницима државних институција, односно Министарством здравља, Републичким фондом за здравствено осигурање и надлежним цивилним установама.

До очекиваних разговора са представницима надлежних цивилних установа, међутим још није дошло, али је спремна основа за преговоре. Идеја људи у здравству је да се приликом интеграције санитарет просто не утопи у цивилно здравство, него да се интегрише како би заједнички функционисали, а да се задрже специфичности.

Основ за било какву интеграцију и паралелне везе јесте прихватање републичког Закона о

здравственом осигурању. У Војсци су свесни да ће прихватањем тог документа морати да смање нека права из области здравственог осигурања. Ипак, у Платформи је предвиђено да се новим Законом о Војсци професионалним припадницима Војске омогући да док су у служби, имају потпуну здравствену заштиту, проходност и приоритет у лечењу.

Платформом је предвиђено да санитарет своје слободне болничке капацитете стави на расположе цивилном здравству. А логика је јасна – ако раде по истим законским прописима не постоје разлике зашто се цивили у Нишу не би могли лечити и у Војној болници. Уосталом, око 50 одсто цивила се и данас лечи у ВМА. За почетак би у војним здравственим установама могли да се збрину припадници Жандармерије, полиције, царине, дипломатског кора.

Како ће се то финансијски покрити? Пуковник др Максим сматра да не би требало да буде проблема јер ће се из истог буџета финансирати оба здравствена система. А поготово када се усагласе прописи о ценама услуга.

– Мислим да има реалних основа да војно здравство опстане. У многим земљама људи се опредељују за војну службу управо зато што имају квалитетну и бесплатну медицинску заштиту, а ми сматрамо да би било добро да то и нашим војним осигураницима омогућимо. Уосталом, из контаката са колегама из региона сазнајемо да се сви они који су угасили санитарет, сада кају. А да ћемо морати да се реформишемо, то је свима јасно – наглашава пуковник др Јован Максим. ■

Мира ШВЕДИЋ
Снимио З. ПЕРГЕ

МИРОВНЕ МИСИЈЕ

Припрема за учешће у мировним мисијама УН једна је од обавеза којом се санитарет већ две године интензивно бави, а Здружена војноздравствена служба Краљевине Норвешке пружа им за то потребну помоћ. До сада је сачињена листа од 170 потенцијалних кандидата, људи који су се определили да добровољно учествују у тим операцијама. Како је одлука санитарета да у тим операцијама учествује са типом лаке пољске болнице, а у оквиру ње са хируршким тимом, изабрани су лекари разних профила, претежно хируршких грана – хирурзи, анестезиолози, али и инфектолози. Њих 78 прошле године завршило је курс енглеског језика, а поједини су учествовали на тренинзима у Норвешкој. Норвежани су финансирали и курс за инструкторе санитаретске службе, који је недавно у Новом Саду завршило девет наших подофицира санитаретске службе, а припремају још једну донацију – две лаке пољске болнице које ће бити ускоро предате нашем санитарету.

ДОПРИНОС ТРАЖЕЊУ РЕШЕЊА

Снимак Г. СТАНКОВИЋ

Према речима министра Слободана Самарџића, Ахтисаријев план је на најгрубљи начин вратио све актере косметске кризе у ситуацију нарушавања светског правног система, јер се њиме не поштују ставови Резолуције 1244 Уједињених нација, као ни принципи Контакт групе

У организацији Клуба генерала и адмирала Војске Србије, у Дому Војске у Београду, 24. маја одржан је округли сто са темом „Узроци, карактер и последице кризе на Косову и Метохији“. Професор др Славенко Терзић, српски историчар који се дуго бавио прошлошћу Балкана, отворио је скуп говорећи о идентификацији најважнијих историјских узрока и последица који су довели до кризе на Космету.

– Турско освајање, за којим су уследиле исламизација, исељавања српског и досељавања арбанашког становништва, уз поарнаућивање једног дела исламизованог српског живља, створили су предуслове да замешатељство великих сила, које су користиле Албанце као противтежу словенској превласти у југоисточној Европи, уроди плодом. С друге стране, недовољно познавање проблема простора Старе Србије у београдској политичкој јавности водило је испуштању из руку те територије која, према свим научним ауторитетима, представља стратегијски кључ Балкана – истакао је професор Терзић.

Министар за Косово и Метохију у Влади Србије, проф др Слободан Самарџић усредредио се на ток преговора у Бечу и Ахтисаријев план који је уследио након прекида преговора који нису резултирали значајнијим напретком у договорима о поправљању стања људских права, а још мање приближавањем мишљења о трајном државном правном статусу Косова и Метохије.

Према речима министра Самарџића, Ахтисаријев план је на најгрубљи начин вратио све актере косметске кризе у ситуацију нарушавања светског правног система, јер се њиме не поштују ставови Резолуције 1244 Уједињених нација, као ни принципи Контакт групе.

Наиме, планом финског дипломате предвиђено је да се донесе одлука о будућем државноправном статусу Космета, а да претходно нису испуњене бројне одредбе Резолуције 1244, које недвосмислено захтевају да се пре тога испуне стандарди људских права без којих не сме бити говора о одлучивању о статусу.

државе Косово водиће фактичкој подели, чиме се руши други принцип који је поставила Контакт група, а самостално Косово било би тешко ограничити да се кад тад не уједини са другом државом, што у пракси може да значи остварење великоалбанског пројекта – рекао је министар Самарџић.

Поред тога он је истакао да је српска страна, после објављивања плана Мартија Ахтисарија, реаговала својеврсним „планом плус“, подносићи амандмане на текст и анекс, показујући тиме да је његов суштински концепт, а то је да буде нацрт будућег уставног акта, не само неприхватљив, него и правно неутемељен.

Министар Самарџић је нагласио и важност принципијелног става Русије која жели да се решавање косметске кризе врати у колосек поштовања међународног права. Према његовим речима такав одлучан став Москве је од пресудног значаја за очување Космета као дела Србије, али и за очување стабилности у свету у коме има пуно региона са нагомиланим међуетничким напетостима.

У наставку скупа проф. др Милан Мијалковски говорио је о терористичкој организацији ОВК, генерал Спасоје Смиљанић о агресији НАТО на СРЈ, проф. др Ратко Марковић анализирао је преговоре у Рамбуеју и Паризу, а генерал Момир Стојановић повезаност ОВК са Алијансом у извођењу борбених дејстава против снага безбедности СРЈ. О премештању снага ВЈ говорио је генерал Љубиша Стојимировић, а генерал Слободан Петковић се осврнуо на употребу забрањеног оружја у ратним дејствима 1999. године.

Војно-технички споразум у Куманову и пут до доношења Резолуције 1244 УН, били су тема којом се бавио генерал Светозар Марјановић, потписник тог споразума у име СРЈ, а о мартовском погрому Срба на Космету 2004. говорио је генерал Нинослав Крстић.

Изагања на округлом столу поднели су још проф др Смиља Аврамов и генерали Љубомир Домазетовић, Милош Ђошан и Радомир Гојковић. ■

А. АНТИЋ

ГРМЉАВИНА ГВ

Тачно у осам часова ујутру са положаја „Михајлова рупа“ из основног оруђа самоходне артиљеријске батерије испален је први пројектил према циљу. После четрнаест секунди зачула се детонација. Циљ у рејону „Великог Антравеља“ погођен је геометријски прецизно.

Интервидовски полигон *Пасуљанске ливаде* оживео је последњих дана маја. Неколико јединица наше војске, готово свих родова, гађањима и тактичким вежбама проверило је обученост и оспособљеност у извршавању ватрених задатака. Тродневна магла приморала је команданте да расположиво време користе рационално, па су и припадници 12. самоходног хаубичког артиљеријског дивизиона из састава Прве бригаде КоВ свитање 25. маја дочекали будни.

■ МАТЕМАТИКА ВАТРЕ

Око пола шест ујутру командант дивизиона потпуковник Синиша Рангелов дао је последња упутства старешинама пред извршење задатка. Војници маскирају возила, прегледају наоружање и проверавају везу. Рад војника надгледају командир Друге батерије капетан прве класе Верољуб Бунијевац и поручник Иван Јовановић, његов заменик.

– Дванаест војника мартовске партије данас ће имати „ватрено крштење“. Они ће у оквиру послуга бити у улогама пуниоца, додвача и возача, док ће командири и нишаније бити професионалци – објашњава потпуковник Рангелов.

На команду поручника Јовановића четири послуге муњеви-то заузимају своја места, пале моторе и формирају маршевску колону. У правилном размаку, поштујући тактичка начела „самохотке“ крећу према ватреном положају који се налази у рејону „Михајлова рупа“. По пристизању на одредиште, заменик командира батерије сваком оруђу одређује место одакле ће дејствовати. Следи попуна муницијом и одређивање основног правца. Чека се команда.

За то време на осматрачници, неколико километара удаљеној од ватреног положаја пуковник Жељко Кузмановић, заменик команданта бригаде, пуковник Драган Нешић, начелник одељења за обуку у Команди Копнених снага и потпуковник Рангелов прате рад командира батерије капетана Бунијеваца који тачно пет минута пре осам часова радио везом шаље податке о циљу.

На сцену ступа рачуначко одељење чији је задатак да на основу података са осматрачнице одреди елементе за гађање. Од њихове увежбаности у борбеним дејствима непосредно зависи успешност

АСУЉАНСКИМ ЛИВАДАМА

ОЗДИКА

ватре. Искусни артиљерци знају колико је тешко прецизно израчунати азимут и елевацију када и пола милиметра дебео траг оловке уцртан на карти, на удаљености од неколико километара доноси велике грешке.

Тачно у осам часова из уста цеви основног оруђа полетео је први пројектил. После четрнаест секунди, на брду „Велики Антравељ“ зачула се детонација. Погођен је центар мете ди-

САМОХОДНИ ДИВИЗИОН

Самоходни хаубички артиљеријски дивизион из Бачке Тополе у свом саставу поред командне има три ватрене батерије са по шест оруђа. Те јединице првенствено су намењене пружању ватрене подршке оклопним и механизованим саставима.

Самоходна хаубица 122 милиметра 2С1, популарна „гвоздика“, руске производње, у наоружање наше војске уведена је осамдесетих година. Користи тренутно-фугасне, кумулативне и пројектиле специјалне намене чији је домет око 15 километара. У састав батерије улази шест хаубица и два возила – КОТ 1В13 које служи за усмеравање оруђа и КОТ 1В14 за извиђање и осматрање погодака.

Основна предност у односу на вучну артиљерију огледа се у великој покретљивости и брзини дејства, док јој је основна мана релативно мали домет и застарели системи везе.

Заменик команданта бригаде
пуковник Жељко Кузмановић

Командант дивизиона
потпуковник Сениша Рангелов

мензија сто пута сто метара. Уследио је батеријски рафал, а затим и три плотуна. Пасуљанским ливадама разлегала се грмљавина „гвоздика“.

ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТИ

Након посредног гађања, за које су самоходне хаубице преваходно и намењене, једно оруђе требало је да гађа непосредно у циљ. Избор је пао на одељење под командом потпоручника Драгана Тодосијевића. Тенковска олупина на удаљености од око 1.000 метара нашла се на нишану хаубице 122 милиметра. Два поготка у средиште циља показала су да је „гвоздика“ и те како употребљива за противоклопну борбу, а да њена послуга уме да извршава и такве ватрене задатке.

Командант дивизиона потпуковник Рангелов са уздржаним задовољством говори о гађању, обуци и будућим изазовима.

– Према ономе што сам у току обуке имао прилику да видим, резултати гађања су очекивани. Ипак, треба похвалити све младе старешине које свакодневно носе терет рада са војницима. Истовремено је и проблем и срећа када никога од њих не можете посебно да издвојите. Једноставно сви раде и улажу себе на веома високом нивоу – каже командант.

Он очекује да ће будућа професионализација донети много побољшања, но да би се постигао тај циљ треба пуно улагати. Према његовим речима, основни проблем је мотивација војника по уговору који би требало да буду окосница будуће војске.

– Веће плате и извесност у каријери учинили би тај позив примамљивијим за младе људе – сматра потпуковник Рангелов. ■

Александар ПЕТРОВИЋ
Снимио Звонко ПЕРГЕ

УПИС

У ВОЈНУ АКАДЕМИЈУ
И ВОЈНУ ГИМНАЗИЈУСТВАРНОСТ
И СНОВИ

Поред 135 мушкараца, предвиђено је да се у наредној школској години у Војну академију упише и 25 девојака. Сви ће они по завршетку школовања стећи високо образовање и стручно звање дипломираног официра Војске Србије и диплому одговарајућег факултета са којим Академија има заједнички студијски програм. Војна гимназија ће у школској 2007/2008. години у први разред уписати 90 ученика.

После расписивања конкурса за пријем кандидата из грађанства за ученике првог разреда Војне гимназије и студенте Војне академије у школској 2007/2008. години и његовог објављивања у магазину „Одбрана“ 15. марта, на конкурс Војне гимназије пријавило се више од четиристо, а Војне академије 139 кандидата. За оне који су испунили опште и посебне услове конкурса, тестирања и прегледи почели су 7. маја. У Војној академији полагани су квалификациони испити из математике и опште информисаности, вршено је психолошко испитивање и провера физичке способности, што је било важно за све смерове осим авијације, где сви који прођу први круг провере, иду на падобранску обуку и преживљавање у природи, а затим и на селективно летење.

Од октобра ове године у Војној академији почеће да се школује и прва генерација студенткиња. Прилику да обуку униформу официра Војске Србије добиће 25 девојака, од којих ће пет имати шансу да постану прве жене пилоти на борбеним авионима код нас. Осим на поменути смер авијације, девојке су могле да конкуришу на смерове пешадије, везе, атомско-биолошко-хемијске одбране и техничке службе, а мушкарци још и на смерове оклопно-механизованих јединица и инжењерије.

Поред 25 девојака, предвиђено је да се у наредној школској години у Војну академију (132. класа) упише и 135 мушкараца. Сви ће они по завршетку школовања стећи високо образовање и стручно звање дипломираног официра Војске Србије и диплому одговарајућег факултета са којим Академија има заједнички студијски програм.

■ НОВИНЕ

Како сазнајемо од продекана за планирање и усавршавање наставе на Војној академији потпуковника доц. др Бобана Ђоровића, од ове године, када је реч о полагању квалификационих тестова, уведене су неке новине. Оне се тичу могућности кандидата да бирају да ли ће да полагају тест само из математике или комбиновани тест математике и опште информисаности.

– Модел смо узели са факултета са којима радимо заједничке студијске програме. Суштина је да и једни и други раде потпуно једнаке задатке из математике с тим што ће код оних који полагају комбиновани тест коефицијент бити 0,5 док је код оних који раде само математику коефицијент један. Интересантно

је да су сви кандидати радили комбиновани тест осим једног ученика из Војне гимназије који је полагао тест само из математике. Због тога већ размишљамо да од следеће године за пријемни испит одвојимо природне од друштвених наука – каже наш саговорник.

Друга новина која је уведена на Војној академији јесте да је тестирање односно вредновање рађено под шифрама, што значи док год се не прегледају задаци и не утврди број бодова не зна се ко је кандидат. Те новине, каже потпуковник Ђоровић, уведене су првенствено ради приближавања стандардима и процедурама који се примењују на цивилним факултетима у земљи.

Од ове године први пут су и војни гимназијалци тестове полагали у Војној академији, после чега су ранжирани на јединственој листи са кандидатима из грађанства. Иако међу гимназијалцима таква одлука није наишла на позитивну реакцију, у Војној гимназији кажу да се већ више годи-

на уназад не може говорити о аутоматизму по коме се њихови матуранти уписују у Војну академију, између осталог, и због тога што су смањене потребе Војне академије. Због тога су у Гимназији, истим методама као што су проверавани кандидати из грађанства, и ранијих година проверавали знање са којим њихови ученици излазе из школе. Једина разлика била је у томе што нису стављани на ранг-листу. Такође, у Гимназији сматрају да је за мањи број ученика који имају средњу оцену добар, полагање квалификационог испита прилика да провере своје знање и, уколико не испуне неопходне услове, и сами ће схватити да у тој школи вероватно не би били успешни. Четврти разред Војне гимназије завршава 134 матуранта.

ГИМНАЗИЈА

Ове године у Војној гимназији одзив кандидата био је већи него претходних. Тако је на једно место конкурисало њих четворо односно више од троје здравствено способних кандидата. Они су полагали квалификациони испит који се састојао од теста из математике и теста опште културе. Услов за пријем била је и позитивна оцена на физичкој провери, а са сваким од кандидата обављен је и интервју како би се, између осталог, утврдило на чему почива његова мотивација за школовање у Војној гимназији као и адаптационе способности. Поени које су кандидати донели из основне школе носили су више од половине укупног броја бодова, док су остатак добили на тестирању у Гимназији. На основу укупног броја бодова прављена је и ранг-листа, а првих деведесет који то буду желели званично ће бити уписани у Војну гимназију почетком септембра када ће бити написана наредба о школовању 35. класе ученика.

Како сазнајемо од психолога у Војној гимназији Валерија Љубичића, разлог за повећани одзив кандидата налази се у самом конкурсу јер ове године као услов за упис није тражена најмање врло добра оцена из математике у свим разредима основне школе. Успутна анализа показала је да је тај услов остао, одзив би био као и прошле године када је конкурисало просечно 1,8 кандидата на једно место.

Непосредно пред полагање квалификационих тестова и провера способности разговарали смо са неким од кандидата о мотивима за конкурисање у Војну академију. Ево шта су нам рекли...

■ МОТИВИ

Милина Милетић из Горњег Милановца војни позив сматра перспективним јер пружа могућност за напредовање у служби. Она каже да воли оружје и дисциплину, која се у војсци подразумева. Родитељи, а нарочито отац који је и сам официр, нису били за то да Милина конкурише на Војну академију, али су испоштовали њену одлуку.

И мајка Мирјане Боровине из Зрењанина ради у Војсци као цивилно лице али је она Мирјану одмах подржала у одабиру евентуалног животног позива.

– Самим тим што се ове године уписује прва генерација девојка, мислим да су пред њима праве прилике. Ако говоримо о перспективи позива, очекујем да се после чланства наше земље у Партнерству за мир отворе нова места и прошире могућности за напредовање. На крају крајева, зашто не уписати нешто што није уобичајено за ово поднебље. Доста мојих пријатељица кажу да посао официра није за жене а ја им на то одговарам: чему се борити за једнакост ако се бојиш неког позива.

Јелица Јовановић из Јевремовца код Шапца не плаши се физичких напора који су саставни део живота официра. Баш супротно, она се пријавила на Војну академију привучена сазнањем да у систему школовања за позив војника има много физичке активности. Иако завршава медицинску школу, изразила је жељу да се школује на Смеру пешадије и да једног дана роди са војском.

Наши саговорници Слободан Радовановић из Новог Сада и Никола Рајковић из Ниша изразили су жељу да се упишу на Смер везе, пошто завршавају средњу електротехничку школу. Одвајање од породице и сасвим другачији начин живота и рада на који ће да наиђу, уколико буду примљени у Војну академију, не виде као већи проблем. И док су њих двојица врло брзо после полагања квалификационих испита и здравствених и физичких провера, сазнали да ли су примљени, Петар Мићић из Београда и Немања Новковић из Новог Сада, који су још као мали желели да постану пилоти, сазнаће да ли ће им се жеље остварити најраније крајем августа. Јер, уколико положе тестове и прођу ригорозне прегледе на ВМА, чека их још много напора у виду преживљавања у природи, подобранных скокова и селективних летова. То само показује да није лако снове претворити у стварност, али је изводљиво. ■

Сања САВИЋ
Снимили Даримир БАНДА и Звонко ПЕРГЕ

Интересантно је да се у Војној гимназији, од свих кандидата који су примљени, тражи и да изађу на полагање квалификационих испита за упис у средње школе које организује Министарство просвете.

– Вишеструка је корист од тога. С једне стране, добијамо сигурност да су кандидати остали у систему школовања у средњим школама, односно, уколико се овде предомисли, да могу да пређу у другу школу, а није безначајна ни сама припрема за испит, иако као услов не постављамо пролазност већ само излазак – каже Љубичић и закључује да сви који долазе у Војну гимназију тиме се не опредељују само за врсту школе већ и за професију.

ПУКОВНИК ЈОЗЕФ ХЕЛЦЛ,
ИЗАСЛАНИК ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ
АУСТРИЈЕ

ДРЖАВА НИЈЕ ОСТРВО

Чак и неутралне државе као што је Аустрија реорганизују своје оружане снаге у настојању да их прилагоде новим безбедносним изазовима. Док је у прошлости најгори сценарио био везан за конвенционални и могући нуклеарни напад, данас се опасност препознаје у развијању кризе, а од војне организације захтева се да се у томе што боље снађе.

Аустрија је током хладног рата била стешњена између два блока и развијала је огромну војску која је осамдесетих година требало да достигне бројку од 300.000 људи. У измењеним условима постало је јасно да је претходна стратегија, која је полазила од потребе потпуног „покривања“ простора, почела да губи смисао. Постојеће оружане снаге, наиме, нису одговарале новим безбедносним изазовима. О њиховом прилагођавању новим условима, сарадњи са другим земљама, а посебно Србијом, разговарали смо са изаслаником одбране Аустрије у Београду, пуковником Јозефом Хелцлом.

Промене у безбедносном окружењу навеле су Аустрију да 2003. године формира комисију за реформу која је била политичко-војне природе. Листу препорука, као претходни услов за даље планирање у тој области, коју је она донела, прихватиле су све политичке партије. Које су се препоруке односиле на војностратегијска питања?

– Те препоруке су се односиле на активни допринос војним средствима. Прво, стабилизацији стратегијске средине Европе како би се предупредиле повратне последице криза и сукоба, и друго, примени и спровођењу европских интереса онако како су дефинисани Европском безбедносном стратегијом. Европски интереси се не завршавају у границама Европе. Уз то, циљ је и симул-

тано осигурање војне заштите становништва Аустрије и њихове егзистенцијалне основе.

Стратегијским концептом 2006. одређена су три главна циља војне стратегије: национална стабилност, интернационална независност и одржавање војног „знати како“. На оперативном нивоу, у оквиру Аустрије, обезбеђујемо одбрану земље, осматрање ваздушног простора и операције помоћи становништву, као што су оне у случају катастрофа. У међународним оквирима, обезбеђујемо одговоре на међународне кризе, хуманитарне операције и међународне операције евакуације у страним земљама.

Озбиљан процес промена кроз који последњих година пролазе Аустријске оружане снаге, захватиле су структуре Министарства одбране и командовања, као и смањење броја запослених. Које бисте промене издвојили као најзначајније?

– Мислим да је кључна ствар промена смањење снага са више од 110.000 људи у 2005. на 55.000, колико је планирано у 2010. години. Промене се односе и на структуру људства, која ће бити обогачена додатном врстом – такозваним краткорочним добровољцима, који су обавезни да учествују у мисијама у страним земљама.

Уз то, однос борбеног дела војне организације и подршке у Аустријским оружаним снагама прошле године био је 1:2. До 2012. године планирамо да га доведемо до 1:1. Сада имамо готово 8.500 људи унутар борбених снага и 17.000 у администрацији и осталим видовима подршке.

Започете промене већ су утицале и на структуру оружаних снага. Познато је да уместо пет бригада копнене војске, сада имате четири. Шта планирате у будућности?

– У оквиру копнених снага јединице величине батаљона смањимо са постојећих 36 на 27, од којих ће 12 бити борбени. И ваздухопловне јединице ће се смањити, са 20 колико их је сада, на 12. Ипак, неће се све снаге смањити – неке ће се и повећати, и то знатно. Циљ нам је да Снаге за специјалне операције до 2010. године уместо досадашњих 250 имају 400 људи. Оне ће се употребљавати посебно за мисије ван граница Аустрије.

Промењена је и структура ланца командовања, чији су ослонци на оперативном нивоу Здружена оперативна команда и Здружена логистичка подршка.

Изгледа да се у Аустријским оружаним снагама придаје велики значај операцијама у страним земљама?

– Оне за нас имају готово исти значај као оне у самој Аустрији. Не можемо одвојено размишљати о унутрашњој и спољној безбедности зато што спољне кризе утичу на националну стабилност. Ниједна држава није усамљено острво које може само да одржава своју безбедност. Није то ни Србија. За њену стабилност је важно да се придружи међународним мисијама и помогне другима. Ако помогне, и њој ће други помоћи, ако буде требало.

Аустрија има готово полувековно искуство у мировним мисијама УН. Данас, 1.259 припадника њених оружаних снага, међу којима је и 15 жена, учествује у различитим операцијама ван земље. Занимљиво је да је већина њих ангажовано управо на – Балкану...

– Део Аустријских оружаних снага ангажован је у целом спектру мисија у иностранству, почев од традиционалних операција одржавања мира и војних посматрачких мисија, преко хуманитарних и опе-

МИРОВНЕ МИСИЈЕ

Аустријске оружане снаге тренутно у мировним мисијама широм света имају 1.259 припадника. Највише их је на Косову у мисији Кфор – 579, на Голанској висоравни (мисија UNDOF) – 373, те у Босни и Херцеговини (ALTHEA) – 275. На Голанској висоравни дуже од 30 година учествују у мисији подршке миру.

Аустријски војници су и у мисији EUMM (Балкан), UNOMIG (Грузија), UNTSO, ISAF (Авганистан), AMIS II (Етиопија), UNFICYP (Кипар), UNMEE (Еритреја), EUFOR RD KONGO, UNOWA (Јужна Африка), MINURSO (Западна Сахара), RACVAC (Хрватска).

Аустријски војници учествују у операцијама под капом УН, а под извесним условима и Европске уније.

НОВА ОРГАНИЗАЦИЈА

Према очекивањима, 2009. године у Аустријским оружаним снагама постојаће нова организација школовања и обуке. План је и да се повећају способности испуњавања помоћних задатака, као што су ваздухопловно надгледање и транспорт.

За потребе ЕУ, аустријска војска оспособиће Framework бригаду за задатке у вези са потрагом и спасавањем, те превенцијом сукоба. Њени мањи делови биће у стању да учествују у операцијама ниског интензитета.

БОРБЕНЕ ГРУПЕ

Од 2007. године ЕУ жели да буде способна да реагује и у случају настанка две кризе, и то у војним операцијама до 6.000 km удаљеним од Брисела, а њене чланице треба за то да обезбеде борбене групе (БГ).

Борбена група је замишљена као пешадијски батаљон који може бити употребљен 10 дана од дана доношења одлуке о томе у ЕУ. Чине је 1.500 војника. Ваздухопловне снаге, морнарица и врховни штаб могу накнадно подржати БГ. Са тим појачањем, јачина европске јединице за брзо реаговање може лако достићи број од 2.500 војника.

рација помоћи у катастрофама, до операција наметања мира. Највећи број наших припадника, њих 800, ангажовано је на Балкану.

У мисије одлазе само добровољци, а најчешћи разлози због којих се војници одлучују на одлазак јесу новац и будућа каријера. Аустрија улаже много средстава у обуку тих људи, у њихову психолошку, социјалну припрему и слично. Искуства су показала да је потребно да се припреме за боравак ван земље у времену од шест месеци, те да се шест месеци по повратку – социјализују. Уколико се у иностранству проведе више од шест месеци, јавиће се проблеми у породици и ширем окружењу. У мисијама у којима имамо већи број наших војника, као што је она на Косову, присутни су и наши психолог и свештеник. Приметили смо да се војници често пре обрете свештенику, јер им је он ближи.

Који су задаци аустријских оружаних снага националног карактера?

– Као национални задаци, постављени су војна одбрана земље, осматрање ваздушног простора, подршка полицији, те помагање у време катастрофа, као што су поплаве, антракс и слично. Прошле године аустријски војници су више од 30.000 дана служили за време операције подршке полицији.

Посебно бих се осврнуо на надзор границе у времену од 1990, када је та операција почела дуж наше границе са Мађарском и 1999. године прерасла у мисију на граници са Словачком. Од тада до данас на том задатку учествовало је више од 320.000 војника. У том периоду

ПОДМЛАЂИВАЊЕ ВОЈНОГ КАДРА

Нови стратешки концепт усмерен ka одласку припадника аустријске војске у мировне мисије, захтева млади војни кадар. Стога се Аустријске оружане снаге суочавају са потребом да пензионису старије војнике. Њихов закон, међутим, одлазак у пензију омогућава тек са 65 година. Зато пуковник Хелцл каже: „Надамо се да ће нас будући закон подржати, јер би тада лакше послали војнике у пензију, али то је већ политичка одлука“.

ухватили смо готово 90.000 људи који су покушали илегално да пређу нашу границу, обезбедили им медицинску помоћ и храну и проследили их одговорнима у нашем министарству унутрашњих послова.

Када сте, новембра 2004. године, ступили на дужности у Београду, билатералне војне активности наше две земље нису постојале. Односи су у међувремену напредовали, па је прошле године било 27, а за ову је планирано 54 активности. Даље ће се, према вашим речима, „развијати у правцу квалитета“. Можете ли то појаснити?

– Истина је да смо у протеклом периоду са Министарством одбране Србије и Генералштабом ВС развили сарадњу, која ће са новим активностима – пре свега учествовањем ВС на међународној вежби у Аустрији крајем 2007. – добити већи квалитет.

Наша сарадња развијала се у неколико области. Преко различитих облика билатералних активности, у оквиру обуке и курсева, експертских разговора и слично, настојали смо да допринесемо трансформацији ваше војске. За припаднике ВС постоје курсеви немачког у Аустрији, размењујемо сазнања стручњака за наш и ваш језик, о томе како што боље организовати даља усавршавања и слично. Део овог је и пројекат српско-немачког војног речника. Уз то, размењујемо искуства о Партнерству за мир и ESDP (европска безбедносна искуства). Почели смо с тим курсом прошле године, а наставићемо и ове. Одржаће се и разговори са представницима МО везаним за ПЗМ у Бечу и Београду.

Сарадња се одвија и у оквиру обуке за мировне мисије, војну полицију и подофицире, као и веома важне обуке припадника АБХО, будући да је један од задатака реформе система одбране у Србији и обнова АБХО, чему ће припомаћи и стручњаци из Аустрије.

Уз ове, постоје и бројне појединачне активности. Мој је циљ био да се изграде партнерски односи, зарад чега сам у блиским контактима са одговорним лицима у МО и ГШ ВС. Покушавам да саслушам које су потребе ВС и да помогнем да се остваре билатерални програми који би помогли реформу система одбране у Србији.

Будући да се и сам аустријски систем одбране мења, сигурно Вам је позната и тежина тог процеса?

– Знам да није лако почети од сасвим новог сценарија и створити војску способну да одговори на читав низ захтева на националном и међународном нивоу. Тешко је суочити се са многим променама у кратком року, посебно старијим официрима, подофицирима и цивилним лицима, али не видим алтернативу том процесу и интеграцијама. ■

Снежана ЂОКИЋ
Превод Соња МИЛОЈЕВИЋ
Снимио Д. БАНДА

ДОНАЦИЈА АМБАСАДЕ ВЕЛИКЕ БРИТАНИЈЕ МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ

Протокол о донацији Амбасаде Велике Британије у Београду, Министарству одбране Републике Србије потписали су 17. маја изасланик одбране те земље пуковник Сајмон Ванделур и заступник начелника Управе за односе са јавношћу пуковник Зоран Пухач.

Предмет донације је опрема која ће бити коришћена за извођење медија тренинга који ће инструктори из Србије држати припадницима Министарства одбране и Војске Србије. Донацијом ове опреме закључен је пројекат који је, уз подршку Амбасаде Велике Британије у Београду, почео да се реализује пре пола године, а за који је та земље издвојила 45.000 евра. Потписивањем протокола учињен је и први корак ка формирању медија центра Министарства одбране.

СЕМИНАР О МЕДИЈСКИМ ОПЕРАЦИЈАМА ВОЈСКЕ САД

Министарство одбране Србије и Европска команда Војске САД – Канцеларија за билатералне односе у Београду организовали су 23. и 24. маја семинар под називом „Медијске операције војске САД“, који је одржан у Топчидеру.

Према речима пуковника Зорана Пухача, заступника начелника Управе за односе са јавношћу, реч је о једном у низу семинара у области односа са јавношћу.

– Драгоцена је свака нова идеја и искуство које преноси неко други, посебно ако она долазе из земље која у цивилном и војном животу предњачи у тој области – рекао је, отварајући семинар, пуковник Пухач.

Предавачи на семинару били су капетани Џенифер Ловет и Џејмс Хемфрис и Венс Џејмс из Европске команде Војске САД. ■

ПРЕДАВАЊЕ ГЕНЕРАЛА ВАЛОТА

У Центру за мировне операције, 17. маја, одржано је предавање о преобликовању италијанских оружаных снага. Предавач, италијански генерал Ђузепе Валото, председник италијанског Центра за високе студије одбране и бивши командант Кфора, предочио је слушаоцима Школе националне одбране актуелну ситуацију у Оружаним снагама Италије.

Током боравка у Београду генерал Валото је посетио и Институт за стратегијска истраживања Министарства одбране. О раду института госта је упознао директор пуковник др Јан Марчек. ■

РАЗМЕНА ИСКУСТАВА У ОБУЦИ ПОДОФИЦИРА

Трочлана делегација Генералштаба оружаных снага Грчке, коју је предводио потпуковник Еугениос Константинос, боравила је од 22. до 24. маја у радној посети Управи за обуку и доктрину Генералштаба Војске Србије.

Главна тема разговора са грчком делегацијом била су питања у вези са обуком подофицира. Грчка делегација је у оквиру посете боравила и у Центру за обуку подофицира у Пожаревцу. ■

О ПРОТОКОЛУ
МИНИСТАРСТВА
ОДБРАНЕ

УРЕЂИВАЊЕ СЦЕНЕ

Протокол је сличан редитељском послу – уређује „сцену“ појединог догађаја, одређујући учесницима место које им припада

Протокол Министарства одбране Републике Србије реорганизован је 1. маја ове године под именом Центра за односе са страним војним представницима на део који се бави страним изасланицима одбране и део задужен за протокол. Чине га Одсек за протокол и Реферат за опште послове, и непосредно је подређен Кабинету министра одбране. Његов је задатак да повеже све елементе догађаја у један логичан, ефикасан и функционалан програм активности.

По речима начелника Протокола Министарства одбране капетана фрегате Горана Петровића, циљ је да сви учесници у одређеном догађају буду на месту које одговара задатку, те да сваком гарантује место које му припада. Ред се спроводи преко протоколарних правила и на начин који је ненаметљив, а делотворан. Из оваквих, делом опречних захтева, проистиче деликатност протоколарне службе.

Послови Протокола су бројни. Између осталог, то су протоколарна подршка приликом посета војних и других делегација, радних група и појединаца из иностранства Министарству одбране и Војсци Србије, затим приликом службених путовања у иностранство и посета припадника МО и ВС, те активности министра одбране и његових помоћника у земљи; за-

ОД ВРПЦЕ ДО БЕЧКИХ КОНВЕНЦИЈА

Појам протокол настао је од речи грчког порекла која је означавала врпцу или печат залепљен на документу, којим се потврђивала његова изворност. Доцније се понегде из њега извео глагол протоколисати (уручити), што је значило увођење документа у књигу касније названу протокол.

Данас он означава својеврсни међународни споразум, збирку писаних и обичајних правила међусобног опхођења држава и њихових представника, те посебну установу која се бави применом тих правила. Начела савременог протокола изводе се из Бечке конвенције о дипломатским односима из 1961. године и Бечке конвенције о конзуларним односима (1963).

КАРЛОВАЧКИ МИР

Само су добри мајстори протокола заслужни што није одгођено потписивање Карловачког мира 1699. године. Они су се досетили како да не увреду ниједну од држава потписница тиме што ће се некој другој дати предност: Дали су да се сагради округли павиљон са пет врата, на који су истовремено ушли представници пет земаља потписница уговора. Они су истовремено дошли до округлог стола, сели и потписали заједнички текст уговора.

То је тек један у низу примера из историје који осликава значај протокола, под којим се подразумева уређеност радњи јавног догађаја по учесницима, месту, времену и начину.

датак Протокола јесте и подршка у организовању и одржавању међународних састанака, конференција, семинара, али и других скупова и манифестација које се одржавају у организацији МО и ВС.

– Док протокол представља видљиви, „сценски“ део једног догађања, протоколарна подршка је шири појам и временски и садржајно обухвата припремне радње и оне које следе по спроведеном догађају – каже капетан фрегате Петровић. – Протоколарна подршка подразумева и решавање могућих несугласица, тако да се нико не увреди. Тачно се зна свачије место и улога у одређеном догађају, без обзира на то да ли је реч о службеној вечери, потписивању докумената, излету или неком другом догађају. Уколико неко заузме место које му по правилима не припада, на припадницима протокола је да му дискретно на то укажу и помере га где треба.

Посебност услова рада у Протоколу одређује и пожељне особине људи који се тиме баве. Они би требало да буду организационо способни, са смислом за тимски рад, наглашеном одмереношћу у опхођењу, израженом општом културом, познавањем страних језика и рада на рачунару, те знатним општим образовањем. ■

С. ЂОКИЋ
Снимио Р. ПОПОВИЋ

ПОСЛЕДИЦЕ УПОТРЕБЕ КАСЕТНЕ МУНИЦИЈЕ У СРБИЈИ И ЦРНОЈ ГОРИ

ЖУТЕ УБИЦЕ

У Србији је од касетне муниције погинуло три пута више цивила него војног особља. Од заосталих неексплодираних касетних бомби страдало је шест лица, од којих троје деце, а рањено је 12, међу којима шесторо деце. Тиме је и потврђена глобална статистика према којој од заостале касетне муниције страдају највише деца.

У Медија центру у Београду недавно је представљена студија „Жуте убице – последице употребе касетне муниције у Србији и Црној Гори“ чију израду је омогућила Норвешка народна помоћ, а истраживање је водила Јелена Вићентић. Повод за њену израду је чињеница да је током 78 дана бомбардовања наше земље НАТО у великој мери користио касетну муницију чији неексплодирани пројектили и данас представљају велику опасност за цивилно становништво, а да тај проблем никада није изазвао већу пажњу међународне заједнице нити националних власти у Србији и у Црној Гори.

„Када се има на уму интензитет ваздушних напада, изненађујућа је чињеница да сада, више од седам година касније, уз само делић рашчишћене територије, готово да нема свести нити било какве информације о овом проблему. Јасну илустрацију овога добијамо сваки пут када група туриста или викенд-берача боровница пешачећи планинским стазама испусти крик, схвативши да су наишли на *de facto* минско поље“, пише у уводном делу студије из које издвајамо поједине делове.

■ ЈОШ УВЕК БЕЗ ПОДАТАКА

Касетну муницију чини контејнер (бомба, ракета или пројектил) који садржи до неколико стотина потпројектила или бомбица. Контејнер се избацује из ваздуха или испалаује са земље, отвара у ваздуху и расипа потпројектиле. Самим тим, потпројектили се расипају преко великих површина и непрецизни су у погађању циља тако да је њихова употреба у близини територија насељених цивилима нарочито проблематична. Потпројектили имају висок проценат неуспеха, обично између 5 и 20 процената, што има за последицу велики број заосталих неексплодираних мина који настаљају да убијају и рањавају цивиле деценијама после напада.

У току бомбардовања Савезне Републике Југославије потврђено је да су касетне бомбе користиле Холандија, Велика Британија и Сједињене Америчке Државе.

Према расположивим подацима, на целокупну територију СРЈ избачено је најмање 347.000 касетних потпројектила, али и даље не постоји комплетан преглед гађаних локација као што није познат тачан број потпројектила који су бачени на територију централне Србије и Црне Горе. Са друге стране, употреба касетне муниције на Косову и Метохији и њене непосредне последице бржљиво су документовали припадници Уједињених нација, Међународног комитета Црвеног крста и међународних невладиних организација који су имали неометан приступ Покрајини. Њима је НАТО обезбедио обимне податке о броју и врсти касетне муниције коришћене на Косову, као и о локацијама које су намеравали да нападну. Убрзо након склапања мировног споразума између НАТОа и Владе Савезне Републике Југославије у јуну 1999. године, донације и организације које се баве деминирањем у великом броју су пристигле на Космет и помогле да се опасност од велике количине мина и неексплодираних убојних средстава уклони у року од три године.

На основу расположивих доказа, у студији „Жуте убице – последице употребе касетне муниције у Србији и Црној Гори“ износи се да су у ваздушним нападима коришћена четири типа потпројектила: BLU-97, произведен у САД и најчешће коришћен у борби, (R)BL 755, произведен у Великој Британији, Mk-118 („Rokaj“¹ произведен у САД и BLG 66, произведен у Француској. Не зна се која је чланица НАТОа користила овај последњи тип пошто њихову употребу званично није признала ниједна земља.

■ ГЛОБАЛНА СТАТИСТИКА

Према подацима које је обезбедио Центар за размирирање Републике Србије у 2006. години, сумња се да су око 23 квадратна километра у шест области на територији централне Србије загађена потпројектилами. Свеобухватно извиђање још није спроведено док се опште извиђање из 2001. године показало као непоуздано. На основу сопствених истраживања, Норвешка народна помоћ закључује да осим шест подручја за које је познато да су контаминирана, Копаоник, Краљево, Куршумлија, Ниш, Сјеница и Владимирци, постоји још неколико локација које су угрожене неексплодираним касетним потпројектилами у општинама Брус, Кнић, Чачак, Лазаревац, Гацин Хан и Стара Пазова. Поред тога, због немира у југоисточној Србији на граници са Косовом, где је 1999. године успостављена Копаоничка зона безбедности, територије у општинама Бујановац и Прешево, за које се сумња да су

ИМЕ

За време бомбардовања НАТОа српски медији су редовно упозоравали јавност на посебну претњу од касетних бомби. Како су напади били све учесталији, људи у Србији дали су најзаступљенијем типу потпројектила – BLU-97 специјално име – „жуте убице“.

загађене касетним потпројектилами, нису биле обухваћене ниједним формалним извиђањем.

Србија је трагичан пример онога што се дешава када се касетна муниција употребљава у близини места на којима је велика концентрација цивила. Напади на Ниш и Копаоник, те на аеродром „Голубовци“ у Црној Гори, потврђују да је касетна муниција оружје које често има недискриминишуће последице – због немогућности прецизног гађања и расипања по великој површини. Осим тога, убојито својство заосталих неексплодираних касетних потпројектила наставља да убија цивиле и угрожава животе људи месецима и годинама након завршетка ратних дејстава, што значи да за многе рат никада није стварно завршен.

Истраживање које је водила Норвешка народна помоћ потврдило је да је најмање 95 цивила убијено или повређено у току или

после напада НАТОа на територију централне Србије и Црне Горе. Од тог броја 28 је убијено, а 67 повређено, међу којима је знатан број са ампутацијама. Укупно гледано, 22 цивила су погинула од касетне муниције у нападу на централну Србију, укључујући троје деце и једну трудницу док је, како пише у студији, забележен један случај погибје војних лица и то у току напада на ТВ релјеј када је страдало седам војника. Другим речима, расположива евиденција указује на то да је од касетне муниције у Србији погинуло три пута више цивила него војно особља.

После напада од заосталих неексплодираних касетних бомби погинуло је шест лица од којих троје деце, а рањено је 12 од којих шесторо деце. Тиме је и потврђена глобална статистика према којој од заостале касетне муниције страдају највише деца.

ЧИЊЕНИЦЕ О КАСЕТНОЈ МУНИЦИЈИ

Док је број сукоба у којима је коришћена касетна муниција и даље релативно мали, ефекти њене употребе по цивилно становништво су готово увек трагични;

– познато је да 34 земље производе више од 210 различитих типова касетне муниције;

– најмање 73 земље имају укупно неколико милијарди касетних потпројектила у залихама. Чак и уз веома конзервативне процене њиховог учинка, употреба тих залиха створиће десетине милиона заосталих неексплодираних бомби;

– међународна забрана употребе касетне муниције била би најефикаснији начин да се цивили заштите од неприхватљивог ризика.

■ ВИШЕСТРУКЕ ПОСЛЕДИЦЕ

Присуство неексплодираних потпројектила није само директна претња по живот и здравље људи јер изазива и последице социјалне и економске природе. За разлику од урбаних средина, као што је Ниш, већина угрожених подручја су рурална, а њихови становници у великој мери зависни од обрадивог земљишта и стоке. Због тога их загађене баште, пашњаци, воћњаци, шуме и пољопривредно земљиште лишвају основних средстава за живот.

У поређењу са Косовом, за чије је рашишћавање обезбеђено више од 90 милиона америчких долара, операције чишћења у централној Србији и Црној Гори биле су споре и неадекватне, оцењује се у студији. Само око седам процената поменуте суме међународни донатори обезбедили су за операције чишћења изван Косова, а тек у 2006. години Влада Србије је први пут издвојила посебна средства за чишћење неексплодираних касетних бомби. До сада су на територији уже Србије очишћена око 2,5 квадратна километра загађене територије, а 3,5 квадратна километра укупне сумњиве површине редуковано су техничким извиђањем. Колико је то много, односно мало сведочи податак према коме је на Косову до 2006. године очишћено укупно 45 квадратних километара укупне површине.

На промоцији у Медија центру приказан је и документарни филм „Жуте убице“ ауторки Светлане Вуковић и Светлане Лукић, који представља потресно сведочанство о дејству касетних бомби – најнехуманијег вида угрожавања живота и здравља цивилног становништва. ■

Сања САВИЋ

УКРАТКО

>>> НОВИ ДИРЕКТОР ЗАСТАВА-ОРУЖЈА – За вршиоца дужности директора *Застава-оружја*, Управни одбор тог предузећа изабрао је Зорана Алексића, досадашњег руководиоца за производњу и развој у фабрици.

Управни одбор је закључио да ће подржати новог вршиоца дужности директора и менаџмент фабрике, те да очекују дугорочну подршку државе у започетом процесу реструктурисања одбрамбене индустрије Србије.

Досадашњи директор Драгољуб Грујовић разрешен је дужности одлуком Управног одбора, а разлози за смену су слаби резултати пословања и нагомилани дугови предузећа у претходном периоду. ■

>>> НОВА МЕТОДА ТЕСТИРАЊА ДАВАЛАЦА КРВИ – Институт за трансфизиологију ВМА промовисао је нову технологију рутинског тестирања давалаца крви. Та технологија је новина на нашим просторима, а и на Балкану и представља најосетљивију и најспецифичнију методу тестирања до сада, када су у питању крвно-преносиве болести. Наменена је детекцији генетског материјала вируса узрочника хепатитиса типа “Б” и “Ц” и ХИВ-а.

Увођење новог начина тестирања обезбеђује максималну сигурност болесника који морају да примају крв и хемопродукте. ■ М. Ш.

>>> ИЗ РАДА АМБУЛАНТЕ „ЦЕРАК“ – Поводом „Недеље здравља уста и зуба“, Стоматолошка служба ВМЦ „Славија“ организовала је средином маја у амбуланти на „Цераку“ низ активности којима се промовише орално здравље.

Организатор те лепе манифестације здравља била је др Милица Милић-Голубовић, специјалиста дечје и превентивне стоматологије. ■ М. Ш.

>>> ЗАХТЕВ САВЕЗА РАТНИХ ВОЈНИХ ЗАРОБЉЕНИКА ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА – У Централном дому Војске Србије, 24. маја, Савез ратних војних заробљеника Другог светског рата одржао је седницу на којој је било речи и о захтевима за исплату накнада за рад у заробљеништву.

Према речима генералног секретара Савеза Милосава Ђорђевића, око 120.000 бивших заробљеника који су током Другог светског рата одвођени и приморавани да раде у нацистичким фабрикама на основу Женевске конвенције имају право на одштету. На скупштини Савеза донета је одлука да се упути захтев највишим органима власти за што скорије решавање овог питања. ■

А. П.

УНИШТАВАЊЕ ПРОТИВПЕШАДИЈСКИХ МИНА

ИСПУЊЕНА ОБАВЕЗА

Поводом завршетка *Пројекта уништавања противпешадијских мина*, у Дому гарде у Топчидеру одржан је скуп коме су, осим званичника Министарства одбране Републике Србије, присуствовали представници једанаест земаља донатора које су омогућиле да он буде и реализован

Противпешадијске мине су током историје више угрожавале цивилно становништво, посебно децу, него што су повеле безбедност државе. Само на територији бивше СФРЈ, у току оружаног сукоба крајем прошлог века, постављено је неколико милиона таквих мина. Иако не убијају тренутно, оне код жртава изазивају трајне физичке и психичке трауме, а за друштво представљају велики социоекономски проблем.

Пројекат уништавања противпешадијских мина, који је завршен 7. маја 2007. када је уништена последња мина од укупно 1.404.819 комада, реализован је на основу Конвенције о забрани употребе, складиштења, производње и преношења противпешадијских мина и о њиховом уништавању, Споразума Министарства одбране СЦГ са агенцијом Натоа за одржавање и снабдевање NAMSA и Одлуке министра одбране од 25. маја 2005. На тај начин Република Србија је испунила обавезе из Отавске конвенције и придружила се групи од око 35 земаља света које су уништиле своје залихе противпешадијских мина.

Водећи донатори Пројекта били су Канада и Аустрија са по 500.000 евра, а непосредни извршиоци Техничко-ремонтни завод Крагујевац, у чијим погонима су мине уништаване делаборацијом, и компанија “Прва искра – наменска” Барич у којој је војни експлозив прерађиван у привредни.

Делаборацијом поменуте количине мина добијено је више од 1.800 тона секундарних сировина, укључујући и око 160 тона војног експлозива, које су прерађене у производе за цивилну намену.

Поред водећих донатора, Канаде и Аустрије, реализацију Пројекта финансирани су и Бугарска, Чешка, Мађарска, Ирска, Норвешка, Холандија, Шведска, Швајцарска и Шпанија.

На основу уговора Министарства одбране са агенцијом NAMSA, за потребе система одбране Републике Србије задржано је 5.565 комада мина, од чега 5.104 у Војсци и 416 у МУП-у. Оне су задржане ради обуке састава ангажованих у мировним мисијама и тестирања заштитне опреме и миноистраживача.

На свечаном скупу у Топчидеру истакнуто је и да завршетком Пројекта не престаје потреба за сарадњом Републике Србије са међународним субјектима на плану уништавања убојних средстава. Чињеница да тренутно у нашој земљи има још око 10.000 тона убојних средстава, чије је даље складиштење веома ризично, отвара могућност нових сличних пројеката. ■

С. САВИЋ

АВАНТУРА НА ДВА ТОЧКА

Док већина грађана у нашој земљи ових дана размишља о дестинацији на којој ће провести летњи годишњи одмор, старији водник Драган Стојадиновић одавно је разрешио своје дилеме по том питању. Будимпешта, Кијев, Москва, Пекинг, Шангај, Ванкувер, Њујорк, Лисабон, Мадрид, Париз, Лондон, Брисел, Амстердам, Берлин, Праг и Беч, само су неке од тачака на карти света које ће се наћи и на његовој мапи путовања овога лета.

Наш саговорник старији водник Драган Стојадиновић Еди из Специјалне бригаде падобранством се бави дуже од десет година. До сада је имао 120 скокова, међу којима је и онај са 300 метара висине. Од 2002. године бави се параглајдингом, вози сноуборд а једно време активно је возио маунтин бајк. Када је узбуђење које доноси бављење сваким од ових спортова спласнуло, одлучио је да крене на пут око света – мотором.

Када говоримо о путу који је пред Вама, колико он броји у километрима?

Копном око 25.000 и авионом око 9.000 километара, што ће бити на релацијама од Јапана до Аљаске и од Њујорка до Лисабона.

Колико чланова учествује у експедицији?

– Осим мене, у тиму се налазе још двојица моториста који ће возити *Yamaha drag star 1.100 ccm classic* – Зоран Ливаја и Миливоје Мелентијевић. Логистичку подршку пружаће нам механичар за моторе Горан Васиљевић и професионални камерман Владимир Нешовић, а све време са нама ће путоватраново двоје деце – Теа која има дванаест година и Борко који има шеснаест. Читава експедиција је у организацији Клуба екстремних спортова „Храбро срце – Соко“

За када је планиран полазак и колико предвиђате да ће пут да траје?

– Крећемо 23. јуна, са највећег окупљања „бајкера“ у Србији које ће бити у Инђији. Потом ћемо путовати трасом Будимпешта, Кијев, Москва, затим преко Сибира до Бајкалског језера, потом Улан Батор, Пекинг, Шангај. Одатле ћемо бродом путовати два дана до Нагасакија, потом кроз Јапан до Токија. Затим је предвиђено да авионом стигнемо до Аљаске, прођемо кроз Ванкувер, Сан Франциско, Лос Анђелес, Лас Вегас, Вашингтон, Чикаго, Њујорк. Из „Велике јобуке“ би требало да летимо за Лисабон и даље моторима кроз Мадрид, Париз, Лондон, Брисел, Амстердам, Берлин, Праг, Беч, Љубљану, Загреб да би круг затворили у Београду. „Европски“ део пута можда ће бити нешто другачији, у зависности од тога да ли ћемо да добијемо све потребне визе.

Укупно, путовање би требало да траје 73 дана што значи да ће се, без обзира на временске (не)прилике, морати возити сваки дан. Планирамо да се у већини градова задржимо један дан, осим у Лас Вегасу и Паризу.

Да би се прешло 25.000 километара на мотору претпостављам да је потребна добра кондиција када је вожња на двоточкашу у питању?

– Ја се још не могу похвалити великим искуством у вожњи мотора. До марта ове године прешао сам тек неколико стотина километара на мањим моторима да би по добијању дозволе за А категорију купио *Yamaha* и за непун месец прешао 2.500 километара. Тек имамо у плану озбиљније вожње, као део припрема за пут, када ћемо дневно прелазити око осамсто до хиљаду километара.

Планирани су сусрети са нашим амбасадорима у појединим земљама и са представницима дијаспоре?

– Читова експедиција одвијаће се под мотом „Србија моја земља“. Намера нам је да о што већем броју градова кроз које будемо пролазили урадимо репортаже, али и да у неким од њих представимо нашу земљу, њене фирме. Жеља нам је да урадимо и тематске приче као на пример о руским писцима, монголским ратницима, Кинеском зиду, Бушидо кодексу и самурајима, Нијагариним водопадима, замковима Француске... Како би на лицу места губили што мање времена, ових дана увелико се информисамо о свим тим местима и прикупљамо материјале за репортаже.

Хоће ли више од два месеца одвојености од дома бити најтежи део пута?

– Вероватно. Због тога је и планирано да се у Паризу, где ћемо да останемо дуже од једног дана, сусретнемо са породицама. ■

С. САВИЋ

НАЈБОЉИ СТРЕЛЦИ У ВОЈНОЈ ПОЛИЦИЈИ

У стрељани Војне академије на Бањици 29. маја одржано је шесто спортско такмичење у стрељаштву припадника војне полиције Војске Србије. Учествовало је шест екипа са по три такмичара који су се надметали у прецизном гађању и брзој паљби из пиштоља ЦЗ 99.

У појединачном пласману титулу најуспешнијег понео је заставник Радосав Недић, припадник „Кобри“, друго место освојио је заставник Јовица Буало из батаљона војне полиције Специјалне бригаде, а трећи је био старији водник прве класе Владимир Ђукановић. У пласману екипа прво место освојили су припадници батаљона за обезбеђење „Кобре“, друго место припало је батаљону војне полиције за противтерористичка дејства из Панчева, а трећи је био тим Трећег батаљона војне полиције из Ниша.

Судије и организациони одбор којим је председавао пуковник Ђурица Јеличић бри-

нули су да такмичење протекне регуларно и у спортској атмосфери. Најбољима су додељене медаље и дипломе, а најуспешније екипе награђене су пехарима.

Правила такмичења налажу да се војничким пиштољем гађају мете на удаљености од 25 метара из стојећег става. У прецизној паљби такмичари су гађали три троминутне серије по десет метака. Брза паљба је предвиђала шест серија по пет метака, а стрелац је за једну серију имао на располагању десет секунди. ■

А. П.

ХАЈДУЧКИ ВИШЕБОЈ У КЛИНОВЦУ

Удружење грађана „Пчињски херувими“, у сарадњи са Врањском епархијом и Командом 78. моторизоване бригаде из Врања, организовало је 22. маја општенародни Сабор у порти цркве светог Николе у Клиновцу код Бујановца.

После богатог културно-уметничког програма у ком су наступили чланови КУД „Коло“ из Бујановца, чувена интерпретаторка традиционалних песама Светлана Стевић-Вукосављевић и више народних певача и свирача, на сабору су приказане српске вештине борења – Свобор, које негују ненасиље уз развијање племенитости, креативности и оригиналности.

У хајдучком вишебоју победио је калетан прве класе Мирољуб Дељанин, који је био најуспешнији у дисциплинама бацања балвана и камена с рамена, док је војник Ивица Давидовић био први у надвлачењу клипка. Заставник Србољуб Митић, иначе тренер у карате клубу у Сурдулици, најавио је том приликом оснивање секцију Свобора у том месту и одржавање семинара о српским вештинама борења на Власинском језеру. ■

А. А.

У САОБРАЋАЈНОМ УДЕСУ ПОГИНУО ВОЈНИК

На путу Крушевац–Појате, код села Макрешане, 21. маја око 5,50 часова, догодила се саобраћајна несрећа до које је дошло када се војно путничко моторно возило „венто“, којим је управљао војник Дарко Петровић, сударило са камионом.

У несрећи је смртно страдао возач, војник Дарко (Радован) Петровић. Тешке телесне повреде задобили су пуковник Здравко Самарџић, командант Центра за усавршавање кадрова АБХО и пуковник у пензији Раде Петровић.

Пуковник Здравко Самарџић задобио је повреде грудног коша, а пуковник у пензији Раде Петровић повреде главе. Обојица су збринуте у болници у Крушевцу и налазе се ван животне опасности.

Војник Дарко Петровић рођен је 17. фебруара 1986. у Ужицу, а живео је у селу Гостиница код Ужица. У Војсци Србије био је од 1. марта 2007. године. ■

ПОКЛОНИЧКА ПУТОВАЊА НА СВЕТУ ГОРУ И МАНАСТИР ХИЛАНДАР

Поклоничка путовања на Свету гору и манастир Хиландар, за професионалне припаднике Војске Србије, чланове њихових породица и војне пензионере, биће организовано и ове године, са благословом братства манастира Хиландара, а посредством поклоничке агенције Српске православне цркве „Добročинство“ из Београда.

Поклоничка путовања планирана су, у групама по 30 особа, у терминима од 3. до 8. јула, од 8. до 14. јула и од 14. до 19. јула 2007. године.

Цена аранжмана је: 110 евра плус 7.000 динара (у пет месечних рата).

Цена аранжмана обухвата: аутобуски превоз, улазну групну визу, смештај у хотелу у трокреветним и четворокреветним собама, таксу за улазак на Свету гору, превоз бродовима, услуге биласака по програму, стручног водича и трошкове организације путовања.

У цену аранжмана не улазе лични трошкови, који нису назначени у програму.

Лица која желе да путују у Хиландар треба да се пријаве Поклоничкој агенцији СПЦ „Добročинство“ (телефон: 011/26-86-445, 26-59-269, 26-57-790) и доставе документацију, потребну за добијање улазне групне визе у Грчку и то:

– за професионалне припаднике МО и ВС: фотокопија радне књижице и оригинал потврда о запослењу (обавезно назначити војну пошту, место и чин);

– за чланове породица припадника МО и ВС: фотокопија индекста и потврда од факултета (за студенте); фотокопија ћачке књижице и потврда од школе (за ћачке); фотокопија решења уписа фирме у судски регистар (свих седам страница) и потврда о плаћеном порезу (за чланове породица који су приватници); потврда надлежне службе за запошљавање (за чланове породице који су пријављени на берзи рада) или изјава лица за издржавање (за чланове породице који нису пријављени на берзи рада);

– за пензионере: фотокопија решења о пензији и фотокопија последњег чека од пензије).

Пријављена лица уз наведену документацију достављају једну фотографију (формат за пасош) ■

АЛФОНС ДЕ ЛАМАРТИН

СРБИЈА ИЗМЕЂУ ЕВРОПЕ И ОРИЈЕНТА

У оквиру библиотеке „Баштина ратника“ чији је иницијатор и покровитељ Сектор за борачко-инвалидску заштиту Министарства рада и социјалне политике, Издавачко предузеће „Утопија“ из Београда недавно је објавило у преводу на српски језик, али и у француском изворнику, дело „Списи о Србима“ најзначајнијег француског песника епохе романтизма Алфонса де Ламартина.

Превод и обиман предговор Ламартиновом тексту написала је проф. др Јелене Новаковић, шефа Катедре за романистику Филолошког факултета у Београду, док је аутор поговора историчар Дејан Ристић, саветник у Министарству рада и социјалне политике. Промоција овог вредног књижевно-историјског дела одржана је 24. маја у амфитеатру Народне библиотеке Србије.

Ламартин је, попут бројних својим претходника, дипломата и путописаца, био опчињен једном архаичном формом

идеализма окренутог слободи коју је учио пре свих код Срба, али и код других балканских народа. Његова привлачна и емотивна проза, ставови у односу на Источно питање, а нарочито велика популарност коју је уживао као песник, снажно су окренули јавно мњење у Француској против званичне спољне политике Париза која се заснивала на очувању интегритета Отоманског царства.

Ламартинови текстови о Србима, који се сада налазе пред новом генерацијом читалаца, могу бити од користи у разумевању савременог Балкана, а уједно нас подсећају на једног од највећих европских песника романтизма, искреног заговорника права на живот у слободу и заљубљеника у тематски, стилски, језички и симболички бескрајно разнолику и богату српску епску поезију.

Текстови у овом прилогу узети су из управо објављене књиге, уз редакцијску обраду. ■

ЉУБАВ ЗА СРБИЈУ

*Путник као ја мора да поздрави тај
сан (о ослобођењу) жељом и надом...
Волео бих да се борим за овај народ
који настаје за плодносно слободу.*

Алфонс де Ламартин

Дуга традиција онога што се разумевало и називало *Оријентом* заснована на његовом посебном месту у западноевропском искуству постојала је у већој мери код Француза и Британаца, мање код Немаца, Шпанаца, Португалаца или Италијана. *Оријент* није био само сусед оновремене Европе. То је био и предео где су се налазиле највеће, најбогатије и најстарије источњачке државе и нововековне европске колоније, извор цивилизација и језика, њен супарник у култури и једна од њених најдубљих и најчешћих слика о *Другоме*. Едвард В. Саид, један од најугледнијих оријенталиста 20. века, у својеврсном дефинисању појма *Оријент* нагласио је како је управо тај регион помогао да се Европа, пре свега подразумевајући под тим Запад, дефинише као његова констрасна слика, идеја, личност, искуство.

БАЛКАН И ЕВРОПА

С друге стране, наспрот појмова као што су *Европа* и *Оријент*, налази се *Балкан*. Колико истине има у ставовима појединих савремених европских и америчких научника који у култури Запада препознају и баук Балкана? Да ли је овај регион постао синоним не само за уситњавање великих и снажних политичких јединица, већ и за повратак племенском, заосталом, примитивном и варварском? Зашто се у репертоару *Schimpfwörter*, погрдних речи, које је створила Европа с почетка прошлог века нашао и термин *балканизација*?

Чињеницу да је Балкан описиван као *друго* у односу на Европу није потребно посебно доказивати. Најчешће је за њену утемељеност коришћена тврдња по којој његови становници нису

марили за норму понашања које је као стандарде осмислио и прописао *цивилизовани свет*. И ова генерализација била је, уосталом баш као и свака друга, заснована на редукцији у посматрању и бројним стереотипима.

Цивилизовани свет први пут се озбиљније заинтересовао за Балкан почетком 19. века када су се тамошњи народи, најпре Срби па онда и Грци, упустили у дуготрајну, неизвесну, а по размерама страдања и суровости застрашујућу борбу за ослобођење од вишевековне отоманске власти. Након тога Европа је свој поглед наново усмерила ка својим регијама на југоистоку, ка *Оријенту*, у време кулминације Источног питања у раздобљу између 1875. и 1878. године, односно током *Анексионе кризе*, Балканских и Првог светског рата.

Оријентализам је, дакле, био својеврсни стил мишљења утемељен на суштинској разлици између *Оријента* (Истока) и *Окцидента* (Запада). Стога је и велики број писаца, међу којима су посебно присутни песници и романописци 19. века прихватио основну разлику између Истока и Запада као полазну тачку за своје епове, романе, друштвене описе и путописе.

Балкан, као део оновременог *Оријента*, постао је предмет лирике, маштања па чак и романа, али никада није био актуелан на начин на који су Египат или Сирија били значајни за Шатобријана, Нервала, Флобера, Вињија или Готјеа. Ови, као и други значајни француски ствараоци тога времена највећим су делом црпили основне информације о *Оријенту* из Волнијевог дела *Путовање у Египат и Сирију* које се у два тома појавило 1787. године. Поред овог путописа, Волни је оставио и трактат насло-

вљен *Размишљања о актуелном рату са Турцима*, које је упркос њиховим очитим мањкавостима Наполеон сматрао важним у припремама свога похода из 1798–1799. године. Оружана експедиција првог француског цара и чињеница да је у рат против Британског царства у Египту повео читав низ угледних стручњака различитих специјалности, као и савремених писаца и авантуриста, произвели су настанак мноштва дела, од Шатобријановог *Itinéraire*, Ламартиновог *Voyage en Orient*, Флоберове *Salammbô*, преко Нерваловог *Voyage en Orient* до Игоових *Les Orientales*.

Културолошке, материјалне и интелектуалне везе између Европе и Оријента пролазиле су у прошлости кроз многобројне мене, мада је граница између Истока и Запада вршила извесан константан утицај на Стари континент. Но, у принципу, Запад је био онај који се кретао према Истоку а не обрнуто.

ВРАТНИЦЕ ОРИЈЕНТА

Преплављена *азијском плимом* још крајем 14. века она је у наредним столећима постала део тог узбудљивог, недовољно познатог, бескрајног, но стално пулсирајућег света који је дубоко и трајно закорачио у Европу. Ушавши у простор Оријента, Србија се нашла под упливима источњачких мудрости, исламске религијске мисли која је надграђивала своје јудео-хришћанске корене, арапске науке а пре свега филозофије укорене у европској античкој и хришћанској *љубави према мудрости* и истанчаног оријенталног осећаја за лепо. Нераскидиво и неразмрсиво проткана културом, религијом и традицијом Истока и Запада она је истовремено представљала источне вратнице Европе и западну капију Оријента. Посматрајући и доживљавајући је као такву њоме су ходили и о њој писали многи учени људи европског Запада још од доба ренесансе. Најчешће су то били Италијани, Французи, Аустријанци, Угри, али и Холанђани, Шпанци, Руси и Немци.

Упутивши се 1833. године ка средишту Оријента који га је привлачио, Ламартин је кроз његов европски део ишао утабаном и Европљанима добро знаним Цариградским друмом који је пролазио Србијом. Ламартин је, како је и сам истакао, предузео ово путовање у циљу остварења нечега о чему је одувек сањао. И док се Нервалово путовање на Оријент одиграло на Ламартинов начин, Ламартин се добрим делом ослања на Шатобријана. Оријент сведочи о привлачној величини Азије и сразмерно малим димензијама његовог европског предворја. Но, убрзо по почетку свог путовања он постаје непоправљиви творац имажинарног Оријента. Оно убрзо надраста обично путовање и претвара се у молитву која више окупира и ангажује његово сећање, душу и срце, него очи, дух и ум. Хришћанство је религија изражене имажинације, а како Ламартин себе сматра типичним верником он у складу са својим осећајем посматра, доживљава и записује. Опчињен је оним што затиче, бескрајним преплетом хришћанског и исламског, европског и оријенталног.

Оставивши за собом Истанбул и крећући се пут Панонске низије он

пределе којима путује описује као „земљу пророштва“ у којој „све ниче и сваки човек, верник или фанатик, може са своје стране тамо постати пророк“.

ХРАСТ У ГОРИ

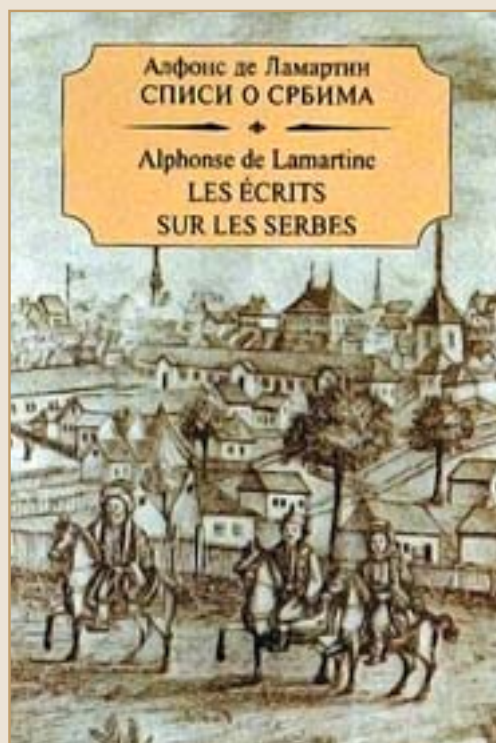
Ламартин је, попут бројних својим претходника, дипломата и путописаца, био опчињен и једном архаичном формом идеализма окренутог слободи коју је уочио пре свих код Срба, али и код других балканских народа. Његов долазак у Београд, прву велику оријенталну варош чији витки минарети, врева и ускомешаност на улицама испуњеним мноштвом људи одевених у најразличитије одоре међу којима истовремено одзвања више језика представљао је доживљај посебне врсте. Такав непосредан сусрет са градом који је на Западу сматран вратницама Оријента, моћним утврђењем око кога и за кога су се вековима раније водили крвави ратови и подизале буне оставио је снажан утисак на Ламартина.

Слушајући о том патријалхалном слободољубивом хришћанском народу који је живећи у беди и немаштини устао против Отоманског царства Ламартин као да се у мислима присетио речи из писма Луја Жедуена, написаних управо у Београду далеке 1624. године: „Нека нам Бог помогне да се све ово оствари и да овај први покушај успе да пробуди хришћане који сада спавају“.

Ослањајући се на одавно уврежену француску *mission civilisatrice* и себи датог положаја културно супериорних Европљана, Ламартин је, попут Шатобријана, у савременицима на Балкану видео њихове славне средњовековне или античке претке. Ламартинова привлачна и емотивна проза, његови ставови у односу на Источно питање, а нарочито велика популарност коју је уживао као песник снажно су окренули јавно мњење у Француској против званичне спољне политике Париза која се заснивала на очувању интегритета Отоманског царства. Употребивши све популарне крилатице свога времена, попут слободе, разума, цивилизације и напретка, он је постао најистакнутији заговорник националне независности балканских народа.

И док је Бугарима замерао лако мирење са судбином што је, по његовом мишљењу, била последица њиховог ропског положаја под Турцима, дотле је био импресиониран Србима и њиховом посвећеношћу слободи. Бележећи своје утиске са пропутовања Србијом Ламартин се у више махова дирљивим речима, типичним за једног романтичара, осврнуо на слободарство Срба, а посебно на Ћеле-кулу у Нишу која га није оставила равнодушним.

„Српски народ имао је поносило срце које се могло расцепити, али не и савити, као што се не може савити ни срце храста у гори“, записао је у свом делу *Историја Турске*. Под утиском прича о славној прошлости које је је слушао током свог боравка у Србији, посета средњовековним богомољама, утврђеним градовима и бојиштима Ламартин је био додатно опчињен јединственошћу српске епске поезије која га је подсетила на „источ-

Споменик
Ламартину
у Земуну

О српској епској поезији ПЕСМЕ ПОНОСА И ТРАЈАЊА

Историја овога народа записана је само у народним стиховима, као и све прве историје херојских народа. Те песме националног заноса, настале на бојном пољу, понављане у борбеним редовима војника, а после битке донесене у села, сачувало је предање... Словенско дете учи да чита на тим дирљивим причама о подвизима његових отаца, а у његова прва сећања утиснуто је име ослободиоца Србије. Народ који се тим млеком храни више никада не може постати роб.

начке сабље исковане у Дамаску чија оштрица одрубљује главу, а нож блиста као огледало. То је витешка поезија која опева с пиштољем у руци и ногом у узенигији љубав и рат, крв и лепоту, црно-оке девојке и побијене Турке”.

Своје визионарство, пак, Ламартин је исказао речима: „Европа ће видети како се на рушевинама Турске диже нова држава и прекрива простране и лепе крајеве што се шире између Дунава, Јадранског мора и балканских планина”.

Може бити да Ламартинови текстови о Србима који се сада налазе пред новом генерацијом читалаца могу бити од користи у разумевању савременог Балкана и овдашњих држава за који верујемо да су од времена овог великог француског романтичара учиниле крупан цивилизацијски искорак у правцу стварања слободног, демократског и грађанског друштва. Збирно објављивање најзначајнијих Ламартинових осврта о Србима, који махом потичу из његовог *Путовања по Оријенту*, представља драгоцен и племенит напор да се почетком трећег миленијума припадници два стара европска народа, српског и француског, из угла његових путописних белешака, подсети Ламартина, једног од највећих европских песника романтизма, искреног заговорника права на живот у слободу и заљубљеника у тематски, стилски, језички и симболички бескрајно разнолику и богату српску епску поезију. ■

Дејан РИСТИЋ

Тек што изађе из ових шума у којима клија један млад и слободан народ, човек зажали што га дубље не познаје; волео би да живи и да се бори са њим за његову независност која се рађа; истражује са љубављу одакле потиче и какву му судбину спремају његове врлине и Провиђење. Увек се сећам призора из Јагодине: дивили смо се у једној српској колиби младој мајци која је дојила два близанца, док се њено треће дете играло очевим јатаганом на поду крај њених ногу. Сеоски поп и неколико угледних људи стајали су у кругу око нас и говорили нам једноставно и одушевљено о све већем народном благостању под слободарском влашћу, о шумама које су се крчиле, о брвнарама које су се множиле по долинама, о многобројним школама пуним деце, које су се отварале по свим селима: сви ти људи, који су се пропињали иза оних испред њих, изгледали су поносни и срећни због дивљења које смо ми показивали; поглед им је био жив, лице се руменело од родољубивог заноса, као да се свако од њих дичио славом и слободом свију.

У том се тренутку врати из поља муж лепе Српкиње у чијој смо кући одсели, приђе нам, поздрави нас са поштовањем а у исто време и отменошћу манира својственом примитивним народима; затим се изгуби у кругу сељака, и слушаше, са осталима, причу о борби за независност коју је казивао поп. Када

Често сам сретао усред тих нетакнутих шума, у дубоким кланцима у којима се није осећало присуство других становника осим дивљих звери, групе младића и девојака, који су корачали певајући заједно народне мелодије од којих су нам тумачи преводили по неку реч. Они би за тренутак прекинули песму да би нас поздравили и посматрали како пролазимо; затим, када бисмо нестали са видика, настављали би свој пут и свој пој, а тамни сводови тих столетних храстова, стене које су оивичавале поток, дуго би подрхтавали и орили се од тих песама богатог тоналитета са једноличним припевима, које обећавају дугу срећу на овој земљи. „Шта кажу? упиташ једнога дана тумача који је разумевао њихов језик. – Господару, одговори ми он, они кажу ствари које су тако глупе да их не вреди понављати Францима. – Ипак, да видимо, преведите ми речи које сада певају. – Па добро! они кажу: „Нека Бог благослави воде Моравине, јер су оне потопиле непријатеље српске! Нека Бог умножи жирове шумадијских храстова, јер је свако дрво по један Србин!“ – И шта тиме хоће да кажу? – Господару, они хоће да кажу да су за време рата Срби налазили заклон иза стабала тих храстова; њихове шуме за њих су биле и још увек су тврђаве; свако то дрво за њих је ратни друг; они их воле као браћу; стога, када је кнез Милош, који је сада њихов владар, наредио да се посеку толика стабла да би, кроз те шуме, пробио дуг пут којим ми корачамо, стари Срби су га често проклињали. Сећи стабла, говорили су они, то значи убијати људе. У Србији су дрвеће и људи пријатељи.“

Пролазећи кроз те величанствене осаме, на којима током вишедневног хода поглед запажа, ма где да се дене, само једнолично и суморно таласање лишћа на храстовима који прекривају брда и долине, прави лиснати океан који не пробија чак ни оштар врх неког

поп стиже до битке код Ниша и тридесет застава које је три хиљаде горштака отело од четрдесет хиљада Турака, отац искочи из круга и, узевши из жениних руку своја два дивна детета које подиже увис, узвикну: „Ево Милошевих војника! Све док жене буду рађале, биће слободних Срба у шумадијским горама!“

Историја овога народа записана је само у народним стиховима, као и све прве историје херојских народа. Те песме националног заноса, настале на бојном пољу, понављане у борбеним редовима војника, а после битке донесене у села, сачувало је предање. Бележе их свештеник или школски учитељ; прате их на леви једноставни, али устрептали као срце бораца или као глас оца породице који из даљине поздравља дим са крова своје деце; оне постају народна историја нације; кнез Милош је наредио да се штампају две збирке које су разнесене по селима. Словенско дете учи да чита на тим дирљивим причама о подвизима његових отаца, а у његова прва сећања утиснуто је име ослободиоца Србије. Народ који се тим млекум храни више никада не може постати роб.

Кула Ненадовића у Ваљево

минарета или звоника; силазећи с времена на време у дубоке кланце у којима је хучала река, где се шума мало размицала да би оставила места за по неко обрађено поље, по неку лепу и нову дрвену кућу, за стругаре, за воденице које су људи градили на обали реке; гледајући огромна стада, која су водиле лепе девојке господски одевене, а која су се помањала из редова великих стабала и увече враћала кући; децу која су излазила из школе, попа који је седео на дрвеној клупи пред вратима своје лепе куће, старце који су улазили у општинску зграду или цркву да би већали, чинило ми се да сам усред шума Северне Америке, у тренутку када се рађа један народ или ствара нека нова колонија. Лица људи сведочила су о питомости нарави, о углађености једне старе цивилизације, о здрављу и благостању једног народа; слобода је исписана на њиховим лицима и у њиховим погледима.

Бугарин је добар и простодушан, али се осећа да он, иако спреман да се ослободи, још носи остатак јарма; у држању његове главе, и у начину говора, и у скрушеној помирности његовог погледа, има извесног сећања на Турчина и видљиве стрепње од њега; он подсећа на Савојце, тај добри и изванредни алпски народ, коме недостаје само достојанственост лика и речи која оплемењује све друге врлине. Србин, напротив, подсећа на [вајцарца из малих кантона, где су чисте и патријархалне нарави у савршеном складу, на лицу пастира, са слободом која чини човека и мирном смелашћу која чини јунака.

Девојке личе на лепе жене из луцернског и бернског кантона; њихова ношња скоро је иста: сасвим кратке сукње упадљиве боје, док се коса уплетена у дуге кике спушта до пета.

Нарави су чисте као код пастирских и побожних народа. Њихов је језик, као и сви језици словенског порекла, складан, музикалан и ритмичан; међу њима има мало имовинске неједна-

Сеобе као судбина

кости, постоји само опште благостање, а једина раскош је у оружју.

Српско становништво сада броји око милион људи и брзо се увећава: блага клима, слично оној у Француској између Лиона и Авињона; плодност необрађене и дубоке земље на којој свуда расте биље као у швајцарским равницама; обиље река и потока који се спуштају низ планине, протичу долинама и граде ту и тамо језера усред шума; крчење шума које ће, као у Америци, створити простор за обраду земље и омогућити неограничено снабдевање грађевинским материјалом; питоме и чисте нарави народа; заштитни закони, већ обасјани снажним одсјајима наших најбољих европских закона; грађанска права које гарантују локални представници и скупштине; најзад врховна власт, која је, у довољној мери, у рукама једног човека достојног своје мисије, кнеза Милоша, и која се преноси на његове потомке: сви ти елементи мира, цивилизације и просперитета обећавају да ће за мање од пола века српско становништво бројати више милиона људи.

Ако тај народ, као што жели и нада се, постане језгро једног новог словенског царства уједињењем са Босном, делом Бугарске и ратничким црногорским племенима, Европа ће видети како на рушевинама Турске ниче нова држава и захвата те простране и прекрасне пределе који се простиру између Дунава, Јадранског мора и брдовитог Балкана. Ако се због разлика у наравима и народностима јави сувише велики отпор том спајању, Србија ће барем бити један од чинилаца оног савеза слободних држава или европских штићеника, којима је намењена улога да попуне празнину што ће је оставити у Европи и у Азији нестанак отоманског царства. Европска политика нема ништа боље да пожели. ■

Карађорђе РАНА ПОБУНА

Готово сви људи који су учинили или им је суђено да учине велике ствари шкрти су на речима. Они више разговорају са самим собом него са другима; хране се сопственим мислима, и само у присним разговорима црпу ону снагу ума и делања која чини јаке људе.

Ђорђе Петровић, који је добио надимак Кара или Црни, то јест Црни Ђорђе, рођен је око 1765. године, у једном селу у крагујевачкој нахији; његов отац био је обичан сељак, земљорадник и чобанин, по имену Петроније. По једном другом предању, Карађорђе је рођен у Француској, али оно „никако није вероватно“. Петроније је одвео свога сина још док је био дете у планине око Тополе.

Пошто је исход побуне из 1787, коју је требало да подржи Аустрија, био несрећан, побуњеници, које су прогањали Турци и Босанци, беху натерани у бекство. Петроније и његов син Ђорђе, који се већ храбро борио, прикупише своје стадо, своје једино богатство, и запутише се ка Сави; већ су били близу реке и хтели су да потраже спас на аустријској територији, када се Карађорђев отац, већ изнемогао од старости и укорењенији од свога сина у отаџбинско тле, окрену, погледа према планинама на којима је остављао све трагове свога живота, осети да му се срце цепа на помисао да ће их заувек напустити да би отишао међу непознати народ и, седајући на земљу, закле свога сина да се радије преда него да оде у Немачку.

Жао ми је што не могу да дочарам по сећању дирљиве и живописне старчеве молбе, онако како су опеване у српским народним песмама. То је један од оних приказа у којима природна осећања, која је тако снажно доживео и тако простодушну изразио дух једног сасвим младог народа, превазилазе све што машта образованих народа може да нађе у уметности. Такве странице имају само Библија и Хомер.

Међутим Карађорђе је, дирнут пре свега очевим тугованкама и молбама, наредио да се слуге и стада врате; веран оном строгом закону синовље послушности који је друга вера источних народа, он је погнуо главу на очев глас и с тугом се спремао да се врати на пут ропства, како Петронијевим костима не би била ускраћена српска земља, када му гласови и пуцњи из босанских пушака најавише приближавање њихових непријатеља и неизбежне муке којима ће се они у својој освети наслађивати. „Оче – рече он – одлучите се, остао сам је само тренутак: устаните, скочите у реку; моја рука ће вас држати,

моје тело заклањати од османлијских метака, живећете, дочекаћете боље дане на тлу пријатељског народа.“ Али непоколебљиви старац, кога је син узалуд покушавао да одвуче, опирао се из све снаге свим његовим напорима и хтео је да умре на отаџбинској земљи. Карађорђе, у очајању и не желећи да тело његовог оца падне у руке Турцима, клекну, затражи благослов од старца, уби га једним метком из пиштоља, баца у Саву и, скочивши у реку, сам преплива на аустријску територију.

Убрзо затим вратио се у Србију као наредник у једном француском одреду. Незадовољан што му није додељено почасно одликовање, напустио је тај одред и одметнуо се, као хајдук, у гору; пошто се помирио са својим старешином, пратио га је на путу у Аустрију по закључењу мира, и добио је место шумара у манастиру Крушедол. Пошто му је тај начин живота убрзо досадио, вратио се у Србију у време Хаџи-Мустафине владавине. Поново је постао чобанин; али би се опет прихватио оружја кад год би у неком делу земље избили нови немири.

Карађорђе је био висока стаса, снажне грађе, племенитог и отвореног изгледа. Ћутљив и замишљен када није био подстицан ни вином, ни пуцњавом из пушке, ни неслагањима у саветима, често по читав дан ни реч не би проговорио.

Готово сви људи који су учинили или им је суђено да учине велике ствари шкрти су на речима. Они више разговорају са самим собом него са другима; хране се сопственим мислима, и само у присним разговорима црпу ону снагу ума и делања која чини јаке људе. ■

Први српски устанак

РАЂАЊЕ НОВЕ СРБИЈЕ

Јединство је животни услов наоружаног народа у присуству његових непријатеља; независност изискује деспота да би се успоставила; грађанској слободи потребна су управна тела. Да су Срби тада били мудрији, уздигли би Карађорђа изнад свих његових супарника и дали би сву власт једном човеку.

Било је то око 1804, после дуготрајних немира, које је изазвао Пазваноглу, паша видински, а који су се завршили превлашћу јањичара. Већ око 1804. Срби су се побунили против својих угњетача: у оном средишњем делу Србије који се зове Шумадија, непрегледном пределу обраслом шумама, удружила су се три поглавара. Први је био Карађорђе, други Јанко Катић, а трећи Васа Чарапић. Карађорђе је био хајдук. Хајдуци су били за Србе оно што су клефте биле у Грчкој, сој независних и пустиловних људи, који су живели на неприступачним планинама и силазили на најмањи наговештај рата да би се умешали у борбу и да би убијали и пљачкали. Цела земља се побунила по угледу на Шумадију; сваки срез изабрао је себи за поглавара најхрабријег и најпоштованијег међу војводама; они су одржали ратни савет и доделили Карађорђу титулу вожда. Та титула му је давала мало овлашћења; али, у време немира, храбром човеку оштрумност врло брзо прибави истинску власт. Опасност се никада не цења са храброшћу. Послушност је природни порив народа пред храброшћу и способношћу.

У јануару 1806. у Србију је у исто време продрло више војних формација. Босански паша Бећир и скадарски паша Ибрахим добили су од Порте наређење да уложе све своје снаге. Бећир је послао два одреда од око четрдесет хиљада људи. Ибрахим је напредовао према Нишу на челу огромне војске. Карађорђе, са својим трупама, бројчано много слабијим, али понесеним неуништивим родољубљем, пуним поверења у своје вође и заштићеним шумама које су скривале њихове покрете, одбио је све Бећирове и Ибрахимове нападе. Пошто је потиснуо Хаџи-бега, код Бешке, кренуо је на главну војску, која се повлачила ка Шапцу, сустигао је и сасвим поразио 8. августа

1806. године; погинули су Кулин и стари Мехмед. Остаци њихове војске побегли су у Шабац. Босанци који су хтели да се врате преко Дрине били су заробљени.

Карађорђе, који је са собом имао само седам хиљада пешадинаца и две хиљаде коњаника, убрзо напада Ибрахим пашу који је опседао Делиград, српски град који је бранио један други војсковођа по имену Петар Добрњац. Када му се приближио, Ибрахим затражи преговоре. Састанак је био у Смедереву; уследило је одмах примирје у Србији, под условима који су за њу били повољни. Био је то само један од оних међучинова који омогућавају побуњеницима да предахну, и неосетно навикавају народе на ону половицину независност која се убрзо претвара у жељу за слободом.

Нешто касније, Карађорђе, који није распустио трупе, пошто муфтијине одлуке нису потврдиле услове из Смедерева, кренуо је на Београд, престоницу Србије, утврђени град на Дунаву, са цитаделом и једним турским гарнизonom; освојио га је. Алија Гушанац, који је управљао градом, добио је од Карађорђе допуштење да оде у Видин, спуштајући се низ Дунав. Сулејман-паша је остао у цитадели; али, почетком 1807. године, када је са две стотине преосталих јањичара пошао да се придружи Турцима, убила га је заједно са њима сама пратња коју му је Карађорђе доделио да га штити приликом повлачења. Карађорђе није оптужен за то варварство. Оно је било последица освете Срба јањичарима, под чијом су суровом владавином навикли на таква погубљења.

Ови успеси у борби за независност донели су Србији нахијско устројство. Војсковође, које су називали војводама, свуда су заменили цивилну власт. Те војводе подржавала је коњица

Надлежности Совјета су измењене. То тело, уместо да уједини све своје надлежности, подељено је на два већа, од којих је једно, састављено од најмање утицајних чланова, постало нека врста судског магистрата, а друго је имало административне функције и постало је нека врста Карађорђевог министарства.

Не можемо а да се не дивимо политичком инстинкту тог великог човека, који је био исто толико вешт колико је његов ратнички поглед био поуздан и обухватан. Привлачећи и задржавајући тако крај себе, уносним и почасним функцијама, своје пријатеље, па чак и своје непријатеље, он их је одвајао од народних маса које су биле сувише навикнуте да им служе и рушио је њихову бунтовну олигархију.

Један закон прописао је да ће бити протеран сваки Србин који се одупре таквом устројству власти. Добрњац и Миленко осетили су на својој кожи његове последице и избегли су у Русију. Ненадовић се приклонио Карађорђевој страни, удавши кћерку за једног од најмоћнијих диктаторових присталица, Младена.

Векови у ратовима за слободу

састављена од младих људи из најбогатијих породица, који нису примали плату, али су живели о трошку војвода и са њима делили плен. Неке војводе имале су око себе и до педесет младих витезова. Најистакнутије старешине тада су били Јаков Ненадовић, Миленко, Добрњац, Ресава и, изнад свих, Карађорђе.

Совјет, састављен од дванаест чланова изабраних у свакој од дванаест нахија, требало је да представља опште интересе тог војног савеза и да служи као противтежа узурпираној власти. Совјет се показао достојним својих функција. Средио је финансије, утврдио данак, одвојио десетак за издржавање војника, и старао се о образовању народа ревносно и мудро, што је већ тада указивало на дубоку просветитељску тежњу. Уобичајено образовање по манастирима и код попова замениле су народне школе по свим нахијским местима. На несрећу, совјетници, уместо да представљају све, представљали су само војводе, па су стога само они могли на њих да утичу.

Јаков Ненадовић

Прота Матеја Ненадовић

Петар Добрњац

Једно друго управно тело, састављено од војвода и господара, бавило се најважнијим стварима, а власт око које су се надметали била је подељена између тога тела и Карађорђа. Сваке године, око Божића, војводе које су га сачињавале састајале су се у Београду, и ту расправљале пред очима војводе, окржене сплеткама, о миру, рату, облику владавине, висини пореза. Они су подносили извештаје и доносили уредбе које су се тицале администрације и судства. Постојање и тежње тог аристократског тела били су препрека потпуном ослобађању и бржем развоју Србије. Јединство је животни услов наоружаног народа у присуству његових непријатеља; независност изискује деспота да би се успоставила; грађанској слободи потребна су управна тела. Да су Срби тада били мудрији, уздигли би Карађорђа изнад свих његових супарника и дали би сву власт једном човеку. Господари су јасно осећали да је потребан само један вођа; али сви су желели да тај вођа буде слаб, како би могли њиме да управљају. Избор совјетника одавао је ту потајну мисао. Надали су се да ће им то тело послужити против Карађорђе; Карађорђе се надао да ће му оно служити против господара. Започео је подмукли рат између ослободилаца Србије.

Најречитији совјетник, Младен Миловановић, издејствовао је, својом речитошћу, главну одлуку у Совјету. Обогаћивши се пљачкањем Београда и управљајући спољном трговином преко царине на Дунаву, чије је газдинство заузео, он је изазвао неповерење Карађорђе и његових присталица. Совјет је, на њихов подстицај, устао против Миловановића, који се повукао, пун осветничких мисли, у Делиград. Открио је потајно Карађорђу подмукло сплеткарење Русије и Грка против њега. Карађорђе му је поверовао, позвао га у Београд, одлучио да удари на Босанце, и започео поход 1809. године ушавши у Босну.

Иста словенска народна песма која слави почетак устанка предсказује несрећу за дан када буде покушао да пређе Дрину и нападне Босну. Песниково предсказање било је пророчанст-

Споменик Миленку Стојковићу на Иванковцу

Миленко Стојковић

Хајдук Вељко Петровић

Од како је нестао, Ђорђевићев живот је само тајанствена трка по Аустрији, Русији и Србији. Час га виде, час га изгубе из вида, па опет пронађу. Поново живи прогнаничким и пустоловним животом, али без славе и јунаштва. Тражи само почаст и богатства. Јунака више нема.

Из Аустрије Црни Ђорђе прелази у Русију и од цара Александра добија чин генерала и орден Свете Ане. Повукао се у Петроград, вратио у Хлочин и зауставио у Земуну, где је своје благо оставио на сигурном месту. Године 1816. путовао је у Петроград, где је представљен цару. Наредне године прешао је Галицију и Угарску и кренуо у Србију да потражи благо од педесет хиљада дуката, које је био закопао у близини Смедерева. Препознат од свога домаћина, српског племића, потказан је, ухапшен у Румлији и погубљен, по наређењу Милоша Обреновића, који је пустио пред наваљивањем Порте (јули 1817).

во Провиђења. Тај поход је представљао низ грешака, пораза и сломова. Карађорђе се, уз помоћ једног руског одреда, узалуд борио са уобичајеном неустрашивошћу. Његови су војници, обесхрабрани, поклекли. Потучен од Турака код Каменице, дошао је да брани Јагодину и леву обалу Мораве, али је тај део територије сачувао само захваљујући великој диверзији Руса.

Неуспеси су увећали суревњиво непријатељство војвода према њему. Усудили су се да ударе на његову власт чим ту власт више није бранио сјај победе. Јаков Ненадовић је први уздрмао његову моћ. Појавио се у Совјету 1. јануара 1810, на челу шест стотина коњаника под његовим заповедништвом, и изабран је за председника Совјета. Извесно време, само је утицај Русије одржавао Карађорђеву уздрману власт. Он је напао нишког Хуршид-пашу који је имао најмање тридесет хиљада људи. Варваринско поље било је позорница крваве битке у којој је три хиљаде Срба, подстицаних гласом и примером свога заповедника, потиснуло ту масу Турака, натерало је да се повуче и убрзо врати у Ниш. Карађорђе је затим кренуо на Лозницу, коју је опседао четрдесет хиљада Турака. Град, који се дванаест дана одупирао огромној артиљерији, само што није пао у руке нападачима, када Карађорђева појава и јунаштво његових Срба натераше турску војску да се врати преко Дрине. Био је то врхунац Карађорђевог славе. Захваљујући њему, границе Србије, која је сасвим ослобођена, простираше се од острва Пореча, на Дунаву, до ушћа Тимока у ту реку.

Али мир, који је за ослободиоце отаџбине увек погубнији од рата, донео је нове сплетке и нове несугласице међу поглаварима које је уједињавала заједничка опасност. Господари су хтели да ограниче Карађорђеву власт, да би му је касније сасвим одузели. На време је открио заверу. Искористио је тај покушај, који је одлучно сузбијен, да коначно привуче скупштину на своју страну 1811. године. Нанео је смртни ударац утицају господара и војвода, поделивши нахије и повећавши број поглавара, који су, одвећ слаби да би сами делали, постали инструменти погодни за руковање и, суревњиви према некадашњој превласти војвода, ослањали се у борби против њих на ауторитет врховног поглавара и своју судбину везали за његову.

Султан предложи Карађорђу да га призна за господара Србије, уз јемство Русије. Турци би задржали српске градове и оружје. Компликовани разговори повлачили су се без резултата до 1813, када Карађорђе, не могавши да се споразуме са Портом, позва своје сународнике на устанак. „Девет година – рече им он – са мноштем сте побеђивали непријатеље; борили сте се без оружја и без борбеног положаја; сада су градови, зидине, реке између Турака и вас; имате сто педесет топова, седам градова, четрдесет шанчева, и шуме, неосвојиво прибежиште ваше слободе; Руси ће вам притећи у помоћ: зар оклевате?“

Турци су, међутим, под заповедништвом капудан-паше видинског, покренули своје трупе. Велики везир, користећи победу Француза код Лицена, тражио је од паша да једним потезом заврше ту дуготрајну и за Порту тако понижавајућу борбу. Осамнаест хиљада Турака кренуло је на Вељка, кога су опколили у Неготину. Вељко, погођен топовским ђулетом, лежао је мртав. Нјегова разбијена војска бегала је кроз мочваре ка острву Поречу. На југу, Хуршид-паша, на челу огромне војске, гонио је Младена и Симу, два српска војна заповедника, и улогорио се под зидинама Шапца.

Никада Србија није била у тако тешкој ситуацији. Одушевљење независношћу као да је спласнуло због толиких пораза, а можда и због трогодишњег мира и унутрашњих размирица. Њен национални занос и слава истовремено су ишчезли, а и сам Карађорђе, изгубивши имање и отаџбину, било да је предвидео неизбежну катастрофу и хтео да се сачува за боље дане, било да је био сит јунаштва и да је желео да спасе свој живот и своје благо, прешао је на аустријску територију са својим секретаром Јанићијем и тројицом повереника.

Тако је заувек ишчезао тај српски јунак, да би умро у једној аустријској тврђави, уместо да међу својима, и на тлу отаџбине коју је први пробудио, пронађе смрт која би га учинила бесмртним! Сазнавши за његово бекство, војска се растури, а Смедерево и Београд поново падоше под турску власт. Србија је постала пашалук, а Сулејман, њен победник, постао је њен господар и паша. ■

Под славолуком Ћеле-куле ЦЕНА СЛОБОДЕ

Те лобање и та људска лица, оголели и побелели од кише и сунца, облепљени с мало песка и креча, градили су славолук који ме је заклањао; могло их је бити од петнаест до двадесетхиљада; на некима су се још држале власи, које су лепршале на ветру као лишај и маховина; дувао је лак и свеж планински поветарац и, увлачећи се у безбројне шупљине глава, лица и лобања, изазивао тужно и болно цвиљење.

За четири дана хода, час преко приступачних планина, час преко необично плодних, али опустелих долина и поља, стигох у равницу око Ниша, последње турске вароши готово на самој граници са Србијом; ишао сам, на коњу, пола сата испред каравана; сунце је пекло; на око миљу од града, угледах широку белу кулу како се уздиже усред равнице блистајући као да је од парског мермера; ка њој ме је водила стаза; приближих јој се и, пошто сам турском дечаку који ме је пратио дао да ми причува коња, седох у сенку куле да мало одспавам; тек што сам сео, када, подигавши поглед ка споменику у чијем сам хладу био, запазих да су његови зидови, за које ми се учинило да су од мермера или белог камена, састрађени од људских лобања, распоређених у једнаким слојевима.

Није било никога да ми објасни какав је то варварски споменик; дечак који је држало за узде два коња играо се комадићима лобања у распадању у подножју куле; био сам толико скрхан од умора, врућине и сна, да заспах главе прислоњене уз те зидине од посечених глава; када сам се пробудио, око мене је био караван и мноштво турских коњаника, који су дошли из Ниша да нас прате при уласку у варош; рекоше ми да су то главе петнаест хиљада Срба, које је паша погубио у последњој српској буни. Та равница била је поље смрти тих племенитих устаника, а споменик њихова гробница; поздравих погледом и срцем земне остатке тих јунака чије су одрубљене главе постале међа независности њихове отаџбине.

Србија, у коју смо улазили, сада је слободна, а из куле Срба изгинулих за своју земљу планински ветар је измамљивао песму слободе и славе! И Ниш ће ускоро бити у њиховим рукама: нека чувају овај споменик! Он ће учити њихову децу колико вреди независност једног народа, показујући им коју су цену њихови очеви за њу платили.

Ниш подсећа на Софију и нема ничег посебног. У њему провидимо један дан.

После Ниша улази се у дивне горе и у океан српских шума. Те нетакнуте шуме пружају се на све стране у недоглед, остављајући места само за кривудање широког друма, који је недавно саградио кнез Милош, независни поглавар Србије. Шест дана урањамо у ту величанствену и вековну хладовину, не видећи другог призора осим бескрајних редова неизмерних и високих буквих стабала, умореног лишћа које се лелуја на ветру, брдских и планинских пролаза једнолико заоденутих столетним храстовима.

Само се ту и тамо, отприлике на сваких пет или шест миља, спуштајући се у мало пространу долину којом кривуда река, велика села са брвнарама и неколико лепих белих и нових кућа које се помаљају из шума, са црквицом и парохијским домом, пружају дуж једне дивне реке, усред ливада и њива са дињама.

Становници, који седе на дрвеним диванима испред својих радњи, баве се разним пословима; њихово лице, иако благо и предусретљиво, има нечег северњачког, крепког, поноситог, што одмах указује да је овај народ већ слободан, достојан да то у потпуности буде; свуда нас дочекају са гостољубивошћу и поштовањем; припремају нам највиђенију кућу у селу; свештеник долази да поразговара са нама; по кућама се може наћи по неки комад европског намештаја; жене више не носе вео преко лица; по пољима и шумама могу се видети групе младића и девојака, који заједно одлазе на рад у пољу, певајући народне напеве који подсећају на швајцарске пастирске песме. Те девојке носе кошуље са безброј набора које прекривају рамена и груди и кратке вунене сукње од смеђе или црвене вуне; по свежини, по веселости, по бистрини лица и ока, оне подсећају на лепотице из Берна или на планине у Луцерну... ■

Кнез Милош Обреновић БОРБА ЗА НЕЗАВИСНОСТ

Срби су већ показивали, својом племенитошћу, да су достојни оне цивилизације у чије су се име борили, а Милош је унапред поступао са непријатељима као са будућим пријатељима; осећао је да потпуна независност његове земље још није могућна и склапао је споразуме, уместо да је срамоти покољима.

Цаветници су се разбежали; само је један човек, скоро дечак, војвода Милош Обреновић, остао веран безнадежној борби за независност. Он подбуни јужне нахије и хтеде да заузме Ужице; али, напуштен од својих трупа, би приморан да прихвати предлоге Турака. Сулејман, коме је представљен, прими га достојанствено. Разоружани Срби морали су сопственим рукама да подигну утврђења са којих ће се надзирати земља.

Развлашћене спахије тирански су се осветиле, чинећи још већи зулум, за деветогодишње прогонство у које их је српско јунаштво отерало. Међутим, национални дух калио се у том тешком и срамном ропству. Тињала је ватра побуне. Милош, који је пажљиво вребао повољан тренутак, и који није веровао да је он дошао, сам је одлучно сузбијао преурањене покушаје својих пријатеља. Варварска невера Сулејман-пашиног ћаје на крају је однела превагу над опрезношћу. Милош је издејствовао амнестију за јагодинске устанике; уместо да одрже реч, Турци су позвали вође устанка у Београд, стрељали њих сто песет а одвели тридесет шест. Милош, који је и сам био у Београду, са болом је гледао страдање својих сународника. Њихова крв се узбуркала у њему и завапила у његовом срцу. Турци приметите његов бес, уплаше се његове освете, и заробе га; али он одмах побегне, прескочи зидине, нађе уточиште на Руднику, ту прикупи своје присталице, и побуна се рашири као огањ по свим шумама Србије.

У недељу, на Цвети 1815, Милош, који је побегао из Београда, улази у цркву у Такову, где се сакупио огроман народ. Свечано поздравља тај народ са оном природном речитошћу коју поседују Словени и са оним свемоћним осећањем очајања које унапред деле они што га слушају.

Почела су непријатељства; Милош, на челу неколико младих витезова из његове нахије и хиљаду горштака, проваљује код спахија и узима им два топа. На вест о том успеху, избеглице се враћају, бегунци излазе из шума, хајдуци силазе са планина; нападају пашиног ћају који се, на челу десет хиљада Турака, неопрезно улогорио у долини Мораве. Ћаја гине у борби; његова смрт уноси страх у логор, Турци беже ка Сјеници. Тамо започиње нова битка; Милош односи победу; плен, жене, ћајина артиљерија падају у руке Србима.

Али-паша излази из Београда са преосталим трупима и пресеће Милоша; бива поражен и повлачи се на Кипар под заштитом пратње коју му је победник доделио. И Адем-паша срамно капитулира, затвара се у Нови Пазар и прима поклоне од Милоша.

Босански паша силази са планина са свежом и бројном војском; он шаље Али-пашу, једног од својих поручника, да се бори против Милоша у Мачви; Али-паша бива заробљен и послат са многобројним поклонима великом везиру. Срби су већ показивали, својом племенитошћу, да су достојни оне цивилизације у чије су се име борили, а Милош је унапред поступао са непријатељима као са будућим пријатељима; осећао је да потпуна независност његове земље још није могућна и склапао је споразуме, уместо да је срамоти покољима.

На граници коју је представљала Морава, Марашли Али-паша је са своје стране напредовао; на срећу, тај војни заповедник се није слагао са Хуршид-пашом, бившим великим везиром и босанским пашом. Они се нису договарали и сваки од њих је потајно прижељкивао пораз оног другог, како би само њему припала част победе; обојица су хтели да преговарају и покушавали су сплеткама себи да прибаве част завршетка рата. Милош, обавештен о тим сплеткама, умео је да их искористи; усудио се да лично оде код великог везира, усред турског логора; сусрео се са Хуршидом; нису могли да се споразумеју: Милош је хтео да Србија задржи оружје; паша је прихватао све услове, осим тог, који је чинио све друге неизвесним. Милош, љут, устаје да би узјахао коња; Хуршид наређује да га ухапсе, јањичари се бацају на њега; али Али-паша, онај поручник кога је Милош победио и послао са поклонима везиру, храбро стаје између спахија и Милоша; објашњава Хуршиду да је Милош дошао у логор на његову реч, да се он заклео да ће га извести живот и здравог, да ће радије умрети него дозволити да неко насрне на слободу човека коме дугује живот. Али-пашина одлучност оставља снажан утисак на везира и његове војнике; он одводи Милоша из логора. „Милоше – рече му одлазећи – од сада се немојте уздати ни у кога, чак ни у себе самог! Били смо пријатељи, сада се растајемо, и то заувек.“ Милош се удаљи.

Започети преговори са Марашли Али-пашом били су успешнији; око оружја су се сложили; српски посланици отишли су у Цариград, и вратили се после месец дана носећи ферман мира, у коме је писало: „Као што је Бог поверио своје поданике султану, тако их и султан поверава паши.“ Паша се вратио у Београд, а српски поглавари дошли су на поклоњење Милошевим посредовањем. Градови су остали у рукама Турака; Срби су се сами наметали; администрација је подељена између двеју страна: државни савет одлазило је у Београд код паше; Али-паша, кога су Срби волели, заменио је у Београду Сулејман-пашу, њиховог непријатеља, кога је опозвао велики везир. Такво стање ствари није могло трајати; сукоби су били неизбежни. Милош, који је још увек био народни вођа, остао је у Београду код Али-паше, као будни стражар, увек спреман да своме народу да знак за отпор или напад.

Али-паша је покушао вештином да постигне разоружавање које није могао да постигне силом: обратио се Милошу, преклињући га да народу одузме оружје. Овај му одговори да су он и његови пријатељи спремни да положе оружје, али да му је немогуће да га одузме од сељака. Паша, љут, нахушка на њега председника српске канцеларије, Молера, и митрополита Никчевића; али Милошева гарда ухвати ова два завереника усред њиховог договора, и натера пашу, као носиоца извршне власти, да их осуди на смрт; Милош изађе из Београда и, да би избегао свакојаке замке које су му Турци и његови супарници међу Србима постављали, затвори се у утврђено село Топчидер, на пола миље од Београда.

Године 1821. дошло је до новог удара на Милошев живот и власт. Двојица војвода који су њиме руководили погубљени су. Сумњало се да је паша био подстрекач, па су се непријатељства између два народа појачала. Међутим, побуне у Албанији и борба за независност Грчке заокупљале су и исцрпљивале Турке. Околности су биле повољне за концентрацију народне власти у Србији. Народ стицу слободу само када се телотворе у неком војном старешини; интерес и захвалност наводе их по природи ствари да предају власт ономе ко је умео да је стекне и брани.

Монархија је нагон нација које се рађају: то је старатељ кога оне додељују својој још угроженој независности. Тај нагон био је јачи у Србији, где су републикански облици били непознати. Милош га је имао и користио. Проширио је своју власт и углавном вратио Карађорђев устав. Између себе и народа поставио је аристократију кнезова, задужених за државну администрацију. Сваки кнез има свога кмета или своју нахију, а већина нахија има свог обор-кнеза. Милош их именује, одређује по својој вољи њихову територију и њихове надлежности. Да би се избегле малверзације од стране тих кнезова, они примају плату из јавног буџета.

Милош је рођен 1780; његова мајка, Вишња, два пута се удавала. Њен први муж звао се Обрен. Са њим је имала сина по имену Милан. Њен други муж звао се Течо. Са њим је имала више деце. Једно од те деце био је Милош. Пошто његови родитељи нису имали никакву имовину, он је морао у почетку да тера стада волова које су богати трговци из краја слали на пијаце у Далмацији. Затим је ступио у службу код Милана, свога брата по мајци, који је трговао стоком.

Два брата су се волела тако нежно да је и Милош узео презиме Милановог оца, Обреновић. Два брата су успешно водила трговину. Богати и утицајни још у време првог устанка, они су у њему учествовали, сваки према својим природним склоностима. Милан, миран и благ, остао је код куће и бринуо се о обласној администрацији; Милош, немиран и неустрашив, борио се под Карађорђем.

Када је Карађорђе променио устав, Милан, који се у Совјету изјаснио против њега, погубљен је по његовој заповести. За данашњу славу и богатство Милош донекле дугује и братовљевој смрти. Освета га је бацила у редове незадовољника. Није пошао за вођама који су побегли 1813. Погледи су тада по природи ствари упрти ка једином који је остао у земљи.

Цивилизација Срба личи на редовну дисциплину у неком великом логору, у коме је једна једина воља душа мноштва људи, ма какве биле њихове функције и њихови чиновници. У присуству Турака, такав став је неопходан. Народ је увек спреман и наоружан. Поглавар мора да буде савршени војник. То стање половичне независности Србије Турци још увек оспоравају. Акерманска конвенција ништа није решила 1827. У Крагујевцу је одржана скупштина: на њој је обзнана Акерманска конвенција. Милош је устао и рекао: „Знам да има људи незадовољних што су по мојој заповести кажњени неки изазивачи нереда. Оптужили су

Десет хиљада Турака још увек држи градове. Кнез би их одатле лако истерао; на његов глас дигла би се цела земља. Али, пошто присуство Турака у тим градовима и њихова номинална власт више немају никаквих негодних последица по Србију, него напротив могу да је заштите од унутрашњих немира и спољашњих интрига, до којих би неминовно дошло када би она била сасвим одвојена од отоманског царства, кнез, вештом политиком, радије одржава такво стање ствари него да води нов и преурањен рат. Народ му је захваљан због тог мира, који му омогућава све видове унутрашњег просвећивања. Он не страхује за своју стварну независност.

Првостепени судови постављени су по градовима и селима. Виши суд заседа у Крагујевцу. Именује их Милош. Обичај је закон све док се не напише кодекс који је у припреми. Право да изрекне смртну казну припада врховном поглавару. Мали порез који Србија плаћа Порти, остатак откупа који је сада само успомена на некадашњу зависност, пролази кроз руке врховног поглавара, који га предаје паши. Паша, бледа сенка власти која више не постоји, само је мртва стража Порте ради надгледања Дунова и издавања наређења Турцима који су остали по градовима. У случају да Турска зарати против Аустрије, Срби морају да снабдевају контингент од четдесет хиљада људи. Свештенство, чији се утицај могао мерити са Милошевим, изгубило је првенство са губитком судске власти, која је припала цивилним судовима. Попови и калуђери подлежу, као и народ, телесним казнама; плаћају заједничке таксе. Имовину епископа заменила је фиксна државна плата. Тако је сва власт сабрана у рукама врховног поглавара.

Цивилизација Срба личи на редовну дисциплину у неком великом логору, у коме је једна једина воља душа мноштва људи, ма какве биле њихове функције и њихови чиновници. У присуству Турака, такав став је неопходан. Народ је увек спреман и наоружан. Поглавар мора да буде савршени војник. То стање половичне независности Србије Турци још увек оспоравају. Акерманска конвенција ништа није решила 1827. У Крагујевцу је одржана скупштина: на њој је обзнана Акерманска конвенција. Милош је устао и рекао: „Знам да има људи незадовољних што су по мојој заповести кажњени неки изазивачи нереда. Оптужили су

Таковски устанак

ме да сам сувише строг и властољубив, а ја немам другог циља осим да одржим мир и послушност, као што захтевају пре свега два царска двора. Приписују ми се у злочин и порези које народ плаћа, а не води се рачуна о томе колико кошта слобода коју смо стекли и колико је ропство скупље! Слаб човек би попустио у овој тешкој ситуацији. Само ако се ради нашег спасења наоружам непогрешивом правдом, могу да извршим дужности које сам преузео према народу, царевима, својој савести и самоме Богу.”

После ове беседе, скупштина састави допис који је предат Милошу и послат Порти, а којим су се Срби, преко органа својих поглавара, заклели на вечну послушност Његовом Височанству кнезу Милошу Обреновићу и његовим потомцима. Србија се одужила Милошу: он се сада одује Србији. Дарује својој отаџбини законе једноставне као и њени обичаји, али законе прожете европским просветитељством. Он шаље, као некада законодавци младих народа, младе Србе да путују по великим европским престоницама и да прикупљају обавештења о законодавству и администрацији, да би их прилагодили Србији. Неколики странци бораве на његовом двору и служе му као посредници са језицима и уметностима суседних народа. Становништво, умирно и враћено земљорадњи и трговини, схвата цену слободе коју је стекло, и расте по броју, активностима, јавним врлинама. Религија, једина култура народа који је у својим шумама немоју, изгубила је свој претерани, али не и свој благотворни утицај; образовање народа главни је циљ власти. Народ прихвата, са фанатичним поривом, то Мило-

Цивилизација Срба личи на редовну дисциплину у неком великом логору, у коме је једна једина воља душа мноштва људи, ма какве биле њихове функције и њихови чинови. У присуству Турака, такав став је неопходан. Народ је увек спреман и наоружан. Поглавар мора да буде савршени војник. То стање половичне независности Србије Турци још увек оспоравају.

Акерманска конвенција ништа није решила 1827. У Крагујевцу је одржана скупштина: на њој је обзнањена Акерманска конвенција. Милош је устао и рекао: „Знам да има људи незадовољних што су по мојој заповести кажњени неки изазивачи нереди. Оптужили су ме да сам сувише строг и властољубив, а ја немам другог циља осим да одржим мир и послушност, као што захтевају пре свега два царска двора. Приписују ми се у злочин и порези које народ плаћа, а не води се рачуна о томе колико кошта слобода коју смо стекли и колико је ропство скупље! Слаб човек би попустио у овој тешкој ситуацији. Само ако се ради нашег спасења наоружам непогрешивом правдом, могу да извршим дужности које сам преузео према народу, царевима, својој савести и самоме Богу.”

После ове беседе, скупштина састави допис који је предат Милошу и послат Порти, а којим су се Срби, преко органа својих поглавара, заклели на вечну послушност Његовом Височанству кнезу Милошу Обреновићу и његовим потомцима.

шево настојање да га учини достојним једног напреднијег облика власти: рекло би се да схвата да само просвећени народи могу да постану слободни народи и да жели да што пре оствари тај циљ. Локалне власти, бачене у нахије као клица слободе, припремају га за то.

Даља судбина отоманског царства одлучиће о будућности те породице и тога народа; али изгледа да му је природа наменила да узме снажност учешћа у великим догађајима који се припремају, у европској као и у азијској Турској. Народне песме, које се по кнежевом налогу разносе по народу, наговештавају му, у блиској будућности, славу и снагу Србије и њеног јуначког краља Стефана Душана. Смели подвизи хајдука преносе се од уста до уста, а Срби сањају о устанку словенске нације, чији су заметак, језик, обичаје и првобитне врлине сачували у шумадјиским горама.

Путник као ја не може а да не поздравља тај сан са жељом и надом; не може да напусти без туге и без благоговора те неизмерне прашуме, те планине, те реке, које као да излазе из руку Творчевих и мешају раскошну младост земље са младошћу једног народа, када угледа како се те нове српске куће помаљају из шума, уздижу на обали река, простиру у дугим, жутијим линијама у дну долина; када из даљине зачује лупу стругара и воденица, бруј звона недав-

но освећених крвљу бранитеља отаџбине, и мирни или ратоборни пој младих и девојска који се враћају с пољских радова; када види те дуге поворке деце која излазе из школа или цркава дрвењара, чији кровови још нису довршени, израз слободе, радости, наде на свим уснама, младост и полет на свим лицима; када помисли на огромне физичке предности које та земља пружа својим житељима; на благо сунце које је обасјава, на те планине које је заклањају и штите као природне тврђаве; на дивну реку Дунав која се извија да би је опасала, да би однела њене производе на север и на исток; најзад, на оно Јадранско море које ће јој ускоро дати луке и бродовље и тако је приближити Италији; када се путник уз то сети да је, пролазећи кроз тај народ, наишао само на знаке благонаклонности и пријатељске поздраве, да му ни у једној колиби нису затражили накнаду за своје гостонапство; да је свуда дочекиван као брат, питан за савет као мудрац, испитиван као пророк, и да ће његове речи, које су попови и кнезови слушали са пошудним љубопитством, остати као клица цивилизације, у селима кроз која је прошао, он не може да се уздржи и да не погледа последњи пут с љубављу пошумљене литице и разрушене камије са пробушеним кубетима, од којих га одваја широки Дунав, и да не помисли губећи их из вида: „Волео бих да се борим са овим народом који се рађа за плодносно слободу!” и да у себи не понавља строфе из једне од народних песама које му је тумач превео: Када сунце српско засија у очима Дунава, река као да ваља оштрице јатагана и блиставе пушке црногорске; то је челична река која брани Србију.

Када се албански ветар спусти низ планине и утоне у шумадијске горе, из њих допиру јауци, као из разбијене турске војске на Морави. Угодан је тај шум за ухо ослобођених Срба! Живом или мртвом, угодан је одмор, после боја, у подножју тога хрста који попут нас о својој слободи пева! ■

Пред Београдом

ТРАГОВИ РАЗАРАЊА

Београд, толико пута разаран бомбама, лежи на узвишеној обали Дунава. Кровови његових џамија су избушени, бедеми проваљени; напуштена предграђа прекривена чатрљама и гомилама развалина; варош, као и све турске вароши, спушта се уским и кривудавим улицама ка реци.

2. септембар 1833.

Јутрос смо изашли из столетних српских шума које се спуштају до обала Дунава. Место са кога почиње да се опажа ова краљица међу рекама један је ћувик обрастао величанственим храстовима; када га пређе, човек открива у његовом подножју нешто попут пространог језера плаве и прозирне воде, опколјеног шумарцима и трскама, и начичканог зеленим острвима; када се приђе ближе, види се река која тече с леве и десне стране, прво пролазећи дуж високих пошумљених српских обала, а затим ишче-завајући, са десне стране, у угарским равницама. Последње шумске падине које клизе дуж реке међу најлепшим су пределима на свету. Спавали смо на обали Дунава, у једном малом српском селу.

Сутрадан поново напуштамо реку током четвросовног хода. Тај крај, као и све граничне области, постаје сушан, необрађен и пуст; око поднева прелазимо неплодне падине са којих се открива Београд, који је под нашим ногама. Београд, толико пута разаран бомбама, лежи на узвишеној обали Дунава. Кровови његових џамија су избушени, бедеми проваљени; напуштена предграђа прекривена чатрљама и гомилама развалина; варош, као и све турске вароши, спушта се уским и кривудавим улицама ка реци.

Земун, први угарски град, блиста на другој обали Дунава у пуном сјају европског града; спрам минарета уздижу се звоници.

По доласку у Београд, док се одмарам у једној малој крчми, првој на коју смо наишли у Турској, кнез Милош ми шаље неколико доглавника да ме позову да проведем неколико дана у утврђењу у коме обитава, на миљу од Београда; опирем се њиховом наваљивању и поручјем чамце за прелаз преко Дунава. У четири сата спуштамо се ка реци. Баш кад смо хтели да се укрцамо, угледам групу коњаника, одевених готово европски, како хитају према плажи: то је брат кнеза Милоша, српског поглавараа, који долази у име свога брата да ми понови његов позив да останем неколико дана код њега. Веома жалим што не могу да прихватим гостонапство које ми је тако љубазно понуђено; али мој сапутник, господин де Капмас, већ је неколико дана тешко болестан; једва га држе на коњу; треба му што пре омогућити одмор и све оно што може да пружи један европски град и лекарска помоћ у лазарету. Пола сата разговарам са кнезом, који ми изгледа као човек колико љубазан и добар толико и образован; поздрављам у њему и његовом племенитом народу блиску наду у независну цивилизацију и најзад улазим у чамац који нас превози у Земун.

Прелаз траје један сат; река, широка и дубока, има таласе као море; затим идемо дуж ливада и воћњака који окружују Земун.

Трећег септембра увече, улазимо у лазарет, где ћемо остати десет дана. Свако од нас има своју ћелију и мало двориште засађено дрвећем. Отпуштам своје Татаре, своје носаче, своје преводиоце, који се враћају у Цариград: сви нам тужно љубе руке, а ни ја сам не могу без туге и захвалности да се растанем са тим једноставним и честитим људима, са тим верним и племенитим службеницима који су ме водили, служили, чували, неговали, као што би браћа чинила за брата, и који су ми доказали, у многим недаћама током османеостомесечног путовања по туђој земљи, да све религије имају свој божански морал, све цивилизације своју врлину, а сви људи осећање за правду, доброту и лепоту, које је различитим словима у њихово срце утиснула божија рука. ■

Руанда, 1994.

ВЕЉКО БУРОВИЋ

ВЕЉКО БУРОВИЋ, РАТНИ СНИМАТЕЉ И ИЗВЕШТАЧ

Ратни дописници нису посебна врста људи, без мане и страха, који упркос опасностима настављају да шаљу своје извештаје, док око њих падају бомбе. То су људи из медија који су свесни околности у којима се налазе и који могу да се носе са стресом. Имају развијену самоконтролу и дозу страха који их чува, а не храброст, како се често погрешно мисли. У стварној борби, ма колико била бучна, већина актера чује лупање сопственог срца. У рату нема хероја, постоје само преживели. Хероји настају касније у медијима, романима, историји, на филму.

РАТ У ОТКУЦАЈУ СРЦА

Вељко Ђуровић је дипломирао на Факултету драмских уметности у Београду, на Катедри за филмску и ТВ камеру. Пратио је ратна збивања на свим континентима, на поприштима Никарагве, Салвадора, Камбоџе, Либана, Израела, Етиопије, Сомалије, Судана, Северне Ирске, Руанде, Залива, бивше СФРЈ, Ирака. Радио је за многе медијске куће, а од 1999. године ради за британски Sky News, који га је номиновао три пута за награде: RTS (Краљевска телевизијска асоцијација), BAFTA (Британска академија за филм и телевизију) и награду Rori Pek за ратно извештавање. Написао је књиге „Press, dont shoot“ и „Bagdad live“.

Дипломирали сте на ФДУ са темом „Ратна репортажа“. Већ тада сте се определили за ратно новинарство?

– У време када сам се опредељивао за професију, почетком седамдесетих, у току је био Вијетнамски рат. Први пут се на ТВ видео аутентични рат са десантима, напалмом, хеликоптерима и пу-

цањем, а све то у једном егзотичном окружењу. То је тада на мене оставило дубок и вероватно пресудан утисак. Пошто сам пре тога већ одлучио да будем сниматељ остало ми је да завршим ФДУ, а онда да нађем неки рат да се опробам. Мој тинејџерски сан остварио се 1982. Отишао сам у Никарагву где сам провео скоро пет месеци. То прво ратно искуство потврдило је моје опредељење. После су уследила и друга кризна подручја на Блиском Истоку, Индокини, Африци, а деведесетих ратови су дошли и код нас.

Процес у коме се људи као једина жива бића обдарена разумом међусобно свакодневно убијају фасцинира свакога, па и мене.

Путујући за ратовима по неким, обично забаченим крајевима, имам могућност да упознам свет који као туриста никада не бих видео, и то из потпуно другачије перспективе. То је аранжман који ниједна туристичка агенција нема у својој понуди, јер нико не зна колико се остаје, шта се једе, где се спава, кад је повратак који је често неизвесан. Све је препуштено сопственом сналажењу а уз то се и даље осећаш привилегованим. Присуствујеш тренутку стварања историје неког народа, а истовремено имаш одговоран задатак да информишеш свет о томе шта се то тамо догађа.

Када се прес центар преполовио и стотинак новинара напустило Багдад пред почетак рата у Ираку, Ви сте остали. Како сте се одлучили за то? Да ли сте се, уопште, двоумили?

– Када се тих дана у Багдаду одлучивало „отићи или остати“, мислим да су мени били већи проблем људи у Sky News-у у Лондону који су доносили одлуку о нашој даљој операцији у Ираку. Наиме, њихов проблем је била одговорност коју преузимају уколико одлуче да нас тамо задрже. Нико од њих није размишљао о мојој жељи да не пропустим догађај који се дешава једном у животу (ретко два пута). На срећу, у последњем моменту одлуку су препустили нама, тако да је свако преузео одговорност за себе.

Одлуку да останем поткрепила је чињеница да у Првом залиском рату 1991. у Ираку нико из медија није страдао. Није било циљаних напада на новинаре ни током мојих честих боравака у

НЕБОРБЕНИ РИЗИЦИ

У рату се често страда и због неборбених разлога, попут болести, заразе исцрпљености...

Ја сам 1994. у Руанди и поред медицинске заштите фасовао маларију. Што само по себи није страшно, уколико се почне са терапијом. Међутим, како да почнем са терапијом кад сам у том моменту био са борцима RPF (племе Тутси) у џунгли на граници са Бурундијем. Шест дана је трајала евакуација (преко Уганде и Кеније), а ја сам био у грозници са високом температуром.

У пет сати ујутру, 14. маја 1992. муслиманске снаге су минобацачима засуле Илију, коју су у то време држале српске снаге. Рат је тек почињао. Ја сам био у екипи WTN, британске агенције која је била део ТВ пула а који су сачињавали и BBC, Reuters и ITN. Већ код прве гранате која је погодила кров нашег троспратног хотела истрачао сам са камером и испред улаза чучнуо иза једног од носећих стубова. Већ у 5,15 видео сам се на свим телевизијама преко Евровизијске размене, како ме превијају док ми крв цури по белој мајници. Ситан шрапнел ме погодио у лице испод левог ока, близу носа. Више нисам излазио из хотела док се следећег дана нисмо евакуисали.

Кад треба да покажем жртву онда снимим само део тела, као што су то рука или нога. Ако је више страдалих, онда то решавам широком планом, тако да се не виде детаљи. Отворене ране никад не снимам анатомски, ни због гледалаца (то је правило куће за коју радим) а ни због себе. Слика је у визуру професионалних камера црно-бела тако да имаш лажни утисак да то што видиш кроз камеру није реални свет око тебе већ неки фиктивни, па је утолико лакше.

Знао сам неколико извештача који су погинули на разним фронтovima. Тога дана, Тарас и ја били смо на истом спрату (14) и снимали са балкона уличне борбе око хотела. Амерички тенк је, наравно пријатељском ватром, погодио баш његов балкон и убио двоје а ранио четворо.

Сигуран сам да је „пријатељска ватра“ погодила мој балкон да би и Тарас узео камеру да сними свог погинулог колегу,

Ираку непосредно пре рата. Извештачи из Југославије су и даље били добродошли, што због Тита, а што због многих грађевинских фирми које су тамо радиле. Пред очима ми је стално био сниматељ Нил Дејвис, Аустралијанац, који је 1975. једини сачекао Северновјетнамце у пустом Сајгону речима „Добродошли у Сајгон“ а они га при том нису убили. Е, ако они нису убили њега онда вероватно неће ни Ирачани мене. Наравно, постојала је могућност страдања од „пријатељске ватре“, али то је онда виша сила.

Били сте у багдадском хотелу „Палестина“ када је погођен. Тада је погинуло неколико извештача, међу којима и Ваш пријатељ Тарас из Украјине, а Ви сте морали да зgrabите камеру, снимате и пошљете извештај. Колико у таквим ситуацијама опстаје правило „Не дозволи да те понеку емоцију“?

– Управо је „пријатељска ватра“ убила већину новинара у Ираку. Знао сам тројицу од њих који су погинули, а са Тарасом из Ројтерса био сам пријатељ десетак година. Говорио је српски без акцента јер је пуно времена провео код нас током ратова у СФРЈ. Човек се радећи овај посао нагледа потресних сцена, јер су оне саставни део рата.

Не могу да кажем да на то можеш да се навикнеш, али временом стичеш одбрамбени механизам који ти помаже да опстанеш. Ја, рецимо, никад не гледам лица погинулих, чак их и не снимам. Дешавало се да ми се касније та лица врате у сан.

као што је радио и до тада. Извештачи, а посебно ратни, не престају да обављају свој професионални задатак докле год су у могућности да то раде или док и они сами не постану вест.

Да ли ратни репортери са искуством стичу и имунитет?

– Суштина рата је у убијању и уништавању. Убијањем се бежи од сопствене смрти, убити значи живети. Ко то не схвати, неће му бити јасно ништа што је везано за рат. Без обзира на то у ком си својству присутан на фронту, мачем или пером, подлежеш овом правилу.

Временом се ствара илузија како те неће метак, јер за тебе готово да нема тајни у зони борбе. Међутим, није тако.

Да ли постоји неки начин одбране од траума које се доживљавају на ратним теренима? Како се Ви браните?

– Колико је важно преживети и вратити се кући толико је важно и ментално остати здрав. Без обзира на то да ли си активан учесник или само посматрач, као што су извештачи, рат својом страшном логиком мења све чега се дотакне и на свему оставља траг. Чак и они који изађу чисте главе касније могу да осете последице. Чињеница је да сви оставимо један мали део себе на фронту. Неки, богами, оставе и мало више. Познајем неколико колега који кад су се вратили из наших ратова кући, током деведесетих, нису могли да превазиђу искуство са фронта, нису могли да га се ослободе. Стално претурају по успоменама, било лепим било ружним. Неки су се предали алкохолу, а неки дроги, а све у име „стarih добрих дана“.

Када се припремамо за одлазак у ратну зону, многе ствари можемо да предвидимо али не и како ћемо све то што се буде дешавало доживети и осетити.

Шта Вам је било најтеже, најпотресније у каријери?

– Постоји нешто што је за мене страшније и од погинулих и рањених и од пуцања и убијања. Метафизичка категорија коју камера не може да региструје, а која може само да се осети кад се човек нађе у таквој ситуацији. У питању је душевна бол коју преживљавају људи око тебе. Кад год се сетим свог боравка у Камбоџи, после многих година, прво што ми падне на памет су два заробљеника, Вијетнамца, који су знали да ће их Кмери убити одмах пошто се удаљимо са камером. Знало се да Кмери не држе заробљенике. Били су везани за дрво седећи један поред другог, док је око њих стајало неколико наоружаних кмерских бораца. Обојица млађи од двадесет година, нису ни реч проговорили, само су беспомоћно упрли поглед у нас двојицу широм отворених очију. То је било и последње што им је преостало. Јер, док смо ми ту и они ће живети. Имао сам осећај да тим погледима желе да нас задрже. Где то нас двојица сада морамо да идемо? Шта је у том тренутку било важније него бити ту? Па ми то, шта год било, можемо обавити и касније а за њих касније није постојало.

Оваквих ситуација је било много. У Багдаду сам у једној болници видео оца две девојчице које су биле тешко повређене током бомбардовања. Он је

седео између њихова два кревета и обе држао за непомичне ручице. Није се ни у једном тренутку обазирао на нас који смо снимали рањенике, обилазећи болницу са докторима. Гледао је у ништа испред себе и ниједном није трепнуо док су му очи биле пуне суза. Био је једино свестан своје муке. То су тренуци које камера не може да забележи, страх, патњу, очај. Тренуци који нам најбоље дефинишу „сад и овде“, јер у њима прошлост и будућност не постоје.

ФАСЦИНАЦИЈА РАТОВИМА

Рат би са свом својом суровошћу, крвопролићем и болом који носи, свакако требало да буде одбачен као начин за решавање проблема, међутим није тако. Код људи од памтивека постоји фасцинација ратовима и ратницима која заокупља нашу свест. Ратови се проучавају, анализирају, снимају се ратни филмови и пишу ратни романи, праве се војне параде и све се то чува у војним музејима. Сви смо ми, хтели то или не, део те ратне приче, јер је рат део наше свакодневнице. Статистичари су израчунали да је човечанство од Другог светског рата до 1990. било само 26 дана без рата. У том „послератном“ периоду вођено је више од 165 ратова у којима је погинуло 25–30 милиона људи.

Никарагва, 1982.

Шта је код ратних извештача доминантније, професионалност или храброст?

– Професионалност се подразумева, то је предуслов. Француски сниматељ Едмонд Дескомб снимео је атентат на краља Александра у Марсељу '34. Те снимке сви добро знамо, али мало ко зна да је Дескомб, коме рука није задржала док је снимао, убрзо после атентата доживео срчани удар. Није могао да се носи са стресом који је доживео.

Пример непрофесионалног понашања је колегиница, страни дописник, током рата у Босни, која долази у приватни камп за избеглице и пита на сав глас присутне: „Има ли неко да је силован, а говори енглески“?

О професионалном кодексу ратних извештача, односно о њиховим моралним дилемама, снимљено је неколико филмова: *Године опасног живљења*, *Поља смрти*, *Под ватром (Кроз пламен Никарагве)*, *Зона смрти*, *Салвадор...*

Какве су жене ратни извештачи које упознајете у земљама захваћеним ратом? Да ли оне имају неку привилегију међу својим колегама мушкарцима? Да ли сте упознали Кристијану Аманпур?

–Новинарска полна структура је мешовита у рату као и у миру. Приближно, једну трећину извештача чине жене и тај однос важи за све видове професије, новинаре, фотографе, продуценте, сниматеље. Нисам приметио да су због тога што су нежнији пол привилеговане, ни међу колегама ни међу ратницима. Вероватно да у појединим ситуацијама тако изгледа јер је неком стражару безбедније да пропусти женско, ако ништа друго макар да испадне центлмен, него неког грмаља који се представља као новинар а више личи на сумо рвача. Женама је зато вероватно теже у неким другим околностима које подразумевају већи физички напор, као што су кретање са војском, марш и ношење професионалне опреме. Одржавање хигијене је често велики проблем за све људе из медија, али то је део посла. Тада се примењује филозофија твора: „Смрдим, дакле постојим“.

Румунија, 1989.

УЗРОЦИ СТРАДАЊА

Војни статистичари су израчунали да на 16.000 испалених метака само један погађа циљ. Од метка се највише гине на филму када борци са раном на грудима театарно изговарају своје последње речи. У стварној борби 80 посто жртава страда од експлозивних средстава која долете однекуд и раскомадају све живо уз заглашујућу буку, а онда иде друга, па трећа експлозија.

У стварној борби, ма колико била бучна, већина актера чује лупање сопственог срца. У земљама у рату се често страда и због неборбених разлога као што су болести (заразе), исцрпљеност, насиље, стрес.

ХРАБРОСТ И СТРАХ

Храброст је нешто друго. Она је потребна колико и страх. Страх нас чува и то нам је једини савезник који брине о нама, а храброст нам помаже да тај страх контролишемо да не постане предимензиониран, да се не успаничимо.

У рату нема хероја, постоје само преживели. Хероји настају касније у медијима, романима, историји, на филму.

Сузан Мејнсфилд, Американка, фотограф, направила је током Сандинистичке револуције 1979. најбоље фотографије од свих колега који су се ту нашли, а било их је стотинак. Њена књига фотографија из тог рата је и код нас објављена средином осамдесетих. Жена, сниматељ CNN-а је била рањена шрапнелом у главу током опсаде Сарајева. После операције на којој јој је уграђен пластични део лица вратила се и наставила да ради.

Кристијану Аманпур сам упознао. Сретао сам је више пута на различитим теренима. И на блиском Истоку и по Европи, укључујући и Југославију. Она је звезда CNN-а која је створена када је Питер Арнет, њихова бивша звезда, добио отказ пре десет година. Ова телевизија, иначе врло блиска Вашингтону, замерила им се када је Арнет изјавио да су Американци током Вијетнамског рата користили бојни отров „Агенс оранж“. Он је током тог рата као извештач агенције AP добио *Пулицерову награду* за извештавање. Зарад бољих односа CNN-а са државном администрацијом добио је отказ, а пошто велике телевизије морају да имају звезде, са клупе за резерве одабрана је Кристијана Аманпур, која је иначе добар новинар. Сећам се, пред почетак рата у Ираку на преговорима у Бечу, где је седиште УН за нуклеарну енергију, очекивали смо долазак Мохамеда ел Барадеја да саопшти своју коначну одлуку о томе има ли Ирак оружје за масовно уништење или не. Стриктно нам је речено из протокола УН да нико од новинара не сме да му приђе кад буде долазио а да ће он после одржати прес конференцију. И нико му није пришао, сви смо поштовали захтев протокола, сем Кристијане. На пола пута од кола до зграде она га је стартовала са микрофоном а онда и сви остали, настао је лом.

Написали сте књигу „Press – don t shut“ о свом искуству и искуству својих колега, коју сте наменили онима који желе да крену пут ратног извештавања. Да ли постоје инстант решења да би се избегла страдања новинара?

– Не. Тако нешто није могуће, јер како каже стара пословица са Тибета: „С ким си, с њим си“. Рат у својој суштини, као што рекох, значи убијање и уништавање и ти си прихватио ту чињеницу самим тим што си пристао да одеш у рат. Мораш да поштујеш његова правила понашања, јер немаш избора. Кад му се примакнеш довољно близу, а тај се тренутак препозна (кад схватиш да назад више не можеш), постајеш и ти део њега.

Можда би најбољи савет млађим колегама на фронту био да покушају да што више задрже присуство духа и одсуство тела.

У другој књизи, „Багдад уживо“, искрено говорите о свом боравку у Ираку. Да ли постоји нешто што нисте снимили и објавили до сада, а што је можда, ипак, требало да буде забележено? Да ли бисте једног дана писали о томе?

– Из Ирачког рата немам пуно „празнина“ за којима жалим. Све што се могло, урадио сам. Чак мислим да је то мој најбољи професионални рад. Sky-News ме је због тога номиновао три пута за награде: RTS (Краљевска телевизијска асоцијација) и BAFTA (Британска академија за филм и телевизију) и награду Rori Рек за ратно извештавање.

Међутим има неких догађаја из наших ратова које још „прескачем“ и о којима за сада не бих причао.

Како се борите са страховима? Да ли се уопште, бојите?

– Индијанци племена Ирокези, са севера САД, немају страх од висине. Њима је свеједно да ли иду по греди на првом или сто првом спрату. Зато су цењени и често ангажовани на грађевинама широм Америке. Е, такав статус Ирокеза отприлике имамо и ми у новинарском свету, ми из бивше СФРЈ. Не зато што смо посебно кова, као ово америчко племе, него зато што смо од ретких у цивилизованом свету имали код куће вишегодишње ратне игре и тако стекли искуство. Зато нас и препознају као припаднике „балканског племена“ које се не боји ратова.

Да ли носите амаџију са собом?

– Разни авантуристи, коцкари, возачи формула, фудбалери, па и ратни извештачи често носе амаџије. Кад год срећа има важну улогу, амаџија је добродошла. Не носим зечју шапицу док око мене падају бомбе већ, од 1989, једну играчку своје ћерке која се случајно затекла код мене када сам једном приликом ипак преживео, а мислио сам да нећу.

Пратили сте камером ратна збивања из Никарагве, Салвадора, Камбоџе, Либана, Етиопије... Да ли са тих путовања има и неких мање страшних сцена, више животних, можда чак комичних?

– Са свих тих путовања има много пратећих догађаја и прича који су саставни део овог посла. Можда се једном одлучим па то ставим на папир. А до тада, ево једне од таквих прича.

Драган Хавзијевић и ја смо 1983. боравили у Либану током рата као гости ПЛО, односно код Арафата. Сместили су нас у једну просторију у штабу која је преко дана служила као прес центар. Хранили смо се у истој згради у трпезарији на првом спрату, често и са самим Арафатом. Обојица смо знали по неколико речи арапског језика за минималну комуникацију. Поред осталог Драган је научио и како се зове једно јело од плавог патлиџана – бабагануч, које ја нисам могао да видим очима, али сам га јео сваког дана, јер су нам га сваког дана сервирали само зато што је он ту реч често изговарао, била му је симпатична. Кад сам после неколико дана схватио наш проблем нађем у речнику (арапско-енглеском) како се на арапском каже пиле и ту реч подвучем више пута и дам Драгану да хитно овлада њоме. Тада се и наш јеловник променио.

Да ли се срећете са истим колегама поново на новим ратним теренима?

– Нама се путеви врло често укрштају. Онда следе питања: *Је л' идеш или се враћаш од некуд? Да ли још радиш за ...? Да не знаш можда шта је са ... тим и тим? Јеси ли био од онда у ... Израелу, Либану, Ираку...?* Највећа помоћ која може да се добије на терену је од колега. Од техничке помоћи, преко информација које су увек кључне, па до транспорта или новца.

Када Вам је доста панцира и остале ратне опреме коју морате да носите, бубашваба, хране, хладне воде за купање, и наравно страховата које видите и проживљавате, да ли се покајете што сте ратни сниматељ? Да ли планирате да одете у мирније воде?

– Тачно је да је било пуно непријатних ситуација, да сам често мрзео све ово што радим, али на срећу, било је много више оних због којих и даље волим свој посао. ■

Ранка ЈАКШИЋ

Либан, 1983.

ОРУЖАНЕ СНАГЕ РУМУНИЈЕ

КРУНИСАНИ ИНТЕГРАЦИЈСКИ НАПОРИ

Мултиетничка, балканска и земља црноморског региона, суочена са нестабилним безбедносним окружењем, Румунија је у року од само десетак година успела да од посткомунистичке земље постане држава чланица Европске уније

Румунија је прва посткомунистичка држава која је 26. јануара 1994. потписала Оквирни документ Партнерства за мир (ПЗМ) и друга држава која је предала Национални презентацијски документ у седиште НАТОа. У априлу 1999, у оквиру Акцијског плана за чланство у НАТОу (МАР), Румунија је урадила национални годишњи план припрема за чланство којим су одређени циљеви, мере и рокови за њихово испуњење, с тежиштем на усаглашавању законодавства и потребних реформи за припрему уласка у Савез.

На самиту НАТОа у Прагу, у новембру 2002, Румунија је позвана да почне преговоре о приступању Северноатлантском савезу, чија је пуноправна чланица постала 1. априла 2004. Интеграцијске напоре крунисала је 1. јануара 2007. пуноправним чланством у Европској унији.

■ ПРИЛАГОЂАВАЊЕ НОВИМ УСЛОВИМА

Румунија се налази на раскршћу четири стратегијске области са специфичним карактеристикама: централне Европе као будућег центра регионалног просперитета; југоисточне Европе као региона који изазива и преноси нестабилност; Заједнице независних држава као региона подвргнутог кризи идентитета и Црног мора као региона од стратегијског значаја за јужно крило НАТОа, али и маршрута за транзит енергетских ресурса из централне Азије.

Како би се одговорило захтевима новог безбедносног окружења, као полазне тачке реформе система одбране, дефинисани су задаци и мисије оружаних снага у новим условима и успостављене нове организацијске структуре. Крајњи циљ овог процеса је формирање мањих али модерно опремљених и

обучених оружаних снага, флексибилних, мобилних, способних за размештај, интероперабилних снагама НАТО, способних за учешће у пуном обиму различитих мисија. У 2007. наставиће се са процесом смањивања јединица ниског степена борбене готовости и формирање снага спремних за учешће у мисијама НАТО, ЕУ и УН.

Нови модел управљања људским ресурсима допринеће завршетку процеса професионализације оружаних снага до краја ове године, чиме се укида регрутни систем и уводи професионална армија. Румунске оружане снаге функционално укључују оперативне, територијалне и резервне снаге. У састав оперативних снага улазе механизоване, тенковске, артиљеријске и планинске јединице, јединице РВ и ПВО и РМ, пуног састава и добро опремљене и обучене.

У случају избијања криза или рата ове јединице потчињавају се оперативним командама и могу да изводе акције на својој али и туђој територији. Територијалне снаге, такође, у свом саставу имају јединице свих видова и намењене су за одбрану територије, стварање времена за мобилизацију и обуку снага резерве, те пружање помоћи локалним властима у случају природних катастрофа. У случају избијања криза оне постају део оперативних снага и потчињавају се заједничком Генералштабу. У случају рата, након интензивне обуке територијалне снаге, у зависности од околности потчињавају се заједничком Генералштабу или једној од територијалних команди. Резервне снаге укључују јединице које се формирају након извршене мобилизације и у њихов састав улазе команде, центри за обуку и друге структуре намењене за развој и припрему борбених и логистичких јединица.

■ ОРГАНИЗАЦИЈА

У организацијској структури КоВ-а је главни штаб (генералштаб КоВ), здружена оперативна команда (ЗОК), две оперативне команде дивизијског нивоа и команда два територијална корпуса (Први корпус у Букурешту и Четврти корпус у Клужу) са укупно 10 активних бригада (тенковска, три механизоване, планинска, ваздушнодесантна, бригада ПВО, артиљеријска, инжењерије и логистике) и 14 територијалних бригада (тенковска, шест механизованих, две планинске, две артиљеријске, две бригаде ПВО, инжењеријске). Попуњеност активних бригада је од 80 до 90 посто, а територијалних од 20 до 40 посто.

У саставу Ратне морнарице су главни штаб, поморска оперативна команда (команда флоте) и команда речне ратне флотиле на Дунаву, две поморске базе (Мангалија и Констанца) и базе речне ратне флотиле у Браили и Тулчеи.

Ратно ваздухопловство има главни штаб са ваздухопловном оперативном командом, ваздухопловном дивизијом, шест ваздухопловних база и центром за обуку. Од јединица ПВО има бригаду ПВО са два пука ПВО.

Румунија планира да у 2007. формира две нове бригаде – планинску и пешадијску, које би ушле у састав снага за брзо реаговање НАТО или ЕУ. Румунске оружане снаге учествују у мировним мисијама у Авганистану као део контингента САД са 400 и мисије ISAF са 550

САСТАВ ОРУЖАНИХ СНАГА

Са организацијског аспекта, у састав ОС улазе: Копнена војска, Ратно ваздухопловство и противваздушна одбрана, Ратна морнарица и Специјалне снаге. Укупно бројно стране румунских ОС је 97.200 припадника организованих у видове: КоВ 66.000, РМ 7.200 и РВ и ПВО 14.000 и 10.000 припадника у оквиру заједничких команди. Укупан број резервног састава је 104.000. Војни рок за све видове је 12 месеци са тенденцијом смањивања на осам у току ове године. Копнена војска је основна компонента ОС, оспособљена за извођење дефанзивних и офанзивних операција, самостално или у садејству са осталим видовима, против непријатеља који је окупирао део њене територије или у саставу мултинационалних снага у операцијама подршке миру.

војника. У мисији у Ираку Румунија има стални контингент од 860 војника, у БиХ 120, на Косову 308 и одређени број посматрача у мисијама у Етиопији, Обали Слоноваче и Конгу.

■ НАЦИОНАЛНА БЕЗБЕДНОСТ

Румунија у стратегијским документима националну безбедност дефинише као „стање законитости, социјалне, економске и политичке стабилности, развој националне државе као суверене, јединствене, независне и недељиве са јасним националним интересима, владавином права и демократских стандарда“.

Одредбама Устава дефинисане су права и обавезе грађана, институција и организација у одбрани државе у миру, условима ванредног стања и рату; изградњи система одбране и извршавању међународних обавеза учешћем у операцијама наметања и одржавања мира. Стратегија националне безбедности (усвојена на седници Врховног савета за одбрану, 18. уна 1999) основни је документ којим су дефинисани национални интереси и циљеви, ризици и изазови, извршена процена безбедносног окружења, одређени правци и инструменти за усмеравање делатности у оквиру система националне безбедности. Стратегијом је обезбеђен континуитет с претходним документима из ове области, чиме је узето у обзир искуство стечено претходних година и осигурана неопходна повезаност са претходно усвојеним програмом румунске интеграције у Северноатлантски савез и Европску унију.

Интереси националне безбедности структурирани су у две категорије: као фундаментални и посебни. Фундаментални су изградња демократске државе, политички стабилне, економски и социјално-просперитетне, способне да ефикасно учествује у активностима међународне заједнице. Ови интереси се остварују очувањем интегритета, јединства, суверенитета и независности; гарантовањем основних и демократских слобода, социјалне заштите, безбедности и сигурности грађана; економским и социјалним развојем земље ради смањења разлика у развоју са европским земљама. Стратегија као посебне дефинише интересе у области спољне политике, националне одбране и безбедности и економско-финансијске политике.

Кључни циљеви националне безбедности су: очување независности, суверенитета, јединства и територијалног интегритета; гарантовање уставног поретка, изградње правне државе и демократских функција; стабилност и ауторитет државних институција и развоја механизма служби безбедности; опоравак националне економије; развој грађанског и друштва социјалне равнотеже; оптимизација капацитета националне одбране у складу са стандардима НАТОа; изградња и јачање капацитета и учешће у операцијама против тероризма и организованог криминала; креативна, динамична и прагматична спољна политика; развој добросуседских односа и конструктивно понашање на регионалном нивоу.

Када је реч о међународном безбедносном окружењу, Румунија прихвата чињеницу да је опасност од већег војног сукоба у Европи знатно смањена, али да и даље постоје одређени ризици и претње који могу да дестабилизују поједине регионе. Узроци ризика и претњи за ЈИЕ и црноморски регион су, најчешће, у нерешеним граничним

■ НАОРУЖАЊЕ

У наоружању КоВ Румуније је 1.258 тенкова (717 Т-55, 314 ТР-85М1, 227 ТР-580), 1.583 оклопних транспортера различитих типова, међу којима преовлађују домаћи ТАБ-71 и ТАБЦ-79, 1.238 артиљеријских оруђа (хаубица 122 и 152 mm, МБ 120 mm, ракетних бацача, противтенковских и противавионских топова различитих калибара, ракета земља-земља и земља-ваздух).

Ратна морнарица у свом саставу има три фрегате, четири корвете, шест ракетних, 12 торпедних, 20 патролних и 20 чамаца речне ратне флотиле, два минопологача, 12 миночистача и 10 помоћних бродова.

У Ратном ваздухопловству преовлађују борбени авиони МиГ-21 *лансер* (68 МиГ-21А и 25 МиГ-1Ц) и транспортни из серије Ан (укупно их има 11). Од хеликоптера у оперативној употреби је 114 транспортних и осам борбених. За обуку пилота ваздухопловство располаже са 83 авиона из серије Л-29 и 39. Противваздушна одбрана располаже са противавионским ракетама различитих типова земља-ваздух.

питањима између земаља у региону, етничким тензијама и сукобима, близини ратних и конфликтних подручја (посебно Блиски исток и црноморски регион), борби за контролу над путевима нафте, гаса, дроге, људи и оруђа за масовно уништавање. Највећа опасност је наравно међународни тероризам. Са овог аспекта, Румунија као мултиетничка, балканска и земља црноморског региона суочена је са „нестабилним безбедносним окружењем“ у коме егзистирају сталне претње миру и стабилности (Косово и Метохија, БиХ, Македонија, земље црноморског региона из бившег Совјетског Савеза).

■ ВОЈНА СТРАТЕГИЈА

Војна стратегија Румуније је основни документ оружаних снага којом се дефинише место и улога румунских оружаних снага у постизању циљева националне безбедности и одбране. Према њеним одредбама основни задатак оружаних снага је одбрана суверенитета, независности и територијалног интегритета државе, активно укључивање у процесе европске и евроатлантске интеграције, уз пуну цивилну контролу над њима.

Оружане снаге су оспособљене да спрече, одврате и у случају потребе поразе било ког агресора који угрожава безбедност румунске државе, истовремено обезбеђујући капацитете за учешће у превенцији конфликта, кризном менаџменту и колективној одбрани на регионалном нивоу. У овом документу су дефинисани постулати на којима се заснива однос Румуније према важним питањима безбедности: нема унапред одређене непријатеље нити претензије према туђим територијама; успостављени су добросуседски односи са свим земљама у окружењу и вероватноћа избијања веће војне претње у краткорочном и средњорочном периоду је минимална.

Војна стратегија дефинише и националне војне циљеве, подразумевајући под њима превенцију конфликта и кризни менаџмент који би могли да утичу на војну безбедност Румуније; подршку цивилним властима у ванредним ситуацијама и помоћ у хуманитарним акцијама; спречавање, одвраћање и доношење пораза било којој оружаном агресiji; повећање доприноса регионалној стабилности учешћем у превенцији конфликта, кризном менаџменту, колективној одбрани и хуманитарним акцијама; пуну интеграцију у све војне структуре НАТОа. ■

Благоје НИЧИЋ

ЗАЈЕДНИЧКА ОБУКА ГРЧКИХ
И СРПСКИХ ПАДОБРАНАЦА

СКОК СА ДУГОМ ЗАДРШКОМ

Уласком наше земље у Партнерство за мир створени су сви предуслови да у наредном периоду Ниш постане регионални међународни центар за обуку специјалних падобранских јединица

Двадесетак падобранаца, припадника елитне специјалне јединице оружаних снага Грчке, било је недавно у Нишу на седмодневној заједничкој обуци са припадницима 63. падобранског батаљона Специјалне бригаде Војске Србије. То је наставак вишегодишње сарадње специјалних јединица двеју армија које имају сличан програм борбене обуке и сличну намену. Циљ таквих сусрета је размена искустава у раду специјалних јединица, пре свега из области падобранства и тактичке обуке.

Заједно са својим колегама из 63. падобранског батаљона грчки падобранци извели су програм војних падобранских скокова и гађали из стрељачког наоружања, а имали су и заједничку тактичку вежбу из области извиђачких и диверзантских дејстава према програму рада у специјалним јединицама Војске Србије. Иако су у тим активностима користили наоружање и опрему домаћина, грчки падобранци су са собом понели своје падобране за специјални десант типа *крило „МС-4“*, додатну падобранску и заштитну опрему за десанте са великих висина и специјалну навигацијску опрему, како би српским колегама прикавали методе и процедуре њиховог рода.

Куриозитет овогодишњег заједничког рада био је скок са дугом задршком, односно специјални десант са великих висина и са ниским отварањем падобрана. Наиме, према западним стандардима падобрански скокови преко 3.000 метара висине

изводе се са употребом кисеоничке опреме, што додатно оптерећује падобранца на скоку. Међутим, према нашим стандардима падобранци скачу без кисеоничке опреме са висине до 5.500 метара. Скок из авиона АН-26 при брзини од 300 километара на сат са максималне висине од 5.500 метара и без употребе кисеоничке опреме биће свакако најзубудљивије искуство које ће грчки падобранци понети из Ниша.

– Ово није први пут да изводимо падобранске скокове са грчким колегама. У више наврата мање групе наших старешина биле су њихови гости, а и они су долазили код нас. Али, ово је први пут да су боравили у Србији са комплетним формацијским тимовима за извршавање борбених задатака, што нам је омогућило да радимо и извиђачку и диверзантску обуку. Није тајна да је наша падобранска школа веома призната у свету и да имамо шта да понудимо у међуармијској размени знања. Поред тога, на нишком аеродрому имамо одличну инфраструктуру за извођење падобранске обуке, па су припадници специјалних јединица страних армија веома заинтересовани да се усавршавају код нас.

Уласком наше земље у Партнерство за мир створени су сви предуслови да у наредном периоду Ниш постане регионални међународни центар за обуку специјалних падобранских јединица – каже потпуковник Мирољуб Чулић, командант 63. падобранског батаљона.

Наиме, у Нишу је пре три године изграђен савремени Центар за обуку падобранаца и он заједно са падобранским полигоном који је постојао од раније пружа најбоље услове у овом делу Европе за комплетну обуку и припрему падобранаца за извршење наменских задатака.

Осим припадника оружаних снага Грчке, за конкретнију међуармијску сарадњу са новоформираном Специјалном бригадом Војске Србије заинтересовани су и падобранци из Италије, чији се долазак очекује у наредном периоду. ■

Владица КРСТИЋ

ИРАЧКЕ
БАКТЕРИЈЕ ОТПОРНЕ
НА АНТИБИОТИКЕ

НЕВИДЉИВИ НЕПРИЈАТЕЉ

Током рата у Ираку уочен је пораст броја бактерија отпорних на антибиотике. Још од проналаска првог антибиотског средства, пеницилина, фармацеутске куће и здравствене службе широм света воде непрекидну битку са бактеријама које се стално мењају (мутирају) и постају отпорне на дотадашње антибиотике. Међутим, ниједна није до сада испољила такву резистентност као *Acinetobacter baumannii*.

Са развојем модерне медицине и ратне хирургије, средстава за евакуацију повређених и оболелих и личне заштитне опреме као што су шлем и панцир, настао је значајан пад у броју смртних исхода након рањавања на бојном пољу. На то указују и статистички подаци везани за *Операцију ирачка слобода*. Док је у Вијетнамском рату умироа сваки четврти рањени амерички војник, у Ираку је тај однос умањен на сваког десетог рањеника.

Време за транспорт до болница у САД, где се може указати свеобухватна медицинска помоћ и нега, у време Вијетнамског рата износило је чак шест седмица, док се за војнике из Ирака то мери данима.

Са друге стране, уочен је пораст броја рањеника и компликација у вези са ранама, које у одређеним ситуацијама доводе и до смртног исхода. Посебно забрињава пораст броја бактерија отпорних на антибиотике. Још од проналаска првог антибиотског средства, пеницилина, фармацеутске куће и здравствене службе широм света воде непрекидну битку са бактеријама које се стално мењају (мутирају) и постају отпорне на дотадашње антибиотике. Зато је потребно да се уложи велика средстава у истраживање и проналажење нових антимикуробних лекова. Међутим, ниједна од бактерија није до сада испољила такву резистентност као *Acinetobacter baumannii*.

То је грам-негативна бактерија из рода протеобактерија, породице *Moraxellaceae*, која је позната још од 1954. године, када су је идентификовали француски микробиолози Брису и Прево. Како радо борави у воденој средини, током Вијетнамског рата, где су се операције у великом проценту одвијале и у делти реке Меконг, више од 50 одсто рањених америчких војника имало је инфекције рана које је поспешивала и та бактерија. Међутим, то није био изузетно отпоран сој, који је данас присутан у Ираку.

Први наговештај непредвиђених догађаја била је појава необичних инфекција на болничком броду морнарице САД *USNS Comfort*, усидреном у близини обале Кувајта током првих месеци 2003. године. Хеликоптерима је свакодневно пристизало педесетак пацијената,

међу којима су били и ирачки ратни заробљеници и цивили, рањени шрапнелима од експлозија, а често и са опекотинама и преломима екстремитета. Проблеми су се испојили око трансплантата коже који се нису примали и пропадали су услед настале инфекције. Оперисане су вребале и друге неочекиване компликације попут упале плућа, септичних стања и тешких инфекција бубрежног система, које нису реаговале на антибиотску терапију. Двојица Ирачана су умрла. У брисевима са рана и оперативних поља, као и култура крви и плувачке, изолован је *Acinetobacter baumannii*.

Подаци из литературе указали су на то да је у питању релативно честа бактерија у загађеним ранама, која је изолована у Турској након великог земљотреса 1999. године. Међутим, оно што је ирачки *Acinetobacter* издвајало од других била је његова осетљива отпорност на антибиотике. Једини лек на који је био осетљив је *имипенем* из групе карбапенема, који се чува у резерви само за случајеве код којих остали антимикуробни лекови не делују. С обзиром на велику опасност од преношења бактерије на остале повређене и оболеле, морале су бити уведене најстроже мере изолације. Сви носиоци *Acinetobacteria* смештени су у један део брода у који је приступ био ограничен, а *имипенем* је масовно употребљен. Инфекција је на крају подвевена под контролу и брод је напустио Кувајт после три месеца.

■ ЛАНАЦ ЕВАКУАЦИЈЕ

Према усвојеној доктрини, повређени и оболели се из ваздухопловне базе Балад у Ираку евакуишу ка Ландштулу у Немачкој, где је смештена највећа америчка војна болница у Европи. Одатле се превозе у Медицински центар морнарице САД у Бетесди, држава Мериленд, или у Медицински центар армије САД *Волтер Рид* у Вашингтону.

Одједном је *Acinetobacter* почео да се појављује у све већем броју дуж ланца евакуације. Почетком 2005. године, скоро трећина рањеника примљених у болницу у Бетесди имала је колоније *A. baumannii*, а код више од 70 пацијената у *Волтер Риду* појавио се у крви. Само се неколико раних случајева могло директно повезати са болничким бродом, али су зато сви инфицирани пацијенти и преносиоци били претходно лечени у војним болницама у Ираку. Разлог за велику забринутост посебно је представљао пораст броја *A. baumannii* резистентних на *имипенем*.

Микроб се прати већ дуго година, али, према речима директора Института за истраживање инфективних болести из Чикага, одједном је почео да расте број ових бактерија отпорних на дотадашњи „антибиотик задњег избора“. Прво је уочено да је 10 одсто отпорно, потом 40 одсто, а затим 90 одсто. Ово је застрашујућа перспектива. Осим *имипенема*, у том случају за лечење преостаје само *полимиксин Е (колистин)*. Тај лек је изузетно токсичан за бубреге, до те мере да 25 одсто болесника који га примају задобија тешка и трајна бубрежна оштећења. Та бактерија показује велику отпорност и у спољашњој сред-

ни, јер може да опстане током више седмица на душцима са болесничких кревета, стетоскопу, манжетни апарата за мерење притиска или компјутерској тастатури.

■ ФАТАЛНИ ИСХОДИ

Врло брзо је уочено да *A. baumannii* не напада здраве људе, већ да су они преносиоци бактерије. Она вреба „најбољешње од болесних и најслабије од слабих“, и улази у тело кроз отворене ране, катетере и тубусе (цеви за дисање) болесника који леже у јединицама интензивне неге, а најчешће је преноси болничко особље, родбина болесника и посетитоци. Трећина инфекција је настала преко рана на екстремитетима, а 25 одсто је пренето ваздушним путем.

Типичан пример за ваздушни пренос инфекције је смрт маринца тешко рањеног крајем августа 2004. године од експлозије мине, која је том приликом усмртила двојицу његових сабораца. Осим прелома лобање и ребара, маринац је задобио прелом вратног дела кичменог стуба, опекотине леђа и ране у пределу трбуха. Хеликоптером је пренет до 31. пољске болнице у Ибн Сини (Багдад), где му је извађена слезина и обрађене ране. После три дана је превезен у болницу у Ландштулу где је подвргнут лечењу опекотина, а кичмени стуб му је додатно стабилизан за следећи лет до болнице у Бетесди, где је примљен седам дана након рањавања. Почетком септембра почео је самостално да дише, те је искључен са респиратора. У инвалидским колицима је одгуран на утакмицу америчког фудбала, а почео је и да хода уз придржавање. Затим је премештен у болницу за ратне ветеране на Флориди, где је понекад могао и да помогне ослепелим маринцима који су такође били на лечењу. Мада је ток опоравка био задовољавајући, повремено је добијао чудне тегобе као што су необјашњиве главобоље, осипи по кожи и напади грознице који су перзистирали и поред свих испитивања и примљених лекова.

Крајем октобра нагло му се погоршало опште стање, скочила је температура, крвни притисак и повећао се број белих крвних зрнаца. Убрзо је постао дезоријентисан у времену, про-

стор и према особама, а на крају је дошло до отока великог и малог мозга, те су неуролози дијагностиковали мождану смрт. Обдукција је показала да је *A. baumannii* доспео у тело маринца при рањавању и с временом слабио одбрамбене способности његовог организма, већ начете тешким ранама, до те мере да је омогућио другу бактерију, *Nocardii*, да изазове менингитис (упалу мозданих овојница), што је резултовало фаталним исходом. Још пет болесника је убрзо подлегло *Acinetobacteru*: једна шездесеттворогодишња жена, тежак хронични плућни болесник, која је лечена у Ландштулу на истом одељењу интензивне неге као и рањени маринац, те четири цивила у болници *Волтер Рид* који су такође били у лошем општем стању.

Ови догађаји су представљали јасан знак за узбуну и потребу оформљења ЕРІКОН-а (епидемиолошки тим), састављеног од војних епидемиолога, микробиолога и инфектолога, чији је

ИЗАЗОВ НА ДВОБОЈ – КОБАСИЦОМ

Невидљиви непријатељ је одувек задавао страх. Чувени немачки државник, Ото фон Бизмарк, једном је приликом ушао у оштру полемику са познатим професором медицине. Вербални сукоб се распламсао до те мере да је Бизмарк изазвао професора на двобој. Изазвани је имао право на избор оружја. Професор је изабрао *кобасице*, и Бизмарку послао један пар. У пропратном писму објаснио је да је једна од кобасица затрована *трихинелом*, и оног ко је поједе очекује дуго и мучно умирање, а у најбољем случају доживотни инвалидитет. Препустио је избор Бизмарку и обећао да ће он појести преосталу кобасицу. Немачки канцелар је одбио изазов, наредио да се кобасице униште, а професора позвао на вечеру у знак помирења.

ПОСАО ЗА ГЕНЕТИЧАРЕ

Тим генетичара са америчког универзитета Јејл успео је да идентификује 16 „туђих острва“ на геному *A. baumannii*, односно сегментата ДНК које ова бактерија преузима од других микроорганизама како би увећала своју отпорност. Применом процеса *мутације*, којим се деактивирају патогени гени који нападају организам домаћина, смањује се вируленција микроба. Чланови тима верују да ће успети да открију и окидаче који активирају вируленцију бактерије, као и токсине које ослобађа након што уђе у домаћина.

ИНФЕКЦИЈЕ СЕ ЛАКО ШИРЕ

задатак био да установе начин ширења инфекције. Након боравка у Ираку, тим је дошао до следећих закључака: пољске болнице (*combat support hospitals*) у Ираку смештене су под шаторима, што је велики проблем са аспекта очувања стерилних услова које захтевају операционе сале. Свеprisутни пепас, ветар и висока амбијентална температура негативно се одражавају на поузданост апаратуре, а и нападање струјом и водом. Из тих разлога је Министарство одбране САД усвојило модификоване контејнере за бродски превоз терета као преносиве операционе сале. Међутим, у сваком од њих се у истој временској јединици изводио операциони захват на двојци рањеника, што уз хирурге, анестезиологе, инструментаре и остало особље чини контејнер претрпаним и знатно увећава ризик од ширења инфекције. Уз то је у појединим болницама, као што је 28. CSH, проблем прања рубља решен на незадовољавајући начин, јер је само један сервис за прање и сушење морао да подмири не само потребе те болнице, већ уз то још 4.000 америчких и британских војника.

У извештајима Министарству одбране наводи се да и чаршафи и компресе, којима су покривани рањеници за транспорт у Немачку, нису замењивани новим, те су болнице остајале без потребног рубља. Инфраструктура у болници *Ибн Сина* била је у јадном стању. Кровови операционих сала и складишта опреме и завојног материјала су прокишњавали, а у вентилациони систем уселили се голубови, чији је измет тако доспевао и у операционе сале. Међутим, изненађујућа чињеница је била да се *A. baumannii*, сада већ названа „ирачка бактерија“ (*Iraqibacter*), налази само у операционим салама и јединицама интензивне неге. Рањеници јесу доносили разне врсте *Acinetobacteria* из пустиње у болнице, али су сам *A. baumannii* добијали у болницама. Ланац евакуације рањеника је тако постао примарни начин ширења инфекције.

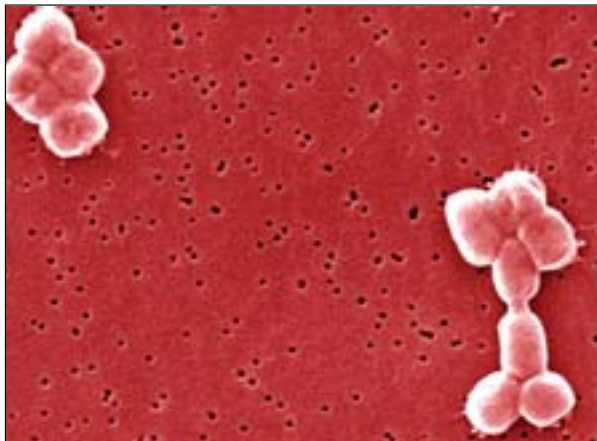
■ МЕРЕ ЗАШТИТЕ

Тим ЕРИКОН-а је предложио свеобухватне мере: пољске болнице морају много строже и у потпуности применити поступке дезинфекције и стерилизације, почев од филтера за прочишћавање ваздуха, преко ригорозног прања руку за сво медицинско особље, до редовне замене рубља. Дебридман (обрада) рана морао се извести много агресивније, јер је некротизовано, изумрло ткиво идеално место за развој микроорганизама. Завоје на ранама требало би мењати ређе како би бактерије имале мање прилике да доспеју у ране. Антибиотици широког спектра не давати насумице, већ након добијеног антибиограма, односно идентификовања микроорганизама и антибиотика на који је осетљив.

Требало би напоменути да, за разлику од цивилних болница, које природним катастрофама и великим саобраћајним удесима примају повређене и оболеле само до попуне својих капацитета, а сви следећи заобилазе ту болницу и упућују се у друге стационарне здравствене установе, војне пољске болнице морају збринуте све повређене и оболеле, односно довести их у стање које омогућује њихов транспорт у установу вишег ранга. У зависности од интен-

Acinetobacter baumannii је у Француској током 2003–2004. године захватио више од педесет стационарних здравствених установа и проузроковао 34 смртна случаја. У лондонској болници *St. Mary's* умрло је 39 људи. У Америци, у држави Аризона, током два месеца утврђено је 236 случаја инфекције *A. baumannii*. Пре неколико година у Чикагу је инфициран 81 болесник бактеријом отпорном на антибиотике, што је за последицу имало 14 смртних исхода.

Према подацима америчког Центра за контролу и превенцију болести, нови сојеви високо отпорних бактерија су скоро четири пута смртоноснији од старих.

зитета ратних операција, односно броја повређених и оболелих, може се догодити да доктори и особље буду загушени бројем новопристиглих пацијената, када се нужне мере дезинфекције и стерилизације морају свести на неопходни минимум, како би се на време свима указала помоћ.

■ СУПЕРМИКРОБ

Прва препрека на путу реформи указала се у ланцу евакуације. Свака карика је била под контролом различите службе Министарства одбране, између којих није било координације у вези са контролом инфекција, као ни јединственог става о врсти антибиотика који треба користити у одређеним приликама. Стога се наметнула потреба за формирањем централизоване базе података у Министарству, што је и урађено, те оснивање тимова за надзор кретања инфекције и њену право-времену контролу, уместо чекања на извештаје о избијању и накнадном реаговању.

Acinetobacter baumannii изненађује својом отпорношћу, а тим генетичара је установио да он садржи најбројнији скуп генетских измена који је до сада откривен у неком живом организму. Наиме, од своја 52 гена чија је намена заштита бактерије од антибиотика, зрачења и других средстава за масовно уништење микроорганизама, *A. baumannii* је скоро све њих преузео од осталих врло отпорних бактерија као што су *Salmonella*, *Pseudomonas* и *Escherichia coli*. Стога је добио још један надимак – супермикроб (*superbug*). Ово није једини примерак живих бактерија, јер раме уз раме са њим ступа и *Clostridium difficile*, који напада болеснике који су дуго лечени антибиотиком оралним путем, где је уништена нормална цревна флора, тј. бактерије које се под нормалним условима налазе у цревима. Трећи је MRSA, односно *Staphylococcus aureus* резистентан на метицилин, који је, према америчким статистикама, одговоран за велики број фаталних исхода интраспиталних инфекција у САД – лако се шири, а за разлику од *A. baumannii*, напада и здраву популацију. Он је од бактерије *Enterococcus* преузео гене који су га учинили отпорним на ванкомицин, који је уз имипенем такође био „антибиотик задњег избора“.

A. baumannii је сада део свакодневнице у многим војним болницама као и одељењима за лечење опекотина и јединицама интензивне неге цивилних болница. У складу са протоколом, предузима се активни надзор у смислу узимања бриса са ране, испод пазуха и са препонског предела повређених, уведене су мере изолације за инфициране болеснике и преносиоце, те редовно брисање руку убрисима натопљеним алкохолом. Директор одељења за јавност Америчког удружења за инфективне болести је изјавио: „Утврђени су планови за поступак у случају терористичког напада биолошким оружјем и пандемију грипа, али су овде у питању стотине хиљада људи који могу умрети услед реалне, а не теоретске претње. Бактерије су за корак испред нас... мора се размишљати на дуге стазе“. Епидемиолог из Центра за контролу и превенцију болести (CDC, *Center for Disease Control and Prevention*) наглашава: „Бактерије се врло, врло брзо развијају. Оно што је лоше јесте да смо ми још далеко од нових лекова који делују на њих. То би требало да буде знак за узбуну“.

А то је велика истина. ■

Др Александар МУТАВЦИЋ

УКРАЈНСКИ БРОДОВИ НА ВЕЖБИ НАТОА

Ради припреме украјинских јединица за придруживање НАТОу, украјински борбени бродови припремају се за учешће у антитерористичкој операцији Алијансе „Active Endeavour“ која ће се одржати у акваторију Средоземног мора током јуна.

Припреме украјинских бродова ће се одвијати у три фазе. Прва фаза припрема обавиће се за време пловидбе од Севастопоља до Таранта (Италија), уз пратњу једног брода НАТОа који ће координирати и контролисати извођење задатих вежби. Друга фаза припрема ће се извести у заливу Суда (Грчка), где ће се успоставити комплетне комуникације са бродовима НАТОа, уз помоћ британске фрегате. Трећа и последња фаза ће се одржати у акваторијуму Средоземног мора када ће се украјински бродови придружити бродовима НАТОа и извршавањем различитих ситуација на мору показати да су испунили стандарде које захтевају операције са поморским снагама НАТОа и спремност за учешће у вежби. Ова операција је допринос борби НАТОа против тероризма на мору. ■

АМЕРИКАНЦИ ОБУЧАВАЈУ МАКЕДОНСКЕ ГРАНИЧАРЕ

Припадници америчког Бироа за имиграцију из Министарства за унутрашњу безбедност на специјалистичком курсу у трајању од месец дана, обучаваће припаднике македонске граничне полиције у начинима и методама које се користе у трагању за лицима осумњичених за пребацивање људи и других активности у граничном појасу.

Обука македонских граничара је у складу са напорима САД на спречавању нелегалних миграција људи из арапских земаља у Европу преко балканских земаља. ■

БОРБЕНА ГРУПА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Новоформирана мултинационална борбена група ЕУ „Helbrok“, састављена од јединица из Бугарске, Грчке и Кипра, извела је своју прву заједничку вежбу, под називом „Европа И-07“. Вежба је трајала пет дана и изведена је у рејону Аскос-Профитис у Грчкој.

Према сценарију, на вежби је извођена операција управљања кризом на једном од острва у Егејском мору, без коришћења ресурса НАТОа. Разрађени су задаци о евакуацији и дотурање хуманитарне помоћи у складу са директивама Војног комитета ЕУ. Општи циљеви вежбе су активирање, обука, размештање штаба борбене групе, планирање и извођење операције за управљање кризама под руководством ЕУ и тестирање и оцена рада комуникационих и информатичких система на вежби. ■

ВЕЖБА У АТЛАНТИКУ

Уз централни део обале Аргентине у првој половини маја изведена је вежба под називом „UNITAS 48-07“. Реч је о међународним маневрима којима се увежбавају морнаричке јединице САД, Аргентине, Бразила, Чилеа и Шпаније.

На вежби је било ангажовано 13 борбених бродова и две подморнице. Вежба је традиционална и ове године се одржава по 48 пут. Основни циљ ових вежби је јачање односа партнерских нација у извођењу поморских операција по различитим сценаријима. ■

ПРИПРЕМЕ НАТО ВЕЖБЕ У ХРВАТскоЈ

Сплит је био домаћин Главној планској конференцији за вежбу НАТОа „Noble midas 07“, на којој је било присутно више од 200 учесника. Конференција је једна у низу активности у процесу планирања и извођења вежбе, за коју је одговорна Команда морнаричких снага НАТОа у Напуљу.

Циљ вежбе је увежбавање савезничких, како морнаричких тако и здружених снага и њихово довођење у високи степен готовости за употребу у оквиру мисија и задатака снага НАТОа за брзо деловање (NRF). Вежба ће се од 1. до 12. септембра извести на територији Хрватске. ■

MAKING HISTORY®

THE CALM & THE STORM

WORLD POWER SCORING		Manpower	Industry	Resources	Financial	Total Points
	United States	258	503	102	1	864
	United Kingdom	363	342	46	1	752
	Germany	129	268	53	0	450
	USSR	177	208	34	0	419
	France	143	163	17	0	323
	China	246	49	4	1	300
	Japan	117	134	10	0	261
	Italy	78	91	1	0	170

2.0.0.291

QUIT GAME

BACK

ИГРА ЗА СРЕДЊОШКОЛЦЕ И СТУДЕНТЕ

Стварање историје је нова стратегијска симулација која обрађује тематику из блиске историје (Други светски рат). Ипак, за разлику од осталих наслова који немају тачно одређену циљну групу својих купаца, овај је један од ретких покушаја да се средњошколцима и студентима привуче пажња.

СТВАРАЊЕ ИСТОРИЈЕ

У школској верзији ове игре (која је бесплатна, али скраћена) обрађено је неколико кључних дешавања попут искрцавања у Нормандији или битке за Велику Британију. Овде вам приказујемо пуну верзију ове симулације која је много обимнија и захтева много више вашег времена.

Квалитет симулације је у детаљном праћењу стварних дешавања али имате и могућност да промените ток историје. Наравно ваш утицај се одражава на каснија дешавања, па добро морате да пазите како реагујете на одговарајуће претње за државу коју водите. Лако се деси да ако играте са СССР-ом будете нападнути од Румуније, ако сте заборавили да чувате тај део ваше територије. Наравно, Румунија вас неће напасти тек тако, али ако има савез и ако сте ви у рату са неком већом земљом, постоји велика вероватноћа да добијете још једног непријатеља.

Наравно тешко ће вам бити да у самом старту много промените ток историје, а и да победите. Ви као играч можете играти са једном од осам великих сила тог времена – а то су Велика Британија, Француска, Немачка, Италија, Јапан, СССР, САД и Кина. Свака од њих има своје предности и недостатке. Остатак света су

преко осамдесет нација и преко осам стотина региона, где су свакој нацији детаљно урађени економија, дипломатија, идеологија, инфраструктура свих региона, њихових терена и ресурса.

Са вашим јединицама можете да урадите све што је и било познато у то време. Од блицкрига са вашим тенковима (ако играте са Немачком), уништавања фабрика са вашим бомбардерима, до борби на Пацифику са флотата и носачима авиона. Уз помоћ истраживања добијате нове јединице. преко којих вам се отварају нове могућности за даља истраживања. Она иду до атомске бомбе и треба да водите рачуна шта којим редом истражујете. Кашњење значи застарелу армију. Ако претерате са истраживањем вероватно нећете моћи да изградите одбрану.

Мапа на којој се одвија ова симулација је урађена у три димензије са детаљним градовима и војним јединицама. Економија и економска помоћ, трговина, производња и развој производње, савези које можете створити или им се придружити, скоро су обавезни јер без савеза врло вероватно ћете бити нападнути и чак од слабијих противника ако су они у неком савезу. Ако покушате да приступите неком савезу, сви постојећи чланови ће гласати за или против вашег пријема.

Борба на појединим територијама може трајати и неколико кругова уколико вам накнадно стиже појачање. Обавезно водите рачуна о врстама ваших јединица, јер тешки бомбардери нису добри за подршку вашим трупама а и коштају много више од лаких бомбардера. Борба траје док једна од страна не изгуби своје трупе или се не повуче са те те-

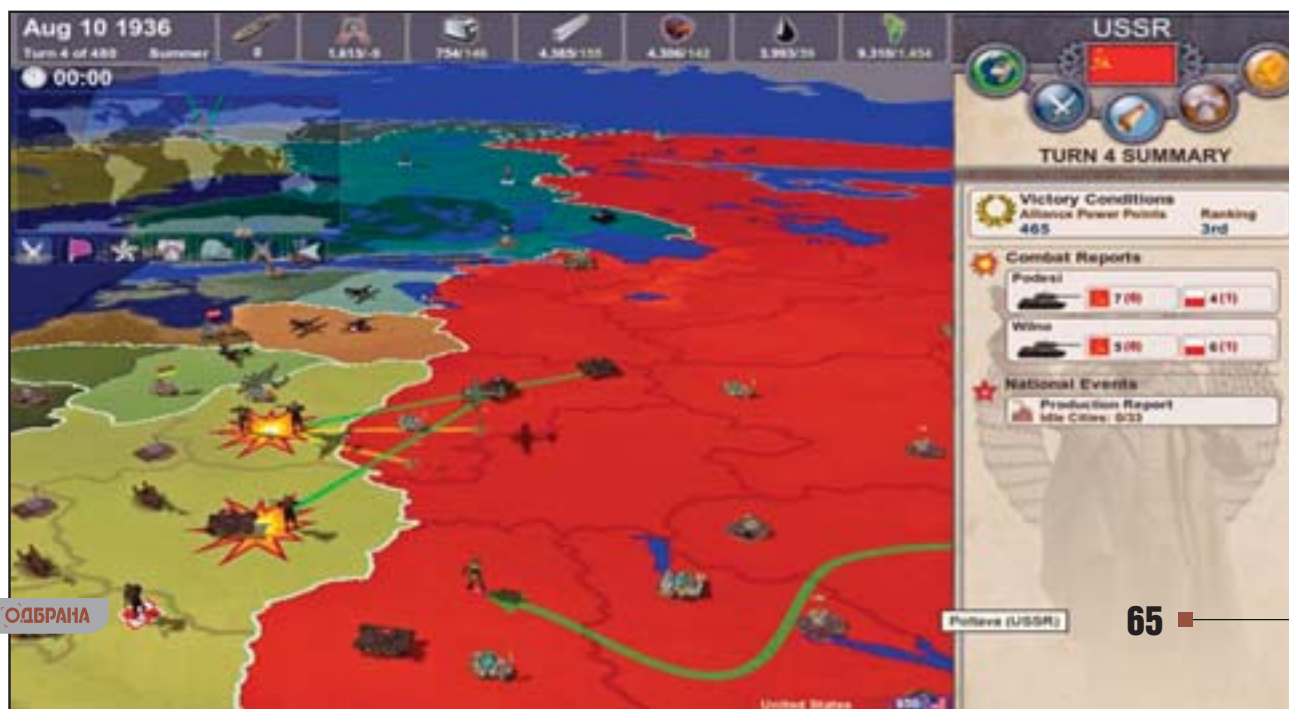

риторије. Земља која је била последња у поседу неке територије, добија и њене ресурсе све док је трупе неке друге земље не заузму. За покретање ваше армије трошите ресурсе па пазите да превелика армија не уништи вашу економију.

Играње се одвија на потезе од којих сваки представља седам дана. Да не бисте претерано дуго чекали на остале играче (ако играте истовремено са више њих) време у игри вам пролази, па се тако ваш потез после неколико минута аутоматски завршава. Максимално може играти осам учесника истовремено. Циљ је да победите на неком од следећих поља: као држава, као савез, или као идеологија. Такође је могуће и правити сопствене сценарије као и већ одигране послати на Интернет да бисте могли да се похвалите или да проверите ваше стратешке квалитете. Симулација је комплексна и пружа вам многе могућности за експериментисање, али и много сати добре забаве.

Детаље око ове симулације можете погледати на страници www.making-history.com

Игор ВАСИЉЕВИЋ

ЈИРЖИ ДИНСТБИР,
НОВИНАР И ДИПЛОМАТА

ОПТИМИЗАМ ЈЕ СТРАТЕГИЈА УСПЕХА

Глобализација није идеја, већ стварност. Да би се она контролисала и користила за људски развој, поштовање неких основних вредности, мора се истоветно односити на све народе и појединце. Свуда постоје и добри и лоши људи. Различити могу бити услови, историја и друштвене класе. Могу додуше постојати добре или лоше владе, али не и добри или лоши народи.

Један је од еминентних чешких интелектуалаца који су 1977. године формирали независну асоцијацију за људска права познату као „Повеља 77“. Од 1989. до 1992. године био је министар спољних послова и заменик премијера Чехословачке. Од 1998. до 2001. године био је специјални извештач комитета за људска права УН на простору бивше Југославије. Остао је упамћен по својој објективности и непристрасности. Оснивач је, идејни творац и председавајући чешког Савета за међународну сарадњу, невладине организације која промовише међународну размену мишљења. Добитник је великог броја домаћих и страних награда, међу којима су и Легија части, Малтешки крст, Херој слободе штампе... Господин Јиржи Динстбир говори нам о томе како види будућност Косова и Србије, о Србима као народу, али и о српској политици, глобализацији, дијалогу међу народима, верујући да је и данас борба за слободу и демократију дубоко смислена, јер је људско достојанство непрекидни процес.

Судбином одређени или појединачним енергијама обликовани, наши животи одвијају се на сасвим различите начине. Шта је то што је одредило Ваш живот, што га је учинило баш оваквим какав је? То могу бити идеје, догађаји, људи, процеси....

– Ми се заправо већ формирамо у детињству. Моји родитељи су били доктори, а такође и веома друштвено активни. Отац је имао двеста хиљада књига у кући и био је председавајући одбора градске библиотеке. Моја

мајка је организовала здравствену заштиту за социјално угрожену децу. Њен отац је био пијаниста Емил Хајек, који је сарадио Музичку академију у Београду. Међу својим пријатељима су имали докторе, врхунске музичаре, писце, сликаре и раднике. Тако сам и ја одрастао у једном културном и толерантном окружењу. Тај утицај је од мене направио човека који не цени људе по њиховом полу, националности, религији, професији или политичким опредељењима, већ на основу њиховог људског и стручног квалитета.

**Током 1977. године заједно са групом чешких интелектуалаца формирали сте независну асоцијацију за људска права познату као „Повеља 77“. Чини се да су људска права у годинама које су уследиле још више кршена. Какав је то пут којим иде цивилизација, потирући саму себе?*

– Ако желите да пропагирате људска права, не смете се руководити дуплим стандардима. Ако због политичких интереса у некој ситуацији осудите кршење људских права, а исто то не урадите и у неком другом случају њиховог кршења, онда таквим понашањем и одлукама побијате саму идеју људских права – њену суштину.

Где је по Вашем мишљењу идеја глобализације на том путу?

– Глобализација није идеја, већ стварност. Да би се она контролисала и користила за људски развој, поштовање неких основних вредности, мора се истоветно односити на све народе и појединце. Свуда постоје и добри и лоши људи. Различити могу бити услови, историја и друштвене класе. Могу додуше постојати добре или лоше владе, али не добри или лоши народи.

Идејни сте творац, оснивач и председавајући чешког Савета за међународну сарадњу, невладине организације која радом својих клубова истински шири пријатељство међу народима Европе и света. Који је то заједнички именитељ у комуникацији који такву сарадњу чини могућом, с обзиром на то што се никада неће сасвим израчунати шта је природно стање човечанства – мир или рат?

– Дијалог међу људима, народима, континентима у глобалном друштву мора стално да буде у току. Агресивни конфликти и рат ништа не решавају, већ само продубљују тензију, чак и мржњу, и спречавају људе у налажењу решења.

Током 1998. године Ви сте били специјални извештач Комитета за људска права УН за Југославију, БиХ и Хрватску. Писали сте о односима Србије и Црне Горе, указивали на сву погрешност бомбардовања Србије 1999. године. Истински и вишесложно бавећи се Србима, шта сте о нама спознали?

– Нисте ни бољи нити лошији од нас, нити од било ког другог народа. Моји пријатељи у вашој земљи су исти као и ја; мисле у истим категоријама, имају сличне снове о будућности вашег народа, покушавајући да разумеју друге. Свако друштво има отимаче, људе жедне новца и моћи који све претпостављају себи. Само су историја и унутрашњи проблеми ваше земље мало компликованији, и као последицу имају то да је став Срба према проблемима понекад нешто милитантнији него што је то код нас Чеха. То је делимично и последица понашања светске заједнице. Драго ми је да је то почело да се мења, иако хипокритично антисрпско расположење још постоји у неким западним круговима. У нашој земљи то није случај, јер већина Чеха то никада није прихватила.

Како гледате на рад садашњег специјалног извештача УН за Косово и Метохију, Мартија Ахтисарија?

– Господин Ахтисари је покушао да нађе неки компромис и на крају одустао. Највероватније је увидео да је немогуће задовољити легитимну позицију Срба, а у исто време и позицију косовских Албанаца који захтевају независност која се коси са принципима међународног права, и чији су радикали из УЧК дошли на власт на основу терористичких напада. После бомбардовања Југославије и после осам година потпуне неуспешности међународних

организација да спрече етничко чишћење, он је сматрао немогућим да гарантује безбедност и нормалан живот за косовско друштво. Тако је то сада у рукама Савета безбедности.

Каком Вам се чини будућност Србије и Косова?

– Судићи по садашњој ситуацији, тешко да постоји једноставно решење за Косово. Покушаји да се проблем скине са дневног реда тако што ће се Косову дати независност су опасни, јер таква одлука може да створи нове потенцијалне проблеме и конфликте. Можемо само да се надамо да то неће проћи у Савету безбедности, и да у том смислу неће бити унилатералне акције. Србија је сада на добром путу, преговори о асоцијацији са Европском унијом се не могу више одлагати. Убеђен сам да се проблеми целокупне територије бивше Југославије могу напокон смирити уласком у Европску унију. То је још далеко, али сама перспектива чланства и све неопходне промене за време преговора ће помоћи да се постепено превазиђу последице историјских сукоба. Верујем да ће Србија имати одлучујућу улогу као земља централног Балкана.

Колико је Косово данас питање историје, а колико политике?

– И једно и друго. За Србе и Албанце је углавном питање историје. За многе политичаре у Европи и Америци то представља политику пуну неразумевања, често хипокритичности, уз тенденцију да се што пре ослободу косовског проблема.

Полazeћи од претпоставке да нико није безгрешан, које су највеће грешке и пропусти српске политике данас?

– Шта подразумева српску политику? Ви такође имате разноразне политичаре. Мислим да је за Србију најважније да се превазиђу поделе у оквиру демократских снага и да се усагласите око основног националног интереса. Додуше, иста је ситуација и у многим другим земљама, укључујући и Чешку Републику. У демократским земљама многи политичари и њихове партије дају предност својим себичним интересима у односу на интересе државе. Као што је Жан-Пол Јункер рекао: „Сви знамо шта треба да се уради, али не знамо како да будемо поново изабрани ако то успемо да урадимо.“

Због својих уверења у младости сте били и у затвору. Сада, на почетку новог века и новог миленијума, шта је то за шта мислите да се још увек вреди борити?

– Смислена је борба за слободу и демократију, јер је људско достојанство непрекидни процес. Детаљи и околности се мењају, али нове опасности увек израњају.

Србија је кључна земља за решавање проблема на Балкану, али и за интеграцију у европски пројекат – рекли сте на додели награде у Београду. Хоће ли Србија коначно добити заслужену подршку Европе?

– Као што рекох, расположење се мења. Подршка Србији у Европској унији је једна од тачака коју подржава целокупни политички круг Чешке. Припреме за укључење југоисточне Европе у Европску унију један је од приоритета чешког председавања у 2009. години.

Уколико оптимизам није последица недостатка информација, нити неког дефекта у мозгу, већ једноставно – стратегија успеха, мислите ли да ће Срби умети да буду оптимисти?

– Ако прихватите да је оптимизам стратегија успеха, онда немате другу могућност него да будете оптимисти. Може се чак и рећи да оптимизам произилази из воље, али и из тешког рада.

Мислим и да нас то у шта верујемо, прилично одређује као људе. Шта је то у шта Ви, после девалвације многих вредности, успевате да верујете?

– Верујем у личну слободу као предуслов за личну одговорност. Такав однос се најчешће заснива на образовању, солидарности са другима, интересовању за оно чиме се бавите, и на покушају да живите у истини, знајући добро колико вам је ограничена могућност да разумете све њене аспекте. ■

Драгана МАРКОВИЋ

ЛАМАРТИНО СРБИЈИ И СРБИМА

Амфитеатар Народне библиотеке Србије био је, 24. маја, препун званица и публике на представљању књиге Алфонса де Ламартина „Списи о Србима“, први пут објављене у целисти на српском језику и у истим корицама са француским изворником

Књига „Списи о Србима“, обима 288 страница, садржи одломке из дела великог романтичарског песника Алфонса де Ламартина (1790–1869), у којима је реч о Србији и Србима. То су „Пут на Исток“, чији је пуни наслов „Успомене, утисци, мисли и предели за време пута по Истоку или Белешке једног Путника“ (1835), „Нови пут на Исток“ (1851–1853) и „Историја Турске“ (1854–1855).

О књизи је говорила преводилац и писац обимног предговора о Ламартиновом прозном делу, са нагласком на текстовима који се тичу наше земље и нашег народа, проф. др Јелена Новаковић, шеф Катедре за романистику Филолошког факултета Универзитета у Београду.

Аутор опширног говора Ламартиновој књизи јесте историчар Дејан Ристић, саветник у Министарства рада и социјалне политике Србије.

Ламартинова дела сведоче о француско-српским културним везама које датирају одавно и иду у два смера: утицај француске културе у српској културној средини и занимање Француза за Србију, њену историју и њену културу. То занимање појачава се у 19. веку, у доба романтизма, када се појављују преводи српских народних песама, прво на немачки, а онда и на француски језик. Тако Елиза Војар објављује „Les Chants populaires des Serviens“ (1834), које је Ламартин читао, док је историјске чињенице црпио из књиге немачког историчара Леополдеа Ранкеа „Српска револуција“.

Одломци из Ламартиновог „Пута на Исток“ изазвали су, с разлогом, велику пажњу у српској културној средини, како наших еминентних романиста и компаратиста, попут Радоја Кнежевића, Н. Банашевића, М. Павловића, и других који су се бавили тим везама. Често су они преводјени и цитирани, ушли су у неке

убенике француског језика, један одломак је крупним словима био исписан на пануу у Музеју српског устанка у Београду, а други на спомен-плочи у унутрашњости Ђеле-куле у Нишу. Одломци из „Новог пута на Исток“ и „Историје Турске“ мање су познати широј публици.

Путовање по Србији подстакло је Ламартина да изрази и неке мисли које имају општељудски значај. Таква је мисао о мултикултуралности коју изражава када у „Путу на Исток“, каже: „Ти једноставни и честити људи, који су ме водили, служили, чували, неговали, као што би браћа чинила за брата, доказали су, у многим недаћама током осамнаестомесечног путовања по туђој земљи, да све религије имају свој божански морал, све цивилизације своју врлину, а сви људи осећање за правду, доброту и лепоту, које је различитим словима у њихово срце утиснула божија рука“.

Тим Ламартиновим речима, за које сматра да би чак могле да стоје као мото некој књизи из нашег времена, закључила је Јелена Новаковић своје излагање и захвалила Сектору за борачко-инвалидску заштиту Министарства рада и социјалне политике Републике Србије за покретање библиотеке „Баштина ратника“ код Издавачке куће „Утопија“. Посебну захвалност упутила је Жерому Кошару, првом секретару Амбасаде Републике Француске у Београду, за подршку у објављивању Ламартинових текстова.

Присутне на представљању Ламартинових „Списа о Србима“ поздравила је и Весна Стевановић, заменица управника Народне библиотеке Србије, а пригодним речима обратила се и Корина Коман, директорка Француског културног центра у Београду.

Водитељ програма била је књижевница Марија Бишоф, а на промоцији је наступио и београдски камерни хор „Cantantes“, изводећи одабране „Руковети“ Стевана Стојановића Мокрањца.

У предворју библиотеке приређена је пригодна изложба географских карти из тог доба и оригиналних дела Алфонса де Ламартина.

После књига Аријуса ван Тинховена „Страхоте рата у Србији – дневник ратног хирурга“ и Алфонса де Ламартина „Списи о Србима“, у библиотеци „Баштина ратника“ и даље ће бити објављиване драгоцене књиге и сведочанства о Србима и њиховој историји, али и подсећање на пријатељство и сарадњу са знаменитим личностима других народа. ■

Д. СТЕФАНОВИЋ

ВОЈНО ДЕЛО

Општевојни теоријски часопис „Војно дело“, у броју који покрива прво тромесечје текуће године, објављује радове познавалаца актуелних проблема везаних за област светске и домаће безбедности. У домену међународних односа, „Војно дело“ доноси осврте проф. др Радослава Гађиновића о значају међународног права у супротстављању тероризму, мр Саве Савића који се бави савременим теоријама међународних односа, мр Милоша Петровића о заштити цивила у немеђународним оружаним сукобима, и Срђана Старчевића о вези

Партнерства за мир и глобализације.

Милоје Здравковић у најновијем броју „Војног дела“ пише о функцијама војне дипломатије, док су се у рубрици о војној науци и ратној вештини огласили доц. др Илија Кајтез, текстом о снази и моћи оружја Римске империје, и мр Саша Милутиновић, који је појаснио појам и класификовање мировних операција УН.

Приказ публикације о равнотежи војних снага у свету 2004–2005. године дао је др Тодор Мирковић, а тему о разлозима за и против школовања жена за официрске дужности у Војсци Србије обрадили су др Јованка Шарановић и проф. др Зоран Килибарда. ■ А. А.

БЕЗБЕДНОСТ ЗАПАДНОГ БАЛКАНА

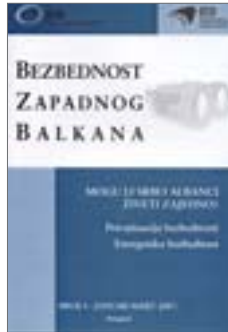
Четврти број часописа „Безбедност Западног Балкана“, који издаје Центар за цивилно-војне односе и Београдска школа за студије безбедности, обимнији је (80 страна) од претходна три и добио је нови допадљивији визуелни идентитет. На повећање броја страна утицала је одлука Уредништва да часопис излази четири пута годишње, уместо шест пута како је раније било планирано.

Нови број отвара текст Патрика Хондуса: „Могу ли Срби и Албанци живети заједно?“. Следе два текста у којима се анализирају узроци и правна регулатива нараслог приватног сектора безбедности у Србији, са кључним питањем: да ли је овај феномен део решења или пак део проблема безбедности.

Ту су и два текста о енергетској безбедности, у којима се посебно сагледава енергетска безбедност Србије.

Све присутније у академским и политичким дебатама јесте увођење биометријске технологије у безбедносни менаџмент. У тексту који се бави том темом прочитаћете по чему је српска дебата о биометријским личним картама карактеристична.

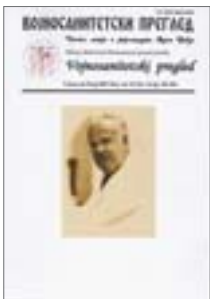
На крају је рубрика намењена рецензијама веб-сајтова и стручних публикација и приказ једног од најзначајнијих веб-портала из области безбедности. ■

ВОЈНОСАНИТЕТСКИ ПРЕГЛЕД

Институт за научне информације ВМА објављује месечни часопис „Војносанитетски преглед“, са циљем да омогући медицинским научним радницима да додатно унапреде своја знања.

У садржају мајског броја издвајају се прилози групе аутора о лечењу једне врсте затворених прелома и о лечењу карцинома простате, и чланак Милене Крстић и Новице Стајковића о ризику од инфекције лажном болешћу, коју уједом преносе крпељи. ■ А. А.

ЗБИРКА ПЕСАМА
„СУНЦЕ И КАМЕН“
МИЛОВАНА КРУНИЋА

ОД ИСХОДИШТА КА КОНАЧИШТУ

У покушају да се не повинује заводљивим чарима класичних јапанских поетских форми, детерминисан пре свега сопственим унутрашњим рамовима, песник је отишао још даље, додирујући нове светове, где се стихови претапају у бројеве и обрнуто и где форма наглашава смисао

Најновија, двадесет прва, збирка поезије Милована Крунића објављена је у едицији „Савремена поезија“ издавачке куће „Свет књиге“ из Београда. Већ сам наслов, „Сунце и камен“, указује на вишеслојност ове поезије: од буквалног схватања појмова *сунце* и *камен*, као лајт-мотива Крунићевог песничког казивања, до метафора за живот и смрт његове поетске филозофије, чија је потка мисао да су живот и смрт нераскидиво повезани и део истог процеса – бивствовања, постојања.

Рукопис је подељен у четири целине: „Сунце и камен“, „Прамен дима“, „Гласови са гробља“ и „Свевишње око“.

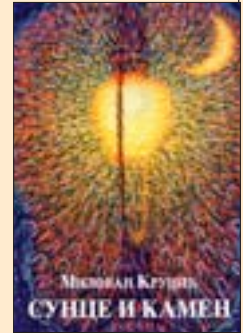
Неуједначену поетску форму прати у основи доследан поетски израз, оплемењен изненађујућим метафорама, готово бесконачним варијацијама теме и пажљиво одабраним симболима.

У циклусу „Прамен дима“ аутор понире у дубине ума, док трага за одговорима на вечна човекова питања о смислу постојања и траговима у времену.

Стара јапанска поетска форма *танка*, укупно 48 песама, сачињава трећи поетски циклус: „Гласови са гробља“. Као да сам наслов циклуса наговештава основну тему ове збирке којом је песник окупирани: неминовни крај људског обитавана.

Четврта поетска целина, „Свевишње око“, описују сам живот, оно што имамо или мислимо да имамо, оно што разумемо и то што остаје несхваћено, нерасветљено, силе које су ту и утичу на наше неминовно кретање у димензији званој време – све до неумитног утока у извориште из кога смо поникли. ■

С. РАНЂЕЛОВИЋ

ВОЈНИ МУЗЕЈ И БЕОГРАДСКА ТВРЂАВА (4)

Пише Предраг ЛАЖЕТИЋ

ТРАЈНО РЕШЕЊЕ

Проблем
неодговарајућих
просторија и изградње
нове зграде Војног
музеја, актуелан толико
година, решен је 1956.
тако што је зграда
Војногеографског
института у Горњем
граду Београдске
тврђаве, уступљена
музеју. Било је то
најприкладније решење.

Оредином 1948. године поставило се питање изградње новог војног музеја, плана зграде и места где би се она градила. Урбанистички институт, задужен за расподелу расположивих површина на територији Београда, није имао јасан и чврст став по питању места за изградњу нове зграде. Управа музеја сматрала је да Урбанистички институт не води довољно рачуна о специфичним особинама, улози и значају једне такве установе и да тај проблем Институт решава прилично механички, не уважавајући чињеницу да је Војни музеј „жив организам, жива савремена школа која ће свим расположивим средствима радити на учвршћивању наших борбених и слободарских традиција, на подизању и учвршћивању свести најширих маса нашег народа“.

Управа Музеја сматрала је да је за испуњење тако деликатне и одговорне мисије основни предуслов да се Музеју обезбеди велика посећеност, коју је он имао и до тада, иако се налазио у малим и неугледним зградама. Основним разлогом добре дотадашње посећености сматрао се смештај Музеја на Калемегдану, на привлачном месту које велики број људи, у слободно време, радо посећује. Управа је сматрала да ни у Београду ни у Новом Београду не постоји погодније место на коме би Музеј могао одговорити постављеним задацима.

■ КОНКУРС ЗА ИДЕЈНИ ПРОЈЕКАТ

Од начелника Војнонаучног института тражено је зато да заложи сав свој ауторитет да се за нову зграду Музеја обезбеди место у оквиру зидина Горњег града Београдске тврђаве. Инсистирање управника пуковника Бранка Шотре да се за изградњу одреди место на том простору, преузео је и наредни управник, потпуковник Боро Леонтић, априла 1949. и који је, такође, сматрао да би измештање Музеја из Горњег града нарушило већ стечену хармонију и да би требало размишљати само како да се та хармонија повећа. Као једину могућност он је видео да се за Музеј одабере најпогодније место у самом Горњем граду и да треба само размотрити размере просторија, њихових пропорција и стила, те унутрашње уређење.

Међутим, захтеви да се Војни музеј задржи у Горњем граду Београдске тврђаве нису усвојени, па је 1949. расписан општејугословенски конкурс за израду идејног пројекта зграде Војног музеја на Новом Београду.

У време када су одржавани конкурси за изградњу зграде Војног музеја, и други музеји у Београду покушавали су да реше питање како изложбеног простора, тако и оног за депое, радионице, просветни рад и друго. Планове о изградњи или обезбеђењу повољнијих услова за музеје пореметили су, за више година, промењени међудржавни односи Југославије са земљама Информбироа. Већ супротстављена Западу због Трста и помоћи једној од зараћених страна у грађанском рату у Грчкој, Југославија се 1948, после напада Информационог бироа, нашла сасвим изолована и усамљена, а границе Југославије постале су непрелазне за људе, робу и идеје. Војне провокације, терористички акти и саботаже, економска блокада и пропагандни притисак, изазвали су не само идеолошке и политичке поделе, општи страх и несигурност, него и прекид производње, недостатак производа, чак и глад. У време када је тек демобилисана армија поново припремана за рат, када је око 90 одсто друштвеног производа ишло за војску, није било места за културу и културне потребе.

И поред проблема у држави, управа Војног музеја је, у сарадњи са Грађевинским одељењем МНО, а преко Урбанистичког завода града Београда, разгледала и испитивала, до средине 1952, више могућности за избор терена за изградњу нове зграде. Тражен је простор који ће поред места за зграду имати и парк, што је требало да чини једну архитектонску целину. Терен је требало да има добар прилаз, благ пад с обзиром на то да је требало да зграде буду у виду павиљона, да је приступачан саобраћајницама и повезан са центром града. Изабрано је неколико локација које су задовољавале те услове.

■ СТАЛНИ ПРОБЛЕМ ПРОСТОРА

Једна од њих био је терен на Ташмајдану који је требао да се налази у средини будућег парка. Пошто се терен налазио на узвицини и био видљив из свих крајева Београда и зграда музеја требало је да својим импозантним архитектонским решењем и сама постане споменик, као и предмети који се у њој чувају. Међутим, овај предлог одбио је Одбор града са образложењем да ће читав Ташмајдан чинити један зелени појас који не би могла да разбија било каква грађевина. Управа Музеја и грађевински органи МНО нису овај аргумент сматрали убедљивим, али је начелник Главне политичке управе ЈА извештен да иза те забране стоје одређени политички разлици.

Као другу, најповољнију локацију за изградњу зграде предлаган је терен у Горњем граду Београдске тврђаве. Терен који је пружао могућност монументалне изградње налазио се на „периферији“, а тако близу центра града. Истовремено, Музеј се не би морао померати са свог старог места, на којем је постојао већ пола века. Са тим предлогом сложили су се Урбанистички завод града Београда и секретар Археолошког друштва Србије. Међутим, идеји се енергично успротивио Савет за рестаурацију Калемегданске тврђаве, образлажући то плановима изградње Националног парка на Калемегдану.

Уз то, Управа Калемегданске тврђаве тражила је да се и постојећи Војни музеј, Војногеографски институт и Зоолошки врт иселе са Калемегдана. Управа Војног музеја сматрала је да су ти захтеви потпуно неоправдани када је реч о Музеју јер је он, као јавна и културна установа, са тврђавом, чинио јединствену историјску целину.

Захтеви Управе Калемегданске тврђаве за исељење Војног музеја и образложења која су давали били су контрадикторни са њиховим изјавама о плановима развоја тврђаве. Наиме, они су желели да се после исељења ВГИ-ја у његове просторије смести Музеј града Београда или Музеј српског устанка, односно Историјски музеј НР Србије, а у просторије Војног музеја планирано је смештање Управе парка и зеленила. Очигледно, Управи Калемегданске тврђаве нису сметале зграде, већ институције које су се у њима налазиле.

Урбанистички завод предложио је Управи Музеја још неколико локација у Београду, али су Управа и грађевински органи МНО били оправдано против тих терена, као и оних који су били сувише удаљени од центра, такоређи на периферији и без саобраћајних веза.

Проблем просторија Војног музеја био је актуелан и наредних година, што је довело у питање његов даљи опстанак. Постојеће зграде, у којима су се налазиле изложбене просторије, биле су потпуно неподобне за даљу употребу. Саграђене од такозване бондрук конструкције, то јест од слабих гредица и блата, без солидних темеља и зидова,

својом конструкцијом нису могле да издрже терет посетилаца. Постојала је стална опасност да се под ногама посетилаца под сруши.

Према мишљењу комисије, састављене октобра 1953. од представника Завода за заштиту споменика, Историјске катедре Универзитета у Београду, Инжињеријске управе и Војног музеја, зграде су се морале у најскорије време прогласити опасним по живот и искључити из употребе, а до тада је саветовано да се број посетилаца знатно ограничи.

Ни две године касније, 1955, после рада неколико стручних комисија и извештаја о веома тешким условима у којима је радио Војни музеј, стање се није поправљало него се погоршавало. Једна зграда морала је да буде затворена јер је претила опасност да се једно крило врло лако сруши због понирања. Због тога су бројни музејски предмети, од велике историјске, културне и непроцењиве материјалне вредности, морали да буду похрањени у бараци и лагуме који ни издалека нису пружали заштиту коју су ти драгоцени предмети заслуживали.

Због недостатка простора Војни музеј био је принуђен да своје тематске изложбе одржава ван зграде и тиме се излаже великим издацима око адаптације изнајмљених просторија, израде панона, паравана, витрина и другог. У ништа повољнијем положају није се налазило ни особље. Стручно особље родило је у једној бараци, која је малтерисањем, донекле, добила изглед зграде, али је била неподесна за рад: лети због врућине, а зими због хладноће јер се није могла загрејати. Такође, због великог броја повремених тематских изложби сликарски и цртачки радови обављани су под ведрим небом, што је изазивало велике тешкоће при кишовитом и хладном времену. Техничко, административно и помоћно особље такође је радило у неусловним просторијама; и сами инспектори рада више пута скретали су пажњу на по здравље штетне услове рада у тим просторијама.

Проблем неодговарајућих просторија и изградње нове зграде Војног музеја, актуелан осам година, решен је 1956. тако што му је уступљена зграда Војногеографског института. То је било најприкладније решење.

Велики слободни простор око зграде и тврђавски амбијент одговарали су тематици коју је обрађивао Војни музеј и његовим потребама за експонирање предмета у екстеријеру. Локација зграде одговарала је традицији Војног музеја, који је 76 година дотадашњег постојања провео на Калемегдану, а 52 од када је отворена његова прва стална поставка. Сутерен зграде пружао је одличне могућности за смештај конзерваторске службе, фото-службе, фототеке и библиотеке. Приземље и спрат пружали су одличне услове за изложбене просторије, које су по квадратури (1.600 метара) биле двоструко веће од обе дотадашње изложбене зграде. Просторија од 270 квадратних метара, која је била одвојена од приземља и спрата и са посебним улазом из дворишта, била је одлична за повремене изложбе. Уређење таванског простора омогућавало је решавање питања радног простора за кустосе и административно особље.

За даљи развој рада Музеја на излагању тематских целина из ратне историје југословенских народа и нооружања, постојало је још 18 казамата, међусобно повезаних и смештених у главном тврђавском бедему, на коме се налазила музејска зграда. Архитектура казамата, њихова повезаност и величина, били су и тада и сада врло атрактиван простор за излагање.

■ РЕНОВИРАЊЕ ЗГРАДЕ

Октобра 1956. године почели су припремни грађевинско-технички и музеолошки радови на адаптацији зграде Војногеографског института, што је представљало веома сложен посао. Ангажовање архитекте Ђуке Кавурића, врсног стручњака за уређење ентеријера, требало је да буде спона између музеалаца и грађевинаца. Корисћењем „лажних зидова“ простори су добили нове облике и димензије, које су, до могућих граница, одговарале обиму појединих музејских тема, врстама и димензијама експоната.

Грађевински део радова на реконструкцији зграде достигао је свој врхунац 1958. године. Радило се на адаптацији и прилагођавању 55 просторија сталне изложбене поставке, формирању просторија за смештај стручног и административног особља, музејских збирки, библиотеке, конзерваторских радница, фото-лаборатори-

је, сале за повремене изложбе... И поред обећања грађевинара да ће завршити посао и предати зграду на употребу те године, радови су настављени и 1959. Грађевински пројекат адаптације предвидео је увођење и уређаја за климатизацију у изложбене просторије и депое, што је требало да буде у функцији заштите музејских предмета. Климатизацијом се обезбеђивала уједначена температура и проверавање, лети и зими. Дакако, замењене су водоводна и канализациона мрежа, електроинсталације, сигнални уређаји против пожара и друго.

На спољном простору (бедему и рову), величине 25.000 квадратних метара, пошто су спровођени на историјском споменику под заштитом државе, и најмањи захват захтевао је консултације са археолозима, урбанистима и историчарима. Један од најлепших делова Калемегданске тврђаве ослобођен је тако од бројних барака и хангара, које је имао Војногеографски институт, те је опоравком и конзервацијом зидина тај део тврђаве сачуван од пропадања.

Према документацији Завода за заштиту споменика културе НР Србије и Завода за заштиту културних споменика Београда, реконструисани су мост између Стамбол-капије и капија испод Сахат-куле, затим 20 топовских амбасмана на бедему и подземни тунел који, са спољне стране бедема, од Савске терасе, води у унутрашњи тврђавски ров.

Ради обављања послова на припреми унутрашњег и спољног уређења нове зграде и музејске поставке било је ангажовано целокупно стручно и административно особље Војног музеја. Непрекидан надзор над изградом тематског и експозиционог плана, над извођењем грађевинских, занатских и ликовних радова имала је Главна политичка управа ЈНА. Начелник те управе, генерал-пуковник Отмар Креачић звани Култура, био је чест „гост“ Војног музеја и последњи критичар свих активности које су се у њему водиле.

Пре свечаног отварања поставке Војног музеја, установу је посетило обезбеђење председника СФРЈ Јосипа Броза да би проверило објекат и људство и утврдило све безбедносне мере. Неколико дана касније, 20. октобра 1961. председник СФРЈ Јосип Броз отворио је нову поставку Војног музеја.

■ КАЗАМАТИ ВОЈНОГ МУЗЕЈА

Питање стања и могућности употребе казамата постављено је још 1957, приликом планирања адаптације зграде Војногеографског института у Војни музеј. Радови на санацији казамата били су одложени 1958. због усмеравања финансијских средстава на реконструкцију саме зграде, израду тематског плана, уређење сталне музејске поставке и пројекта екстеријера.

Издвајање већих финансијских средстава за повећање изложбеног простора и уређење сталне музејске поставке потиснуло је до 1961. санацију казамата у други план. Приликом отварања Музеја, председнику Јосипу Брозу образложена је потреба уређења казамата као дела изложбене поставке. По обиласку казамата он је сугерисао да је тај простор веома погодан за излагање, па би га због тога требало и уредити. На основу Титове сугестије и налога државног подсекретара за Политичко-правни сектор генерал-пуковника Отмара Креачића, Дирекција за изградњу грађевинских објеката

ДСНО, у сарадњи са Заводом за заштиту споменика културе града Београда и Институтом за испитивање материјала Савезне Републике Србије, почела је 1962. припремне и истражне радове на разради предлога за санацију и реконструкцију бедема и казамата. После завршених испитивања Војном музеју су достављени идејни пројекти за реконструкцију бедема и казамата и археолошки дневник са подацима о фондирању.

Предложени наставак радова на праћењу слегања и деформација терена, отварању радова за геомеханичка испитивања, испитивања стабилности конструкција и изради инвестиционо-техничке документације, због недостатка средстава, стагнирао је до 1964. године.

На интервенцију Управе Војног музеја код државног секретара народне одбране добијена су, ипак, средства за наставак истражних радова 1965. Формирана је стручна комисија која је закључила да су подаци прикупљени претходних година недовољни и да, пре израде инвестиционо-техничке документације, треба наставити са геомеханичким истражним радовима.

Војни музеј на Калемегдану

Институт за испитивање материјала СРС завршио је 1965. испитивање стабилности конструкције темеља, зидова и сводова, испитивање кретања подземних вода, састава тла бушењем дубинских сонди и пратио је слегања објекта и деформације постојећих пукотина. После испитивања, на састанку комисије са представницима Завода за заштиту споменика културе, констатовано је да је једини исправан начин реконструкције и санације бедема са казаматима стабилизација темеља и радикално спровођење изолације са дренажом преко сводова, са претходним откопавањем земље (заштитног слоја). Комисија је тада закључила да се са праћењем ситуације настави не само

приликом реконструкције и санације бедема и казамата, него и касније.

Иако је Управа за МПВ и 1966. и 1967. године покретала питање санације казамата, оно није реализовано због недостатка средстава и кратког времена које је давано Дирекцији за изградњу грађевинских објеката ДСНО да изради грађевински пројекат. Октобра 1969. Војни музеј урадио је план реконструкције и адаптације казамата, изложбене поставке, канцеларија, опоравке платоа и регулисања одвођења атмосферских вода. У том плану је оспособљавање казамата за изложбене просторије оцењено као веома значајно и неопходно јер би се тиме добило још око 2.500 квадратних метара изложбеног простора, колико је цео Музеј имао до тада.

У казаматима је требало да буде арсеналски приступ експозицији предмета, за разлику од оног у сталној музејској поставци. Планом изградње и адаптације у Војном музеју, за период од 1971. до 1980. године, било је предвиђено да се од 1.776.000.000 динара укупних средстава, за казамате издвоји 1.560.000.000 динара (87,8 одсто). За реконструкцију 12 просторија сталне изложбене поставке и адаптацију канцеларија у поткровљу и просторија у сутерену планирано је да се утроши 156.000.000, а за опоравку платоа и регулацију одвођења атмосферских вода 60.000.000 динара.

Међутим, радови на уређењу казамата и њиховом претварању у изложбени простор ни до данас нису започети иако је потпуно јасно колико би то допринело проширењу Војног музеја и омогућило да се свеколико национално благо, похрањено у њему, прикаже јавности. Време које је пред нама, показаће да ли ће се то догодити брже или спорије. ■

(Крај)

ДОГОДИЛО СЕ...

1. јун 1780.

Рођен је пруски генерал Карл Марија фон Клаузевиц, један од најпознатијих војних теоретичара. У Наполеоновим ратовима 1812–1814. био је у служби руске војске.

1. јун 1880.

У САД је инсталирана прва јавна телефонска кабина у свету.

1. јун 1990.

Председници СССР-а и САД Михаил Горбачов и Џорџ Буш потписали су споразум о престанку производње хемијског оружја и о његовом уништавању до краја 1992.

2. јун 1882.

Умро је италијански револуционар Ђузепе Гарибалди, вођа покрета за независност и уједињење Италије. Легендарним походом са својим добровољцима „хиљаду црвених кошуља“ ослободио је 1860. Сицилију од власти Бурбона и у септембру тријумфално ушао у Напуљ. Одбио почаст краља Виктора Емануела, титуле војводе и маршала.

2. јун 1955.

Јосип Броз Тито и Никита Хрушчов потписали су Београдску декларацију којом су нормализовани односи Југославије и СССР, нарушени резолуцијом Информбироа из 1948.

5. јун 1878.

Рођен је мексички револуционар Франсиско Панчо Виља, лидер сељачке револуције у Мексику 1910–1917. Проглашен је 1966. за мексичког националног јунака.

5. јун 1898.

Рођен је шпански песник и драмски писац Федерико Гарсија Лорка, један од најзначајнијих шпанских књижевника 20. века. Стрели су га припадници Франкове цивилне гарде 1936.

5. јун 1941.

Експлодирало спремиште муниције немачке војске у смедеревској тврђави. Погинуло је више хиљада људи, а срушено и оштећено више стотина кућа. Узрок експлозије остао је непознат.

5. јун 1967.

Почео је рат између Израела и арапских земаља – Египта, Сирије и Јордана. Израелске снаге су у наредних шест дана избиле на Суецки канал, заузеле Синајско полуострво, појас Газе, део Јордана и Голанску висораван у Сирији.

5. јун 1975.

Суецки канал, који је био затворен од израелско-арапског рата 1967, поново је отворен за међународни саобраћај.

6. јун 1875.

Рођен је немачки писац Томас Ман, најзначајнији немачки прозни стваралац 20. века, добитник Нобелове награде за књижевност 1929. После доласка нациста на власт емигрирао је у Швајцарску, а 1939. у САД.

8. јун 1943.

Умро је српски математичар Михајло Петровић – Мика Алас, оснивач Београдске математичке школе, професор Универзитета у Београду и члан Српске краљевске академије.

9. јун 1999.

Потписан Војно-технички споразум у Куманову којим се Војска Југославије обавезала на повлачење својих снага са простора Космета. Споразум је означио и прекид непријатељстава између НАТОа и ВЈ. У

рату који је трајао 78 дана живот је изгубило око 2.000, а рањено је или повређено око 5.000 људи на простору СРЈ.

9. јун 1815.

Завршен је Бечки конгрес. Завршним актом, који су саставили представници Русије, Енглеске, Аустрије и Пруске, легализована је међународна ситуација настала после Наполеонових ратова и извршена нова подела територија. Представници малих земаља позвани су само да потпишу завршни документ. Српски изасланик прота Матеја Ненадовић покушао је да заинтересује Бечки конгрес за српско питање после слома српског устанка, али није успео јер су велике силе сматрале Отоманско царство легитимним господаром Балкана, а Србе бунтовницима.

9. јун 1999.

Штаб цивилне заштите Ниша саопштио је да је током агресије НАТОа у Нишу и околини, када су коришћене забрањене касетне бомбе, убијено 35 и рањено више од 500 цивила, а да је рушењем или оштећењем цивилних објеката, граду нанесена материјална штета од милијарду и по долара.

10. јун 1868.

Приликом шетње Кошутњаком убијен је српски кнез Михаило Обреновић, који је Србију учинио најјачом војном силом Балкана. Убијен је у време кад је довршавао припреме за рат против Отоманског царства.

10. јун 1999.

Генерални секретар НАТОа Хавијер Солана, после 78 дана агресије на СРЈ, саопштио да престаје бомбардовање. Прве јединице ВЈ су, на основу Војно-техничког споразума потписаног дан раније у Куманову, почеле повлачење са Космета. Истог дана СБ УН усвојио је, уз уздржан глас Кине, резолуцију 1244 којом је легализован долазак међународних војних снага у јужну српску покрајину.

12. јун 1999.

На Космету је почело размештање међународних безбедносних снага, на основу резолуције 1244 СБ УН, дан пошто су у јужну српску покрајину први припели руски војници који су запосели аеродром Слатина код Приштине.

14. јун 1904.

Умро је Јован Јовановић Змај, члан Српске краљевске академије. Основну школу учио у родном Новом Саду, гимназију у Халашу и Пожуну, а матурирао у Словачкој Трнави. Пре медицине, коју је завршио у Пешти, студирао права у Пешти, Прагу и Бечу. Радио је као лекар у више градова. Написао велики број родољубивих и изузетно вредних политичко-сатиричних песама, а као дечији песник је непревазиђен у српској књижевности.

14. јун 1928.

Рођен је аргентински револуционар Ернесто Че Гевара. Дипломирао је медицину у Буенос Ајресу, био у Гватемали, па у Мексику, где је упознао Фидела Кастра, с чијом експедицијом се 1956. искрцао на Кубу. После победе кубанске револуције 1959. био министар привреде. Кубу је напустио 1965. у намери да у Боливији поведе устанак за ослобођење од доминације САД. Убијен је у Боливији 1967.

15. јун 1903.

Скупштина Србије вратила је Карађорђевиће на престо, изабравши за краља принца Петра Карађорђевића.

15. јун 1982.

Аргентинске снаге, које су покушале да окупирају Фокландска острва у јужном Атлантику, предале се Британцима. Тиме је окончан рат у којем је на обе стране погинуло око хиљаду људи.

Припремио Миљан МИЛКИЋ

ДЕСАНКА МАКСИМОВИЋ

ШАПУТАЊЕ МОЛИТВЕ

Њу није било лако следити. Она је свој дом подигла у оној магли у којој се налази граница између јесте и није, између јаве и сна, између живих и мртвих. Да обухвати све оно што је на обе стране те границе видела, и да изрази све што је осетила, знала, чула, сањала и слутила, Десанки Максимовић је био потребан цео српски језик – писао је о великој српској песникињи Љубомир Симовић.

Иако славна песникиња Десанка Максимовић завештала нам је огромно поетско благо, чију лепоту и богатство још нисмо ни издалека сагледали. То се посебно односи на песме надахнуте њеним богољубљем, које су дуго чекале боља времена да буду објављене. Са истог су извора са ког је и њена чувена збирка песама *Тражим помиловање*. Том збирком Десанка је стекла славу националног песника, али не тако што је носила заставу, него што је – шапутала молитву.

Али подсетимо се, најпре, ко је била наша Десанка?

Рођена 16. маја 1898. у селу Рабровици код Ваљева, од оца Михајла, учитеља рабровичке основне школе, и мајке Драгиње, кћери свештеника, Десанка Максимовић основну школу је учила у Бранковини, а потом у Ваљеву, где је завршила и гимназију. После матуре, студира упоредну књижевности, општу историју и историју уметности на Филозофском факултету у Београду. Дипломирала је 1923, а следеће године објавила је прву збирку песама.

Погођена стрељањем ђака у Крагујевцу 1941. написала је прву верзију чувене поеме „Крвава бајка“. За редовног члана САНУ изабрана је 1965, а јуна 1990. у Грачаници је добила признање за животно дело „Златни крст кнеза Лазара“. Две године касније, патријарх српски Павле уручио јој је орден светог Саве, а председник Српске књижевне задруге и награду за животно дело.

То је оно што смо, мање-више, сви знали. Али...

У поетској расправи са Душановим законом тражила је

милост за кажњене и грешнике, промашене и несрећне, за оклеветане и каменоване, за војнике и јеретике, за कुдељнице и удовице. Певала је тиху молитву кајања, праштања и милости, молитву за цео свет. Као и Достојевски, и она је опростила свима и за све, и молила се за све подједнако. Молила се искрено, из љубави за коју апостол Павле каже да *све сноси, све верује, свему се нада, све трпи...*

■ ТРАЖИМ ПОМИЛОВАЊЕ

У ондашњем присилном културном обрасцу, где су многе вредности биле померене, кад се о истини најчешће само шапутало, збирку *Тражим помиловање*, штампану 1964, истински уметници су дочекали као благодатну светлост и свеж воздух. Многи су приметили да је реч о великом књижевном заокрету већ афирмисане песникиње, али само су се ретки усуђивали да улазе у дубље анализе. Неки због страха за своју каријеру, а неки да би заштитили саму песникињу.

У тексту *Јеретици* у Десанкиној књизи *Тражим помиловање*, Миодраг Сибиновић је прилично осветлио суштину порука те изузетне збирке. У прилогу су, између осталог, забележена и три својствена погледа на поменућу збирку. Борислав Михајловић Михиз је 1965, обраћајући се читаоцима *Политике*, у тој збирци, сем осталог, видео велику реч, која је упућена сваком, па и тадашњем времену. Три године касније, јеромонах Атанасије се, у *Теолошким погледима*, усудио да напише да је реч о религиозној поезији, која нас не приморава да верујемо, већ

нас лако, нежно и благодатно, упућује на светосавске вредности. Трећу оцену, која на neki начин потврђује претходне две, изговорио је 1973. српски песник Слободан Ракић. За њега је Десанкин дијалог са *Душановим закоником* поглед у историјско биће и колективну свест српског народа, вазда између царства небеског и царства земаљског, али и снажна и сложена слика времена у коме су песме настале.

Мада је славна песникиња ретко говорила о себи, остало је забележено да је имала горких искустава са ондашњом влашћу. Будући да јој је супруг Сергије Сластиков био Рус, у време Информбиоро били су обоје у опасности, поготово зато што она није прекидала пријатељство са онима који су били у немилости режима.

Према књизи *Десет песама десет разговора*, на питање Слободана Зубановића и Михајла Пантића како је доживела 1948. годину, она је одговорила: „Ужасно. Ужасно. Сећам се, напишем неке песме о томе како ми је ужасно, ја као песник имам право да ми је ужасно. Не говорим ту реч, него се види да ја патим од тога, и дам то у *Књижевност*. А Митра Митровић дође и каже: *Слушај, Десанка, немој те песме објављивати. Ја тебе разумем, и ја тако осећам, али, молим те, немој. Можеш велике невоље имати. Доћи ће време, једном, за то, ако будеш хтела да објавиш, али сада немој. Кажем, ја бих баш сада хтела неком да добацим, да зна. Никако. Ђути па три...*”

Судећи према њеној тихој молитви *Тражим помиловање*, песникиња је знала одакле долазе и одакле могу да дођу велика искушења. Због тога није роптала и тужила, већ је све подносила са стрпљењем и смирењем. Без тих крила њена поезија и не би могла да се вине до небеских висина. У једној од њених биографија записано је да је њен Бог свуда и нема га нигде, да је расут у хиљаду могућности... Безимени писац тако доживљава њену поезију и ту нема шта да му се замери, али велика песникиња је заслужила да се њено поетско благо потпуније сагледа. Да се потпуније осветли и сагледа онај део њеног стваралаштва који је, захваљујући многобројним заштитницима морално-политичке подобности, до данас остао изван школских уџбеника, па и јавности уопште. Многи још не знају да је велика песникиња, осим песама о завичају, детињству, родољубљу, човекољубљу, животу, смрти и социјалним мотивима, писала и религиозну поезију. Написала је на десетине песама у којима се огледа њено богољубље и из којих се јасно види да њен Бог није неки пагански или апстрактан, него најконкретнији живи Бог, Бог њених предака који је, како каже, гледају са иконостаса.

У Десанкиној песми *О пореклу* недвосмислено је изражена њена свест о идентитету и о томе да је њена вера – православно вера. То се јасно види из строфе: „*Ја знам ко сам/ по звону/ што са задужбина немањихких пева,/ по јасности његова гласа,/ по томе што ме од Студенице до Милешева/ прадедови гледају с иконостаса/ и што сваки у руци држи храм*”. Своју веру још потпуније исповеда у песми *Вера*: „*Кад последњи осмеси и сузе кану,/ после несталих земаљских дана,/ наћи ћемо се поново на Божем длану, пространијем од осмега океана*”. У тим стиховима песникиња је, на непоновљив начин, сажеала сав домострој спасења и истакла циљ хришћанског живота – повратак у Очево наручје.

Схватајући суштину речи светих јеванђелиста да *нема ништа тајно што неће бити јавно*, велика песникиња не крије колико је

мала пред тајнама неба. Из стихова се види да уопште не сумња у Писмо и светоотачко предање о путу душе после смрти: „*Али биће Богу, кад пристемо у његово крило,/ мутно срце наше све провидно,/ видеће једини он што је икада било/ у нама и светиљско и стидно*”. Свесна је да ће се тада, у тајанственој прозирности душе, видети сви наши греси. О томе пева и у песми *Немир*. Плаши се часа смрти и пита се шта ће рећи најмилијима кад их, потамнела од грехова, сретне у небеским насељима. Врхунац кајања и осећања немоћи пред истином садржани су у њеном питању: „*Шта ћу рећи оцу/ кад ми каже/ при сусрету речи што блаже/ праштања и доброту крајње,/ и угледа дела/ што сама хтела/ да на земљи буду тајне*”.

ПИСМО ОЦУ

*Сад је на земљи, оче, други свет.
За себе сви се грозничаво брину,
цене своја имања и сићушна бића.
Само је неколико сиромаша и младића
који би могли за добро других да гину.*

*За благом сад највише жуде људи;
према човеку све се хладнији бива;
граби свак да се на земљи нажива,
јер не верује да ће на небу да се суди.*

*Ни твоја молитва код Бога не помаже:
из дана у дан бива овде све грубље;
друкчије је сад, оче, и наше родољубље,
Србија и Војводина се чак гложе.*

*Сад мисле да треба богато да се плате:
труд за родну груду и љубав и идеали;
причају гласно шта су за земљу дали.
А ја с болом мислим на твој живот и на те.*

*и чини ми се сада: ниси морао умрети,
све је можда било празно и узалудно:
пламичак твоје вере само ја чувам будно
и кроз све мржње овде чистог ћу га пронети.*

Десанка МАКСИМОВИЋ

ПОЕТСКО БЛАГО

Једном је епископ шабачко-ваљевски Лаврентије за велику песникињу рекао да је такорећи монахиња. А она се, заиста, дивила монашком животу, што се нарочито види из њене песме *Разговор монахиње са Богом*. Ту је, попут надахнуте Јефимије, као непострижена, а истинска монахиња, осликала монашку душу која се одрекла свих пролазних световних блага и кренула путем Јеванђеља. Песма је саткана од мотива из Светог писма и светоотачког предања, те је лако уочити за шта се залаже њена јунакиња. Благо јој је тамо где јој је и срце – међу звездама. У њој нема ни трунке гордости и самољубља, јер се сматра мањом од свих и не мисли да је за било које добро сама заслужна. Захваљује Богу и на болу, и на радности, и диве се свој његовој творевини. На крају му потпуно предаје своју вољу: „*Ако ти желиш, зликовци ме вређати могу,/ неза-*

служене ћу грехе да испаштам./ Мени је слатко да патим и праштам/ ако је то мило праведном Богу.”

У Десанкином поетском благу има још много песама у којима је садржано њено богољубље и родољубље, али у основи свих њених песама је – љубав. О томе говоре и сами наслови: *Опуста кошица, Вечерња молитва, Помилуј Боже, Блаженства, Српина молитва, Путник треће класе, Сељакова здравица, Освајачи, Покајање, У ропству, Губар, Бадњаци, Патриотски разговор са Србима, Јаганџи, Балканац*.

Љубомир Симовић је 1994. о славној песникињи рекао: „Десанку Максимовић није било лако следити. Она је свој дом подигла у оној магли у којој се налази граница између јесте и није, између јаве и сна, између живих и мртвих. Да обухвати све оно што је на обе стране те границе видела, и да изрази све што је осетила, знала, чула, сањала и спутила, Десанки Максимовић је био потребан цео српски језик.”

Захваљујући великом труду *Задужбине Десанке Максимовић*, за стогодишњицу рођења песникиње приређена су издања њених целокупних дела у 15 томова, са више од 10.000 страна. *Задужбина* је до сада доста тога објавила и прилично нам приближила дело славне песникиње. То је добра основа и подстицај да и даље откривамо богатство поетске баштине које нам је наша песникиња оставила. Уз то, носиоци награде Десанка Максимовић настављају њено велико дело и оно тако живи.

Десанка је умрла у свом дому 11. фебруара 1993. године. Њене земне остатке испратио је и његова светост патријарх српски Павле. Сахрањена је у порти бранковачке цркве, а у Ваљеву јој је, још за живота, подигнут споменик у центру града. ■

Миладин ПЕТРОВИЋ

РАЗМИШЉАЊА О СТВАРИМА ОБИЧНИМ

БЕЗ СВЕТИЊЕ

Свим људима, све више, бива јасно шта нам недостаје – недостаје нешто веома важно, нешто суштинско. Ми смо у недоумици и не знамо шта је то. Да ли је одувек било тако?

Одговорити на то је веома тешко. Испочетка смо ту празнину осетили у време рата, лежећи у рововима, где смо се ноћима борили, док су звезде стајале на небу. Затим – у потешкоћама послератног времена, где се све чинило тако бесмисленим, безнадежним, неиздрживим.

Али, наједан живот није бесмислен; онај коме је неуморно у очи гледала смрт, уопште не може више да издржи бесмислен живот. Јер, смрт располаже снагом запиткивања о смислу живота тако да јој се мора давати частан одговор. Само проста часност, само потпуна отвореност могу је задовољити; али оно што је њој недовољно, такође ни нама не може донети задовољство и спокој. Нама је потребан тај спокој – не као јастук ланчуги ради сневаног живота, већ пре као духовна сигурност, као извор душевне равнотеже, као могућност градитељске усредсређености....

Савременоме човеку постоја све јасније да живи без светиње и да живот без ње може постати неиздржљив. Он све више разуме да је његов живот опоганен и да жуди за светошћу. И у праву је. Не у том смислу да је објективно постојање света некако „изгубило значење“, и сада лежи пред њим тричаво и облађено. Овде је све као и раније. Као и раније, пред његовим очима се остварају ћутљива тајна небосвода, као и раније миришу најчудеснији цветови, поју најлепши гласови света; као и раније, предлаже му своје неизбројне дарове светска историја, бори се за своја хиљадугодишња блага домовина, бори се, и моли се, и побеђује човек који се труди. Низвргнут је на свет као такав, он осаје тамо где је био одувек – као велики хијероглиф Господњи, разбуктан и оживљен божанственим зрацима света, богат огромним унутрашњим значењем, позван да постане истакнуто дело уметности....

Оно што је изобличено односи се на самог човека, на унутрашње својство његове душе, његовог предузетништва, његовог срца и, према томе – на онај лик света који је у њему понижао. Његов духовни живот као да је опустошен и онемоћао; њему недостаје снаге вере, разједене сумњом, она власт бесговорне предаје, снага довршне очигледности. Душевно-духовни органи, позвани да нађу светињу и да је прославе, као да су захваћени парализом. Он гледа у свет и не види у њему ништа божанствено и Свето; тако и у историји, у својим ближњима, и у себи самоме. Оно што он види, то као да је свет без сунца. Тако он носи у себи поглед на свет без сунчевог сјаја: хладну таму, ужасни бездан, где мртва машина наставља да клопоће кроз вечност....

Савремен „просвећени“ човек води, на тај начин, поган живот. У њему је згаснуо свети пламен срца. Њему недостаје духовна енергија убеђења, занос духовне страсти, без којих у светској историји није могло да се одигра ништа велико. Он је исувише „разложит“ да би био сврходан. Он је исувише „образован“ да би неиздајно у нешто веровао. Он је исувише „скептичан“ да би постао јак. Исувише слаб да би следио Бога.

Али, се, одиста, непобедна и неисцрпна сила улива у човека из Светиње. ■

Иван А. ИЉИН

Из књиге „Пред буктавим загоњеткама господњим“
Светигора, Цетиње, 2001.

ВЕРСКИ ПРАЗНИЦИ

1–15. јун

Православни

2. јун – Преподобни Стефан Пиперски

3. јун – Свети цар Константин и царица Јелена

4. јун – Свети мученик Јован Владимир, кнез српски

14. јун – Свети мученик Јустин Философ

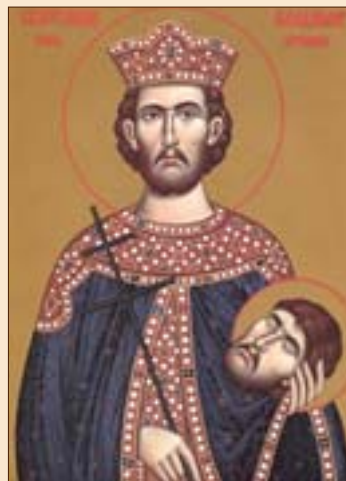
Римокатолички

3. јун – Пресвето Тројство

7. јун – Тијелово

15. јун – Пресвето Срце Исусово

СВЕТИ ЈОВАН ВЛАДИМИР

Свети мученик Јован Владимир био је славни краљ српске Зете током друге половине десетог века. Престоница му је била код цркве Пречисте Дјеве Марије у Крајни на обали Скадарског језера. Од детињства је био испуњен духовним даровима, изучавао је Свето Писмо, био је милостиван према сиромашнима, успео је да многе јеретике поврати у веру православу.

У борбама са бугарским царем Самуилом био је заробљен и бачен у тамницу, а Зета је била поробљена. Током боравка у тамници упознао је Самуилову кћер Косару, оженио се њоме, а након тога му је Самуило повратио сву краљевину. Године 1016. убио га је Владислав синовац грчког самодржца Василија II. Мошти су му касније пренесене у манастир Светог Јована код Елбасана у Албанији. ■

ТИЈЕЛОВО

Тјелово је празник који се обележава у спомен на успостављање пресветога олтарског сакраманта, претварања хлеба и вина у Исусово тело и крв (евхаристија). На Тајној вечери на Велики четвртак Исус је пред својим ученицима учинио још једно чудо претварајући хлеб и вино у тело и крв своју, најављујући тако своју смрт и ускрснуће.

Пошто је тај дан непосредно уочи Великог петка, када се хришћански верници у миру подсећају смрти Исусове, Католичка црква празник Тјелово, када је Господ своје тело и крв жртвовао људима, свечано и радосно обележава у четвртак после празника Пресветога тројства. Обичај је да се на тај покретни празник у Цркви одржи свечана миса и процесија ван цркве. ■

ГЕНЕРАЛ МИЛОРАД – МИША ПРЕЛЕВИЋ

Уочи Дана победе, као галија царска из „Плаве гробнице“ Милутина Бојића, тихо је отпловио у ешелон Српске војске са почетка двадесетог века (1912–1918) генерал у пензији и професор Милорад – Миша Прелевић.

Милорад је у јуначком и непокореном племену Куча, од прадедова главара, војвода, сердара и јунака „што су били кадри на страшном месту постојати“. Пре него што ће постати артиљеријски официр, на Филозофском факултету у Београду дипломирао је на одсеку историје и латинског.

По души филозоф, по образовању историчар, по прадедовској крви војник, генерал Прелевић ће постати једини генерал међу филозофима и наш Демостен. Без иједне збирке песама и без гусала, опеваће нашу Војску као нико пре њега, а после њега нико се ни усудити неће да збори речи војводе Марка Миљанова „Сила чојству топuz иза врата, чојство сили по пепелу шеће“!

У војним академијама од наших уважених професора историје научили смо много. Али сва та знања могли смо да „проверимо само када смо маршевали на челу са генералом Прелевићем“ од Дрине до Цера и Колубаре, од одбране Београда до Валоне, Драча и Крфа, од Кајмакчалане до слободе. Генерал Прелевић је својим ненадмашним беседништвом као мађионичар оживљавао старог краља, Војводу Вука, мајора Гавриловића, пуковнике: Пурића, Ваџића, Туфегичића, и многе друге, Милунку Савић, 1300 каплара и на стотине других јунака Српске војске за чије смо отаџбинско жртвовање знали, али само у његовим беседама они су доживљавали васкрснућа.

Свака беседа генерала Прелевића о голготи и харизми Српске војске била је документарни филм. чак и најстрашнија страстишта Српске војске у његовим беседама постајала су бајковита. Војници, млади каплари и официри личили су на принчеве, а принцезе и Трнове ружице биле су младе Српкиње и Гркиње.

Генерал Прелевић је био личност фасцинантне меморије и неисцрпне стваралачке енергије и креације. Знао је на хиљаде имена – од обичних српских редова до читавих биографија српских каплара, наредника, официра, генерала и наших војвода, знао је на хиљаде датума по старом и новом календару, на хиљаде цитата, података и цифара. Када је о великим биткама говорио, знао је по данима када су, како је говорио, „кише војнике и топове у глџб заглибиле, када су магле бајонете иступиле и када су студен и лед данак у крви узимали и војнике у крајпуташе претварали“.

Генерал Прелевић није волео светла позорнице и микрофоне. Волео је да кликће пред стројевима младих војника, ученика и студената. Беседио је на караулама, у касарнама и војним школама, на полигонима и бродовима, споменицима и гробовима, у музејима и болницама и свуда где је био позван да стави мелем

на љуте војничке ране и беседи о нашем фениксу – Српској Војсци 1912–1918. године.

Своје беседе би увек почињао чувеном реченицом, уводницом – поносницом „Бесмртно сам срећан и до неба узбуђен и захвалан што ме се сетисте и почаствовасте да данас будем са вама, соколови моји...“

Последњих деценија својим беседама генерал Прелевић испратио је на вечни починак последњи ешелон Српске војске, старе ратнике – орлове Солунце. Из милоште су га стари ратници назвали наш „Миша парастос“. Када их је једном у шали питао „а ко ће мени држати парастос“, одговорили су „то не знамо, али ми те чекамо на Крфу и Кајмакчалану“.

А епско историјско васкрсење Српске војске и заборављених Солунаца у другој половини 20. века, као животни смисао и етички аксиом генерала Прелевића нису били нимало лаки. То је време када оправдано имамо нове јунаке и хероје, борце антифашисте и нове историјске датуме и јубилеје. Оправдано су никли нови споменици да од заборава одбране још једну херојску и слободарску епопеју: Јајинци, Кадињача, Шумарице, Неретва, Сутјеска, Козара, Петрова гора, Јасеновац, Сремски фронт...!

Стари ратници Солунци, чији су многи синови и унци ступили у антифашистички строј, „седели су на клупи за резерву“. Стрпљиво и часно и са много саможртвовања генерал Прелевић их је вратио у „први тим“. Тако је професор историје подучио синове и унуке „младе лавове“ да не заборављају своје очеве и дедове, „старе орлове“.

Велики људи свом отечеству оставе бар једну задужбину. А генерал Прелевић их је оставио чак једанаест. То су његове изванредне ауторске поставке и завештања у музејима од Марибора до Подгорице, од Београда, Лазаревца, Крагујевца до Токериша и Струганика и све до музеја на Крфу, до наше „Српске куће“, куће српско-грчког пријатељства.

Тако је генерал Прелевић од зла заборава и појединих заборавних историчара свом народу оставио истину и само истину. Ако се патриотизам једног човека после полагања живота на олтар отаџбине може мерити другим делима, онда је генерал Прелевић својим животним делом то заслужио.

Игром судбине сахрањен је на Новом гробљу у Београду, на само тридесетак метара од гроба легендарног мајора (пуковника) Драгутина Гавриловића, о коме је изродио на стотине беседа. ■

Љубиша Р. СТОЈИМИРОВИЋ

ИНСТИТУТ ЗА СТРАТЕГИЈСКА ИСТРАЖИВАЊА

ИЗВЕШТАЈ

комисија о избору у истраживачко и научно звање

У складу са чланом 145. став 3. Закона о војним школама и војним научноистраживачким установама (Службени лист СРЈ бр. 80/94 и Службени лист СРЈ бр. 74/99) и члана 30. став 3. Статута Института ратне вештине (Службени лист бр. 31 од 25. 12. 2000. године) извештаји (предлози) комисија о избору у истраживачко и научна звања изложени су у библиотеци Института за стратегијска истраживања. Сходно томе, заинтересована лица могу да остваре увид у извештаје комисија о избору у звања следећих лица:

- проф. др Владимир Првуловић – у звање научни саветник;
- др Словица Ратковић-Костић – у звање виши научни сарадник;
- пуковник др Драган Живковић – у звање виши научни сарадник;
- мајор др Дејан Стојковић – у звање научни сарадник;
- др Ненад Петровић – у звање научни сарадник;
- пуковник мр Златан Јерemiћ – у звање истраживач сарадник;
- пуковник мр Славољуб Ранђеловић - у звање истраживач сарадник;
- пуковник мр Драган Крсмановић – у звање истраживач сарадник;
- потпуковник мр Срђан Миленковић – у звање истраживач сарадник;
- мр Димитар Тасић – у звање истраживач сарадник.

Наведени извештај су изложени у библиотеци Института у периоду од 17.05. 2007. године до 16.06. 2007. године.

ФАКУЛТЕТ ЗА МЕНАџМЕНТ МАЛИХ И СРЕДЊИХ ПРЕДУЗЕЋА

Венизелосова 31 Београд
расписује

КОНКУРС

За припаднике Војске Србије за упис у школску 2007/2008. годину

На основне академске студије ради стицања цивилне факултетске дипломе у области менаџмента упис на I годину:

- подофицира, војника по уговору и цивилних лица са средњом стручном спремом студената I године Војне академије;

Упис на III годину:

- официра са завршеном Војном академијом
- студената који су завршили најмање две године Војне академије

- лица са завршеном вишом спремом (војном или цивилном);

На последипломске (мастер студије):

- лица са високом стручном спремом (стеченом у војним или цивилним школама)

- официра са завршеном командноштабном школом (уз признавање одређеног броја испита са КШШ-е);

На докторске студије за одбрану докторске дисертације:

- лица која су стекла академски назив магистара наука (војна или цивилна).

На све облике преквалификације (организовањем курсева и семинара у складу са уговором који је закључен са Националном службом за запошљавање) и оспособљавања.

Од припадника Војске који не могу похађати редовну наставу формираће се посебне групе (класе) и одредити ментор.

Заинтересована лица могу попунити предуписни образац почев од 10. априла 2007. год. и тако осигурати место у оквиру уписне квоте.

Информације на телефон: 3392 456 и 3392 460.

ТРАДИЦИОНАЛНИ АУТО-РЕЛИЈА „КАРАВАН ПРИЈАТЕЉСТВА“

СВЕ СПРЕМНО ЗА СТАРТ

И за овогодишње такмичење аутомобилиста, које ће бити бодовано за Куп аматерских ауто-релија Србије, влада велико интересовање. Број посада ограничен, а крајњи рок за пријављивање је 8. јун 2007. године.

Све је спремно за старт овогодишњег, 31. по реду, ауто-релија „Караван пријатељства“. Прве пријаве су већ пристигле. Такмичење аутомобилиста састоји се у војњи по итинереру дугом око 70 километара, два испита спретности (један у Аранђеловцу, а други у Крагујевцу) и решавања теста из познавања Закона о безбедности саобраћаја на путевима.

У организовање и извођење такмичења први пут се укључио и АМК „Застава“ Racing Team из Крагујевца, који ће се побринути да други испит спретности (ИС-2) буде изведен на најбољи могући начин, док ће се судијска екипа Официрског ауто-мото спортског клуба наћи на верификацији у Орашцу и првом испиту спретности (ИС-1) у Аранђеловцу.

Предвиђено је да трку отвори председник општине Аранђеловац др Радосав Швабић, коме ће на свечаности поводом проглашења победника у Крагујевцу бити уручен Златни кључ Официрског АМС. ■

В. Р.

П Р И Ј А В А

Име и презиме возача

Јединствен матични број (ЈМБ) возача

Име и презиме сувозача

Адреса са поштанским бројем места становања

ТЕЛЕФОНИ – фиксни: _____

Мобилни: _____

Марка возила: _____

Запремина мотора: _____ цца

Потписивањем ове пријаве изјављујем да возим на сопствену одговорност и да ћу се придржавати Закона о безбедности саобраћаја на путевима.

Потпис возача _____

НАПОМЕНА: Пријаву попунити читко и послати је најкасније до 1. јуна 2007. на следећу адресу: Редакција магазина „ОДБРАНА“ (уз обавезну назнаку „ЗА РЕЛИЈА“) 11002 Београд, Браће Југовића 19. (Више пријава се може послати у једној коверти)

МЕСТО ГДЕ ПОЧИЊЕ ЛЕПОТА

7 ДАНА НА 7 МЕСЕЧНИХ РАТА

**САМО ЗА ПРИПАДНИКЕ
ВОЈСКЕ СРБИЈЕ И МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ**

У хоћелима ВУ Тара
ОМОРИКА са дейадансом ЈАВОР и БЕЛИ БОР
Плаћање: чековима
административном забраном

информације на телефон
Војна туристичка агенција 011/3201-888
ВУ Тара - служба продаје 031/593-530

ИЗЈАВА РАДНИКА - КОРИСНИКА УСЛУГЕ

Сагласан сам да се од моје месечне зараде на име коришћења угоститељско туристичких услуга у хотелима Војне установе „Тара“ по рачуну бр. _____ од _____ 2007. годину у износу од _____ динара за плаћање – отплату ануитета, стави административна забрана и да се од моје месечне зараде приликом сваке исплате од прве аконтације обустави износ рате по кредиту и исти уплати на текући рачун ВУ „Тара“ 840-954621-93 код Управе за трезор, са позивом на број _____

У случају престанка радног односа или у случају неуредних исплата зараде-плате или из било ког разлога обустава небуде извршена на терет зараде-плате, ОБАВЕЗУЈЕМ СЕ да ћу укупан преостали дуг за коришћене угоститељско-туристичке услуге платити одмах и у целости у корист текућег рачуна ВУ „Тара“ - Бајина Башта бр. 840-954621-93 код Управе за трезор.

Доношењем и достављањем решења о административној забрани обавезујем се да ћу у потпуности извршавати обавезе које из њега проистичу, под претњом материјалне и кривичне одговорности а у складу са прописима.

ЈМБГ _____

КОРИСНИК УСЛУГЕ

ТР БР. _____

потпис _____

бр.лк _____

издата од _____

На захтев _____

запосленог код _____, да се на његову зараду-плату стави административна забрана, коју прима преко Рачуноводственог центра МО, ради исплате обавезе према Војној установи „Тара“ – Бајина Башта, за коришћење угоститељско-туристичких услуга, доносим

РЕШЕЊЕ О АДМИНИСТРАТИВНОЈ ЗАБРАНИ

На плату – зараду радника _____ ставља се административна забрана у укупном износу од _____ динара, за коришћење угоститељско-туристичких услуга у хотелима Војне установе „Тара“, са роком од 6 (шест) месеци, с тим да: прва рата у износу од _____ динара доспева у месецу _____ 2007. године, а наредних 5 рата од по _____ динара доспевају у сваком наредном месецу.

Обустављени износ уплаћивати повериоцу ВУ „Тара“ – Бајина Башта, на текући рачун број 840-954621-93 са позивом на број _____.

Обавезујем се да ћемо уколико именованом по било ком основу престане радни однос о томе без одлагања обавестити ВУ „Тара“ – Бајина Башта, а административну забрану пренети на послодавца код кога именовани буде засновао радни однос, односно лица које ће наставити даљу отплату дуга.

ОРГАН ФИНАНСИЈСКЕ СЛУЖБЕ

МП

СТАРЕШИНА ЈЕДИНИЦЕ

Акција Војне установе „Тара“ поводом 30 година рада

СЕДАМ ДАНА НА СЕДАМ РАТА

Милионити гост као награду добија десетодневни одмор и 20.000 динара за ванпансионску потрошњу

Поводом 30 година рада Војна установа „Тара“ нуди седмодневни одмор у својим хотелима „Оморика“, „Бели бор“ и „Јавор“ уз посебне погодности плаћања на седам месечних рата за припаднике Министарства одбране и Војске Србије. Може да се плаћа административном забраном преко Рачуноводственог центра Министарства одбране или чековима грађана.

Акција траје до 20. децембра, а они који се одлуче за седмодневни боравак на Тари треба да се јаве Војнотуристичкој агенцији или служби продаје ВУ „Тара“ и да резервишу смештај (када долазе, за колико особа, који тип собе желе и да ли ће пансион или полупансион). На бази те пријаве биће им израчуната цена седмодневног боравака по важећем ценовнику за припаднике МО и ВС. Приликом потврде резервације они треба да уплате 20 посто од обрачунатог износа на рачун ВУ „Тара“. Тада добијају ваучер од Војнотуристичке агенције или потврду о извршеној резервацији од службе продаје ВУ „Тара“.

Осталих шест рата (прва је аконтација од 20 посто од укупног износа) корисник услуге плаћа по завршетку боравака,

с тим што следећа рата стиже на наплату тек за 30 дана од завршетка одмора. Административну забрану, у два примерка, треба оверити у надлежној војној пошти или установи, а на рецепцији ВУ „Тара“ биће уписани износи шест рата за отплату услуге, коју ће исплатити Рачуноводствени центар МО. Корисник је дужан да буде кредитно способан што потврђује потписивањем изјаве на обрасцу административне забране.

НАГРАДА ЗА МИЛИОНИТОГ ГОСТА

За 30 година рада у хотелима ВУ „Тара“ број гостију примкао се једном милиону. Уз свој јубилеј, ВУ „Тара“ наградиће милионитог госта са десетодневним бораваком за четири особе у президент-апартману и плус 20.000 динара за ванпансионску потрошњу. Добитник награду може искористити до 30. јуна 2008, али је не може уновчити нити пренети неком другом.

Награду ће добити и гости који буду уписани под бројевима 999.999 и 1.000.001. Њима следеће седмодневни боравак за две особе и могу га искористити такође до 30. јуна 2008, с тим да долазак најаве 15 дана раније.

ВОЈНА УСТАНОВА „ТАРА“ - Бајина Башта ❖ Хотел „Оморика“

Тип собе	Врста услуге	ПЕРИОД ПРИМЕНЕ			
		28.04. – 14.07.2007. 25.08. – 22.12.2007.		14.07. – 25.08.2007.	
		Грађани РС и странци	Припадници МО и ВС	Грађани РС и странци	Припадници МО и ВС
1/4	Полупансион	1.550,00	1.150,00	1.700,00	1.250,00
1/3	Полупансион	1.650,00	1.250,00	1.850,00	1.300,00
1/2	Полупансион	1.750,00	1.350,00	1.950,00	1.390,00
1/2Т	Полупансион	1.950,00	1.450,00	2.150,00	1.540,00
1/дуп.	Полупансион	1.750,00	1.350,00	1.950,00	1.390,00
1/1	Полупансион	2.150,00	1.650,00	2.350,00	1.750,00
1/1Т	Полупансион	2.350,00	1.750,00	2.580,00	1.900,00
1/АП	Полупансион	2.650,00	1.950,00	2.880,00	2.150,00
1/АПП	Полупансион	3.850,00	2.850,00	4.140,00	3.150,00
❖ Депанданс „Јавор“					
1/2	Полупансион	1.650,00	1.250,00	1.850,00	1.350,00
1/1	Полупансион	1.950,00	1.450,00	2.150,00	1.600,00
❖ Хотел „Бели Бор“					
1/3	Пансион	1.550,00	1.150,00	1.700,00	1.250,00
1/2	Пансион	1.650,00	1.250,00	1.850,00	1.350,00
1/1	Пансион	1.950,00	1.450,00	2.150,00	1.600,00

ИЗАБРАНА ПАРТИЈА НЕПОЗНАТЕ ВОДЕ

Стефанова - Курајица
Солин, 2006.

1.де Сф6 2.Лг5

Светска првакиња Бугарка Антонета Стефанова има титулу мушког велемајстора и њен је рејтинг у време док је играла ову партију био 2489. Босанско-херцеговачки велемајстор Бојан Курајица је по том рачуну знатно јачи (2555).

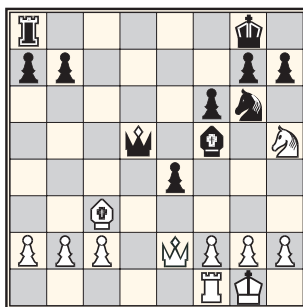
Бели сервира мало ређи, но добар трећи потез, па је занимљиво шта ће се даље догађати. Отварање Тромповског.

2...Се4 3. Лф4 д5 4.е3 ц5 5.Лд3 цд4 6.Ле4 де4 7.ед4 е5 8.Ле5 Сц6 9.Сц3 Да5 10.Лф4 Ла3 11.Лц1 Лб4 12.д5 Се7 13.Лд2 0-0 14.Сге2 Лф5 15.0-0 Тфд8 16.Сф4 Сг6

Одиграно је низ оригиналних и атипичних потеза, који су рано дове-

ли до оштре и неизвесне позиције. Црни је очигледно ушао у „непознате воде“ и угрошио доста времена да некако исплива...

17.Сх5 Дц5 18.Де2 ф6 19.Тад1 Лц3 20.Лц3 Тд5 21.Тд5 Дд5

Бели: Кг1, Де2, Тф1, Лц3, Сх5, а2, б2, ц2, ф2, г2, х2

Црни: Кг8, Дд5, Та8, Лф5, Сг6, а7, б7, е4, ф6, г7, х7

Сада ће партија бити врло брзо одлучена.

22.Лф6 Дф7 23.Лг7 Сх4 24.Лц3 Сф3 25.гф3 Дх5 26.Дц4 Кф8 27.Дц5 Кф7 28.Дц7 Ке8 29.Де5 Кф7 30.Дг7 Ке8 31.Дг8 1:0

РЕКЛИ СУ

Стратегија захтева размисљање, тактика захтева посматрање.

Маке Еве

ЗАНИМЉИВОСТИ

РИЧАРД ПЕТИ

На седам од 15 турнира од 1902. до 1907. године Ричард Тојхман (1868-1925) заузео је пето место, због чега је добио надимак „Ричард Пети“.

ЈЕДИНИ СЛЕП

Сер Теодор Хенри Тејлор (1900-1968) био је професор на колеџу у Оксфорду. На Олимпијади у Хамбургу 1930. био је једини слеп играч.

ШТАЈНИЦ И ЧЕРЧИЛ

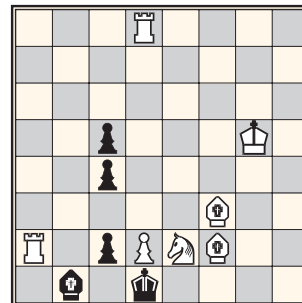
Међу ученицима В. Штајница био је и тада млади Рандолф Черчил, организатор Шаховског клуба у Оксфорду, отац Винстона, потоњег председника владе Велике Британије.

РЕКОРДНА БРОШУРА

Брошура о Међузонском турниру у Цириху 1953. године, чији је аутор Василиј Смилов, штампана је у 180 000 примерака.

ПРОБЛЕМ

В. Л. Итон
1930.

Бели: Кг5, Та2, Тд8, Лф2, Лф3, Се2, д2
Црни: Кд1, Лб1, ц2, ц4, ц5

Мат у два потеза.

1. д4!

На 1...Кд2 2.дц5 мат.

На 1...ц1Д+ 2.Сф4 мат.

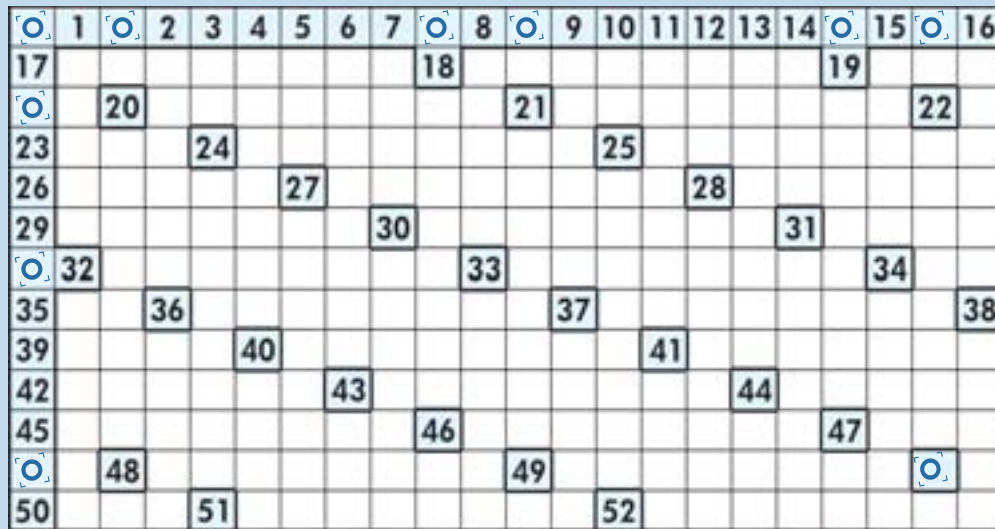
На 1...ц1С 2. Сц3 мат.

На 1...цд3 2.Тд3 мат.

На 1...цд4 2.Тд4 мат.

Припремио
Раде МИЛОСАВЉЕВИЋ
мајстор Фиде

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Припремио Жарко ЂОКИЋ

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА - ВОДОРАВНО: бесамитроминост, ПКС, еспарто, контакт, браг, стапак, Гардана, храна, Мерин, пиле, мотаватор, Ртањ, кари, и, вода, ина, т, нкад, нагло, але, ип, Но, НЕБ, Ногла, Аракс, л, Ист, пуме, к, мрва, сада, штэфелији, ката, Ленон, трнац, раздори, летови, вако, ракурси, Камерон, Оги, аутоматска обрада.

ВОДОРАВНО:

17. Човек са села, сељанин, сељак, 18. Тежња да се извесне службе, положај или друштвене делатности ослободе утицаја и управе цркве и учине доступним свим грађанима, па и непросвећеним, лаицима, 19. Врста северног јелена, 20. Направити, изградити ковањем, 21. Врста ликовне технике (мн.), 23. Robotics Society of Japan (скр.), 24. Попречне греде, носачи, 25. Сушено месо шарана исечено на каше, 26. Шпански песник, Блас де, 27. Насипати, натакати, 28. Нечиста жена, неопраница, 29. Црномањаста жена, црнка, гаравуша, 30. Популаран назив за студента економског факултета, 31. Лосос, пастрмка (зоол.), 32. Нескладан, неправиљан корак, 33. Окалити, очеличити, 34. Коњ (песн.), 35. Символ радијума, 36. Врста кишног мантила од непромочивог платна, 37. Машина за стенографисање, 39. Мушко име, 40. Стручњаци за иранске језике и културу, 41. Чепрес, 42. Највиши војни чин, 43. Галерија, ходник са стубовима (грч.), 44. Ма чије, било чије, 45. Веродостојности, истине (дем.), 46. Члан британске радничке партије, 47. Име пливачког аса Торпа, 48. Присталице етацизма, 49. Чувени филм Силвије Кристл, 50. Инжењер (скр.), 51. Служба изнајмљивања аутомобила, 52. Житељка Липљана.

УСПРАВНО:

1. Ригорозан, непопустљив, 2. Музички инструмент сличан мањим гулама, лије-рица, 3. Двдестетосио и 21. слово азбуке, 4. Ташна за документе, 5. Народноослободилачки рат (скр.), 6. Име и презиме бившег рударског стручњака, 7. Врста некадашњег ратног брода, нав, 8. Лирски песник, 9. Румунско женско име, 10. Римским бројкама 101, 11. Интимност, интимитет, 12. Сила, снага (тур.), 13. Мале, осушене и пошећерене наранџе, 14. Мамци, 15. Одељак, нови ред (лат.), 16. Налик на срце, срцолик, 18. Телевизијски уређај за приказивање филмова, 19. Онај који заплиће, који ствара забуну, 20. Место у Словенији, на Сути, 21. Која је налик на звоно, звонолика, 22. Врата која не воде у кућу са улице, него из авлије, 24. Раскошан, 25. Отров у који су се натапале стреле, 27. Мале кобиле, 28. Материја крвног серума која раствара стране белије (мн.), 30. Метричка стопа од два кратка и једног дугог слога, 31. Додатак рудама да се послешти топлење, 32. Морско купалиште у Италији, 33. Цика, пошкивање, цилик, 34. Део Нове Гвинеје, 36. Нерод, кртог, 37. Река у Италији, Тевере, 38. Сен, сена, 40. Гранична река између Финске и Норвешке, 41. Планина и река у Русији, 43. Калај, 44. Врста птице грабљивице, 46. Символ тантала, 47. Нота солмизације.

РЕПУБЛИКА СРБИЈА МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ

ПРОГРАМ

PRISMA

Зато што је будућност

важна!

Дирекција за преквалификацију
Кнеза Милоша 33
Београд
011/ 3203-252
www.mod.gov.yu/prisma

Београд
Централни Дом Војске
Браће Југовић 19
011/ 3201-850

Нови Сад
Футошка 26
021/ 528-440

Ниш
Клуб Војске
Синђелићев трг 66
018/ 522-892

Program PRISMA
Centar za obuku Beograd

Јове Илића 154 11040 Београд 011/ 3950-891
www.prisma.fon.bg.ac.yu; e-mail: prisma@fon.bg.ac.yu

Program PRISMA
Centar za obuku Niš

Александра Медведова 14 18 000 Ниш 018/ 500-661
www.prisma.masfak.ni.ac.yu; e-mail: prisma@masfak.ni.ac.yu

ПРОДАВНИЦА "ВОЈНА КЊИГА"

у центру Београда, улица Васе Чарапића број 22

НУДИ:

- магазин "Одбрана"
- војностручне часописе "Нови гласник", "Војно дело" и "Војнотехнички гласник"
- књиге у издању Новинског центра "Одбрана", "Војноиздавачког завода", осталих војних и других издавача са темама из војне науке и технике, историографије, геополитике, медицине, исхране и друга стручна и популарна издања
- курсеве страних језика на аудио-касетама и компакт-дискovima
- компјутерску литературу
- издања на компакт-дискovima
- географске мапе и планове
- постере и календаре
- склапајуће макете авиона, бродова, возила, војника и прибор за њих
- ауторизоване реплике наоружања
- сабље и бодече
- пословну галантерију и промотивне артикле са ознакама Војске Србије - привеске, значке, футроле за оловке и визиткарте, перорезе, хемијске оловке и упаљаче

Радно време је од 9 до 20 часова,
суботом од 9 до 15 часова.

Део издања се може купити и у Новом Саду, у агенцији
"Карађорђево", у Железничкој улици број 44.